ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

POLYPHONIC SONGS OF NORTHERN EPIRUS

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION OF NORTHERN EPIRUS RESEARCHES

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1995

ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ ΟΜΙΛΟΙ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ:

ΧΕΙΜΑΡΑΣ - ΠΟΛΥΤΣΑΝΗΣ - ΧΛΩΜΟΥ -
ΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ - ΓΡΑΨΗΣ - ΒΟΔΡΥΣΤΑΣ -
ΣΩΤΗΡΑΣ - ΤΣΑΟΥΣΙ - ΚΑΡΟΚΙ

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

THE SINGERS OF THE RECORD ARE MEMBERS OF GROUPS FROM NORTHERN EPIRUS:

CHIMARA - POLITSANI - CHLOMO -
ANO EPISCOPI - GRAPSI - VODRISTA,
SOTIRA - TSAOUSI - KAROKI

ΙΟΝΙΟΝ ΠΕΛ
ΑΝΤΙΓΟΝΕΙΑ
ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ
ΑΡΓΥΡΗΝΗ
ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ
ΚΕΡΚΥΡΑ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Γυρίμπα Όρ.
Κεραύνια Όρη
Όρ. Ταΐγετος
Χίμαρα
Πλατοβούνι
Τόμπη Όρ.
Ίμόλιας
Γραμμός Όρ.

ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

POLYPHONIC SONGS OF NORTHERN EPIRUS

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION OF NORTHERN EPIRUS RESEARCHES

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1995

Η Προσπάθειά μας...

Το "Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών" (Ι.Β.Ε.), με συγκίνηση αλλά και υπερηφάνεια παραδίδει στην κυκλοφορία την πρώτη δισκογραφική του παραγωγή, που περιλαμβάνει πολυφωνικά δημοτικά τραγούδια από τις πιο αντιπροσωπευτικές περιοχές της Βορείου Ηπείρου, καρπό μιας πολύχρονης και πολύμοχθης προσπάθειας, ομάδας ειδικών συνεργατών του, που ερεύνησε, κατέγραψε και μελέτησε την πολύ ενδιαφέρουσα και ζωντανή Βορειοηπειρωτική μουσική παράδοση.

Οι λόγοι μάλιστα που καθιστούν τα ακούσματα αυτά και πραγματικά και έντονα είναι πολλοί, για όλους εκείνους που συνέλεξαν στην ολοκλήρωση και παρουσίαση του λαμπρού σημερινού αποτελέσματος.

Το γεγονός, ότι για πρώτη φορά κυκλοφορεί σ' ένα διπλό δισκογραφικό λεύκωμα, σε CD και σε κασέτα μια τόσο ολοκληρωμένη και συνθετική εργασία, με μουσικές ηχογραφήσεις γνήσιων και αυθεντικών εκτελέσεων από παραδοσιακούς Βορειοηπειρώτες τραγουδιστές, προσδιορίζει και το μέγεθος και την αξία της όλης προσπάθειας.

Είναι βέβαιο, πως η έκδοση αυτή του "Πρόγματος Βορειοηπειρωτικών Ερευνών", από τη μια πλευρά θα συμβάλει το ενδιαφέρον των ειδικών προς την αλουίσια, αλλά αγνοημένη και παραμελημένη παλιοπιστική παράδοση της Βορείου Ηπείρου, και από την άλλη θα δώσει τη δυνατότητα στο ακροατό κοινό να έρθει σε στενότερη επαφή και γνωριμία με τα δημοτικά τραγούδια της Β. Ηπείρου, που συγκινούν πάντοτε, όχι μόνο τους τραγουδιστές, αλλά και τους ερώτους ακροατές τους.

Παράλληλα, τα Βορειοηπειρωτικά τραγούδια, αποκαθαρμένα από τις προπαγανδιστικές εμπνεύσεις, διαφοροποιήσεις και αλλοιώσεις του προηγούμενου δικτατορικού αλβανικού καθεστώτος, επιστατοποθετούνται στις πραγματικές πατριαρχάδοτες καταβολές τους, για να διασωθούν και να διαφυλαχτούν στη γνήσια και αυθεντική τους μορφή, πριν μάλιστα χάσουν τον αρχέγονο χαρακτήρα τους και από άλλες τρίτες αλλαγές και ξενικές επιδράσεις, που συντελούνται τελευταία στην Αλβανία.

Τη μουσικολογική αξία και τη λαογραφική σημασία των τραγουδιών της Β. Ηπείρου θα αναλύσουν και θα αξιολογήσουν σε άλλες σελίδες ειδικοί ερευνητές, μαζί με άλλα χρήσιμα και κατατοπιστικά στοιχεία του όλου έργου.

Εμείς θα αρκεστούμε μόνο να επισημάνουμε, ότι τα Βορειοηπειρωτικά τραγούδια και μόνο αυτά, με την ιδιότυπη πολυφωνική μελωδία και την κεντατονική τεχνική, ξεχωρίζουν και διαφοροποιούνται από όλα τα άλλα γνωστά είδη της δημοτικής μας μουσικής, ως μοναδικά δείγματα της αρχαίας ελληνικής μουσικής παράδοσης, που σώζεται μέχρι τις ημέρες μας.

Αλλά και από λαογραφική άποψη τα δημοτικά τραγούδια της Β. Ηπείρου αποτελούν πολύτιμο ανεκτιμητο θησαυρό και ανεκτίμητη εθνική κληρονομιά και ένιαν από τους αποδοδοτέρους συνδετικούς κρίκους της φιλετικής ενότητας της Β. Ηπείρου με τη μητέρα Ελλάδα.

Τα στοιχεία αυτά, είναι φανερό, ότι αναδεικνύονται σε εθνικό τεκμήριο της αιωρής και ασφαλώς πλουτίζουν και βοηθούν στο καθαυτό επιστημονικό τους έργο τους κλάδους της μουσικολογίας, εθνολογίας, ιστορίας, λαογραφίας και γλωσσολογίας.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η έκδοση και ευρεία διάδοση του διπλού αυτού δισκογραφικού λευκώματος έχει μεγάλη εθνική σημασία και επιστημονική αξία.

Δικαιολογημένα λοιπόν, το Ίδρυμά μας, με την έκδοση του λευκώματος αυτού σήμερα, διακατέχεται από ιδιαίτερη συγκίνηση και υπερηφάνεια, αφού, με αυτή την πολυσήμαντη προσφορά του αποδείκνυται ότι δικαιώνονται οι μακρόχρονοι και πολυδάπανοι μόχθοι του και μία από τις πιο ευγενείς και ιερώτερες φιλοδοξίες του.

Η πραγματοποίηση όμως του έργου αυτού δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την αφιλοκερδή και δημιουργική συνεργασία μιας ολόκληρης ομάδος ανθρώπων. Σ' αυτή συμμετέχουν, από την πλευρά του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος, οι κύριοι Μενέλαος Ζέτος, Νικόλαος Υφαντής, Παύλος Τσούκας και Χρήστος Τσίτσης, με επικεφαλής τον ειδικό συνεργάτη του Ι.Β.Ε. και υπεύθυνο του μουσικού του Αρχείου κ. Παναγιώτη Τζίκα, που είχε την ευθύνη και την επιμέλεια του όλου έργου, καθώς και ο Βορειοηπειρώτης μουσικολόγος κ. Κώνος Δάλης, που έκανε τα μουσικολογικά σχόλια.

Σ' όλους αυτούς, το "Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών", απευθύνει θερμά συγχαρητήρια και ευγνώμονες ευχαριστίες.

Τέλος, το Ίδρυμα μας εύχεται και ελπίζει το ευρύ κοινό να αγκαλιάσει και να στηρίξει τούτη την ιερώτερη προσπάθεια, ενθαρρύνοντας με τον τρόπο αυτό, όχι μόνο τη συνέχεια του έργου του με την έκδοση και άλλων δίσκων, αλλά και την ανάληψη και νέων δημιουργικών και χρήσιμων πρωτοβουλιών.

Ξενοφών Κοντοΐφρς
Πρόεδρος Ιδρύματος Βορειοηπειρωτικών Ερευνών

The Foundation of Northern Epirus Researches (F.N.E.R.) with deep emotion and pride releases the first record production, which includes polyphonic folk songs from the most representative region of Northern Epirus, a product of a long and very hard endeavour of a team constituted by its specialized contributors, who have investigated, recorded and studied the very interesting and lively musical tradition of N. Epirus.

In fact, the reasons for which these feelings are considered real and intense are various for all those who have contributed to the completion and presentation of this recent brilliant result.

The fact that, for the first time, such a complete and compound work with unique recordings of genuine and authentic performances on the spot by traditional singers from N. Epirus has been released in a double record album, in C. D. and cassette reflects both the size and value of the whole endeavour.

It is certain that, this production of the F.N.E.R. will turn the interest of experts to the rich but neglected cultural tradition of N.E. and, on the other hand, it will enable the wide public to come to more close contact and acquaintance with the folk songs of N.E. that touch not only the singers themselves but their uninitiated listeners as well.

At the same time, the songs of N. Epirus, purified from the propagandistic inspiration, diversities and alterations of the previous dictatoric Albanian status, are put back in their real traditional origins in order to be saved and kept in their genuine and authentic form, before they lose their primordial character from other rapid changes and foreign influences that have been taking place in Albania lately.

The musicological value and laographic importance of the songs of N.E. will be analysed and estimated by specialized researchers on other pages together with other useful and informative elements of the whole product. We will only note that the songs of N.E. with their peculiar polyphonic melody and the five tone technique are distinguished and differentiated from all other familiar kinds of our folk music as unique examples of ancient greek folk music, which has been preserved up till now.

From a laographic point of view, the folk songs of N.E. constitute a valuable spiritual treasure and a priceless national heritage and one of the most important connecting bonds of the racial unity of N.E. with mother Greece.

It is obvious that these elements turn out to national tokens of the region and definitely enrich and help the fields of musicology, ethnology, history, laography and linguistics in their scientific work.

For all these reasons the production and wide distribution of this double record album has a significant national importance and scientific value.

Therefore, the Foundation of N.E. Researches is justified in feeling proud of the production of this album, since with its very significant offer it feels that the long and costly labours and one of its noblest and most wonderful ambitions are justified.

The realization of this work wouldn't be accomplished without the harmonious and creative cooperation of a whole group of people. The people of the administrative council who participate in this work are: the Writer Mr N. Ifantis, Mr Pavlos Tsoukas and Mr Christos Tsetsis together with Mr Panagiotis Tzokas, a special contributor of the F.N.E.R. who was responsible of the musicological archives and had the responsibility for the whole product and the musicologist from N.E. Mr Konstantinos Lolis, who has made the musicological comments.

The Foundation of N. Epirus Researches addresses the warmest congratulations and grateful thanks to all those mentioned above.

In conclusion, the F.N.E.R. wishes and hopes that the public will embrace and support this endeavour encouraging this way not only the continuation of its work and the production of other records but the undertaking of new creative and useful initiatives as well.

Xenofon Kontouris
President of the F.N.E.R

Το Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών αισθάνεται την υποχρέωση να εκφράσει τις βαθύτατες ευχαριστίες του στον διακεκριμένο μουσικολόγο, ερευνητή και δάσκαλο της Ελληνικής Παραδοσιακής μουσικής κ. Μάρκο Δραγούμη για την ουσιαστική συνεισφορά του στην πραγματοποίηση αυτού του δίσκου, που αποτελεί έργο σημαντικό για τη διάσωση και διατήρηση των ζωντανών δημιουργικών κυττάρων του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού.

The F. N.E.R. feels bound to express its deepest gratitude to the distinguished musicologist, researcher and teacher of the Greek Traditional music, Mr Marcos Dragoumis for his essential contribution to the realization of this record which is an important work for the preservation and maintenance of the active, creative cultural cells of the people of Northern Epirus.

Μωρ' Δεροπούλισσα, μωρ' καπρένη,
Μωρ' Δεροπούλισσα, ζηλεμένη.
Βάλε'το φέσι σου σταβά, μωρ' καπρένη.
Βάλε' το φέσι σου σταβά, ζηλεμένη.
Σίνια κας στην εκκλησιά
με βαμπάδες με κεριά
και με μοσχοθυμιανά,
για προσκύνα και για βας
για ν' εμάς τους χριστιανούς,
τι βας ηλάκωσ' η Τουρκιά
και βας πάνε στα ξαμιά
και βας σφάζουν σαν ν' αρνιά
σαν ν' αρνιά την Πασχαλιά,
τα κατσίκια ν' Αγιωργιού.....

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Το Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών (I.B.E.) είναι επιστημονικό - πολιτισμικό κέντρο έρευνας και προβολής του Βορειοηπειρωτικού χώρου. Ως κύριο έργο του έχει τάξει τη συλλογή, έρευνα και προβολή κάθε στοιχείου, που αφορά στη Βόρειο Ήπειρο, ενώ παράλληλα συντηρεί και προβάλλει με επιτυχία την ιστορία, τον παραδοσιακό πολιτισμό και τις ιδέες του Βορειοηπειρωτικού ελληνισμού.

Λειτουργεί, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, με απόφαση του πρωτοδικείου Ιωαννίνων, από το 1975 και διοικείται από 11μελές Διοικητικό Συμβούλιο, σύμφωνα με το καταστατικό του.

Οι οικονομικοί πόροι του στηρίζονται στις συνδρομές των μελών του και στις δωρεές Βορειοηπειρωτών και φίλων της Βορείου Ηπείρου, από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ένα από τα πρώτα του μέλήματα ήταν η συγκέντρωση ιστορικού και λαογραφικού Βορειοηπειρωτικού υλικού, αρχείων, συλλογών και ανθεκτικών λαϊκών ενδυμασιών. Όλο το υλικό αυτό, σήμερα πλουσιότατο σε αριθμό και έκταση, έχει ταξινομηθεί και εκτίθεται στις εγκαταστάσεις του, σε τρία χωριστά τμήματα:

α) τη μόνιμη έκθεση εθνολογικού, λαογραφικού και ιστορικού υλικού, β) τη Βορειοηπειρωτική βιβλιοθήκη και γ) το Βορειοηπειρωτικό Ιστορικό Αρχείο.

Στην έκθεση αυτή, που είναι μοναδική στο είδος της, περιλαμβάνονται σπάνιες και δυσκόλευτες παλιές εκδόσεις, γραβούρες, χάρτες, λιθογραφίες, φωτογραφίες, χειρόγραφα, συλλογές, αρχεία και έγγραφα αναφερόμενα στους αγώνες του Βορειοηπειρωτικού λαού και του ελληνικού έθνους στη Β. Ήπειρο.

Αναμφίβολα, ο χώρος αυτός, αποκαλύπτει τον εθνολογικό χαρακτήρα, τον πολιτισμό, τις τέχνες, την παιδεία και τους εθνικούς αγώνες του Βορειοηπειρωτικού ελληνισμού και αποτελεί ένα σύγχρονο επιστημονικό εποπτευτήριο.

Παράλληλα, το I.B.E., αναπτύσσει μια αξιόλογη ερευνητική προσπάθεια, σ' όλους τους τομείς του παραδοσιακού πολιτισμού και της ιστορίας της Β. Ηπείρου, με επιστημονικές καταγραφές, μελέτες και αξιοποιήσεις του εθνογραφικού πλούτου, που αποτελούνται, σε 18 μέχρι σήμερα, πολύτιμες εκδόσεις Βορειοηπειρωτικού περιεχομένου.

Αλλά το έργο του I.B.E. δεν εξαντλείται εδώ.

Στη διάρκεια της ευκοσάχρονης πορείας του, το Ίδρυμα ανέπτυξε έντονη και πολύπλευρη Βορειοηπειρωτική δραστηριότητα, με ομιλίες, διαλέξεις, εκθέσεις, διαγωνισμούς, βραβεύσεις, που οργάνωσε μόνο του, καθώς και με τη συμμετοχή του σε διάφορα συνέδρια, συμπόσια και εκδηλώσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Είναι φανερό, πως το I.B.E. καταβάλλει συστηματική και σκέψη προσπάθεια, με όλα τα μέσα, να φέρει τη Β. Ήπειρο και το λαό της κοντά στο ελληνικό κοινό, αλλά και σε ξένους και νέπιους ιστορικούς ερευνητές, ειδικούς επιστήμονες και συγγραφείς.

Εκεί όμως, που πρέπει να σταθούμε ιδιαίτερα, είναι η δραστηριότητα του I.B.E. τα πέντε τελευταία χρόνια, που ως γνωστόν στη Β. Ήπειρο επικράτησαν νέα πολιτικο-κοινωνικά δεδομένα και το όλο Βορειοηπειρωτικό ζήτημα μπήκε σε μια νέα φάση.

Το I.B.E. σ' όλο αυτό το κρίσιμο και επαινόενο μεταβατικό διάστημα, που ο Βορ'κός λαός έδωσε τη μάχη της επιβίωσής του, έστεψε όλες τις δυνάμεις του προς τους αδελφούς της Β. Ηπείρου, για να τους συμπαρασταθεί με κάθε τρόπο και να τους ανακουφίσει από τα πολλά και μεγάλα δεινά τους.

Και ήταν η συμπαράσταση και η βοήθεια αυτή, πράξεις εθνικής συνείδησης, ανθρωπιάς και αλληλεγγύης, αλλά συγχρόνως και έκφραση χρέους και καθήκοντος προς τη μαρτυρική Β. Ήπειρο και το λαό της, πέρα και πάνω από προκαταλήψεις, διαιρέσεις και διαφορές του παρελθόντος.

Το Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, είναι πλέον ένας ζωντανός πνευματικός οργανισμός, που από την σκοπιά επιλέξη των Ιωαννίνων, δίνει καθημερινά τη μάχη για την εθνική, θρησκευτική, πνευματική, οικονομική και κοινωνική ανεγέννηση και ανάπτυξη του Βορειοηπειρωτικού ελληνισμού και αντιμετωπίζει σωρεία μικρών και μεγάλων προβλημάτων, που ανακύπτουν μέσα από τη σημερινή Βορειοηπειρωτική πραγματικότητα.

Νικόλαος Ζώτος

Αίθουσα εθνολογικού υλικού του I.B.E.

ACQUAINTANCE WITH THE FOUNDATION OF NORTHERN EPIRUS RESEARCHES

The Foundation of Northern Epirus Researches (F. N.E.R.) is a scientific - cultural centre of research and promotion of the land of Northern Epirus.

Its main work is the collection, research and promotion of every element relative to Northern Epirus. While, at the same time, it maintains and successfully promotes history, the traditional culture and the ideas of the greek people of Northern Epirus.

It has been operating as a representative of the private law by the verdict of the Lower Court of Ioannina since 1975 and it has been governed by a 11 - member Administrative Council by its constitution. Its financial resources are supported by the contributions of its members and the donations of the people and friends of Northern Epirus throughout Greece and abroad.

One of its first concerns was the concentration of historical and folk material relative to North Epirus, records, collections and genuine folk dress. All this material, which, today, is very rich in number and extent, has been classified and exposed in its establishments, in three separate sections: a) the permanent exhibition of ethnological, folk and historical material, b) the library of North Epirus and c) the Historical Record Office of Northern Epirus. This exhibition, which is unique in the whole world, includes rare and difficult to find editions, gravures, maps, lithographies, photographs, manuscripts, collections, records and papers relative to the fights of the people of North Epirus and the greek nation in N. Epirus.

Undoubtedly, this exhibition reflects the ethnological character, the culture, the arts, the education and the national fights of the greek people of North Epirus and it is a current scientific library.

At the same time, the F. N.E.R. makes a remarkable research endeavour in all the sectors of the traditional culture and history of N. Epirus, with scientific records, studies and developments of the ethnographic richness, which until today have been reflected in 18 priceless editions with a content relative to North Epirus.

Ιδρυμα Βορειοηπειρωτικων Ερευνων και Βορειοηπειρωτικα τραγουδια

Το Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, από τη σύσταση του και σ' όλο το διάστημα της εικοσάχρονης πορείας του, έχει να επιδείξει ένα ιδιαίτερο, συνεχές και αδιάκοπο ενδιαφέρον, για τα πολυφωνικά τραγούδια της Βορείου Ηπείρου, που εκδηλώθηκε με συγκεκριμένες παρεμβάσεις, ενέργειες και δραστηριότητες.

Πρωταρχικός στόχος του Ιδρύματος, στον τομέα αυτό, ήταν, μέσα από την καταγραφή, την καλλιέργεια και τη διάδοση των πολυφωνικών τραγουδιών, να συμβάλει στη διαφύλαξη της αυθενταιής και γνήσιας μορφής τους και στη διάσωσή τους, από ποικίλες ξενικές επιρροές και επιδράσεις.

Έτσι, από την αρχή, το Ι.Β.Ε. συγκρότησε όμιλο πολυφωνικών τραγουδιών με Βορειοηπειρώτες τραγουδιστές, από όλες τις περιοχές της Β. Ηπείρου και άρχισε συστηματικές ηχογραφήσεις και καταγραφές, ενώ παράλληλα με τον όμιλό του έπαιρνε μέρος σε διάφορες εκδηλώσεις και εορτές και συνέβαλε σε καταγραφές και μελέτες διαφόρων μουσικολόγων και ερευνητικών κέντρων.

Αυτή η πολύπλευρη πορεία του στο χρόνο αξιολογείται ως ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματά του. Τα κυριότερα μέλισσα σημεία της μπορούν να συνοψισούν στις παρακάτω συγκεκριμένες ενέργειες.

● Στις 14-2-1976, το Ι.Β.Ε. πραγματοποιεί μια πρώτη ηχογράφηση Βορ/κών τραγουδιών, στο ραδιοφωνικό σταθμό Ιωαννίνων, από τον πολυφωνικό όμιλό του, με τη συνοδεία του συγκροτήματος δημοτικής μουσικής του Γρηγόρη Καρδίλη. Το υλικό αυτό αρχείστηκε αποτέλεσε το περιεχόμενο της πρώτης κασέτας του.

● Στις 14 μέχρι 19 Οκτωβρίου 1976, το Ι.Β.Ε. πήρε μέρος στο Γ' συμπόσιο Λαογραφίας του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου (ΙΜΧΑ), που διοργανώθηκε στην Αλεξανδρούπολη, με ανακοίνωση του κ. Μεν. Ζώτου, για το δημοτικό τραγούδι της Β. Ηπείρου. Η εργασία αυτή, το 1978, εκδόθηκε από το Ι.Β.Ε., σε ένα καλαίσθητο και πολύ χρήσιμο βιβλίο, συμπληρωμένο με μια σπάνια συνέλευση δημοτικών τραγουδιών.

● Στις 12-4-1978, έγινε ηχογράφηση του πολυφωνικού ομίλου του Ι.Β.Ε., στο αποθεστήριο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, από το μουσικολόγο καθηγητή κ. Παντελή Καβακόπουλο.

● Το καλοκαίρι του 1978, βιντεοσκοπήθηκε από συνεργείο της ΕΡΤ ο όμιλος του Ι.Β.Ε., με χορούς και τραγούδια της Β. Ηπείρου.

● Το καλοκαίρι του 1979, έγινε ηχογράφηση Βορ/κών τραγουδιών του ομίλου του Ι.Β.Ε., από τον καθηγητή κ. Γ. Αμαργιανάκη της Ακαδημίας Αθηνών.

● Την 1-8-1979, έγινε ηχογράφηση πολυφωνικών τραγουδιών, από το χωριό Πολύτσιστη Πωγωνίου.

● Το καλοκαίρι του 1980, έγινε ηχογράφηση Βορ/κών τραγουδιών και καταγραφή ηθών και εθίμων της Β. Ηπείρου, από συνεργείο της ΕΡΤ.

● Στις 14, 15, και 16 Ιουνίου 1983, η ΕΡΤ μεταδίδει εκτεταμένες αφιερωμένες στη Β. Ήπειρο, από ηχογραφήσεις με συμμετοχή του ομίλου του Ι.Β.Ε.

● Το καλοκαίρι του 1985, έγινε βιντεοσκόπηση τραγουδιών του ομίλου του Ι.Β.Ε., από το γνωστό μουσικοσυνθέτη Γιάννη Μαρκόπουλο, στο τουριστικό πεζόπορο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών (ΕΗΜ).

● Στις 4 μέχρι 7 Σεπτεμβρίου το 1986, το Ι.Β.Ε. με τον πολυφωνικό όμιλό του, πήρε μέρος στο Διεθνές Συμπόσιο ελληνικής μουσικής, που έγινε στους Δελφούς.

● Από το 1991 μέχρι σήμερα, το Ι.Β.Ε. πραγματοποίησε δεκαεξί (16) καταγραφές Βορ/κών τραγουδιών στις περιές της Βορ/κής μουσικής παράδοσης, στα χωριά της Β. Ηπείρου, στη διάρκεια διαφόρων εκδηλώσεων της εθνικής, θρησκευτικής και κοινωνικής ζωής του τόπου.

● Την Δευτέρα του 1994, έγινε ηχογράφηση του ομίλου του Ι.Β.Ε., από τη μουσικολόγο Γεωργία Τένια.

Παράλληλα το Ι.Β.Ε. δημιούργησε δικό του σύγχρονο σπανίου ηχογραφήσεων, για περισσότερες, καλύτερες και πιστότερες καταγραφές Βορ/κών τραγουδιών.

Καταγραφή πολυφωνικών τραγουδιών από τον όμιλο Βορ/κών του Ι.Β.Ε. στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων το 1976.

But the work of the F. N.E.R. does not stop here. During its twenty-year course, the Foundation developed an active and multiple activity with speeches, lectures, exhibitions, competitions, awardings of prizes, which it organized itself, as well as with the participation in various congresses, symposiums and festivities in Greece and abroad.

It is obvious that the F. N.E.R. makes a systematic and purposeful endeavour, by every means, to bring N. Epirus and its people near the greek public and foreign and native historical researchers, specialized scientists and writers.

Special emphasis must be laid on the activity of the F.N.E.R. during the last five years, when, as known, a new cultural - social reality prevailed in N. Epirus and the whole issue of Northern Epirus entered upon a new phasis.

During all this critical and dangerous transitional period when the people of N. Epirus were fighting for their survival, the F. N.E.R. directed all its powers to the brothers of N. Epirus in order to support them, in every way and relieve them of their many and big misfortunes.

This support and help were acts of national conscience, humane feeling and solidarity and, at the same time, an expression of obligation and duty towards N. Epirus and its people who were suffering martyrdoms beyond any of the prejudices, discriminations and divisions of the past.

The Foundation of Northern Epirus researches is now an active cultural organization, which, from the bordering battlements of Ioannina fights for the national, religious, spiritual, financial and social regeneration and development of the people of Northern Epirus daily and faces many small and big problems which rise through the daily reality of Northern Epirus.

2. The F. N.E.R. and the songs of Northern Epirus.

The Foundation of Northern Epirus Researches, since its establishment and throughout its twenty-year course, has taken a special, continuous and uninterrupted interest in the polyphonic songs of Northern Epirus, which has been expressed through particular interventions, tasks and activities.

Αποτέλεσμα αυτής της ενασχόλησης και συστηματικής δραστηριότητας ήταν να σχηματισθεί ένα πλούσιο μουσικό αρχείο, την ευθύνη του οποίου έχει ο Παναγιώτης Τζάνας, γνωστός λάτρης της παραδοσιακής μας μουσικής.

Κορυφή όλης αυτής της προσπάθειας, που θεωρείται ότι είναι μια από τις πιο αξιόλογες εργασίες στο είδος της, είναι η παραγωγή του δεύτερου τούτου δίσκου με CD και κασέτα, που παραδίδεται σήμερα στην κυκλοφορία.

Αυτό είναι σε συντομία, το κεφάλαιο μέρος του έργου του Ι.Β.Ε., στον τομέα της καλλιέργειας και διάδοσης της μουσικής παράδοσης της Β. Ηπείρου.

Ασφαλώς πρόκειται για ένα έργο που το χαρακτηρίζει η ανάπτυξη, η ενασχόληση και το μέρος των δημιουργών τους, αλλά και το πάθος και η αφοσίωση των Βορειοηπειρωτών στην παράδοση και στις αξίες και αρετές του τόπου τους.

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή αναφορά μας, καταγράφηκε περιπάθεια ηχητικά τα ονόματα όλων εκείνων που αποτέλεσαν τον όμιλο πολυφωνικών τραγουδιών, τον ΙΒΕ, μερικοί από τους οποίους δεν βρίσκονται σήμερα στη ζωή, για να χαιρόν τη δημιουργία τούτων των δίσκων, που τόσο πολύ επιθυμούσαν:

Ιωαν. Γιωσίας, Σωφ. Ζώτος, Αρ. Ντάιος, Αλε. Γιωσίας, Ε. Ζώτος, Ηλ. Ιωαννίδης, Α. Κοντούρης, Γ. Κύρκος, Γ. Γκίκας, Σ. Τσιούρης, Φ. Μήτος, Χρ. Σπυρογιάνης, Α. Σιδέρης, Β. Φωτόπουλος, Μ. Ζώτος, Αλεξάνδρα Βόσκου, Αθηνά Ντάιου, Γιάννης Μπαρής και Κώστας Ντάιος.

M.Z.

Ο πολυφωνικός όμιλος Βορειοηπειρωτών του Ι.Β.Ε. στο Διεθνές Συμπόσιο ελληνικής μουσικής που έγινε στους Δελφούς το 1986.

Εκδοσεις Ιδρυματος Βορειοηπειρωτικων Ερευνων

1. **Στέφου Στούπη:** Ηπειρώτες και Αίβανοι. Η προσφορά της Ηπείρου στο έθνος. Ιωάννινα 1976.
2. **Κώστα Π. Λαζαρίδη:** Ανέκδοτα κτηρικά έγγραφα από το Βορ/κό Αγώνα 1914. Αρχείο Γεωργίου Γεωργούλάκη. Ιωάννινα 1977.
3. **Μενελάου Σωφ. Ζώτου:** Το δημοτικό Τραγούδι της Βορείου Ηπείρου, Ιωάννινα 1978.
4. **Στυλίανου Μαυρ. Γιαννοπούλου:** Μουζάκιαλος. Ιωάννινα 1979.
5. **Πάνου Δημ. Τζάβα:** Γεβέλοπος Ωρολογάς, Μητροπόλης Κορυτσάς Β. Ηπείρου. Ιωάννινα 1980.
6. **Νικολάοντος Στ. Λουκάκρ:** Ο Βορ/κός αγωνιστής Κώνος Πιλόπας. Μεγάλες Μορφές του Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Ιωάννινα 1980.
7. **Γεωργίου Χαρ. Παπαδοπούλου:** Η εθνική ελληνική μειονότης εις την Αλβανίαν και το σχολικό αυτής ζήτημα. Ιστορικό Αρχείο 1921-1979. Ιωάννινα 1985.
8. **Κων/νου Ι. Κίτσου:** Τα Ζωγράφεια Διδασκαλεία (Κτιστορία Αγγελοκάστρου 1874-1891). Ιωάννινα 1985.
9. **Μενελάου Ζώτου - Χριστός. Γιάνναρος:** Η Πολύστυλη της Β. Ηπείρου. Ιωάννινα 1989.
10. **Αντών. Π. Παπαθεοδώρου:** Αρχείο Αθαν. Τσιούρα της Επιμελητείας Ιωαννίνων της Αυτονόμου Ηπείρου 1914. Ιωάννινα 1985.
11. **Μαρία Μιχαήλ-Δάδε:** Οι Έλληνες Αρβανίτες. Ιωάννινα 1987.
12. **Νικ. Θ. Υφαντής:** Η Βόρειος Ήπειρος χθες και σήμερα. Ιωάννινα 1993.
13. **Νικ. Θ. Υφαντής:** Σταθμοί στον αυτονομιακό αγώνα της Β. Ηπείρου (1914). Δεσμεύσεις και προοπτικές. Ιωάννινα 1994.
14. **Γρηγορίου Κανελλόπου:** Περιοχή Θεολόγου Αγίων Σαράντα (Λαογραφία, Εθνολογία, Ιθαγραφία). Ιωάννινα 1994.
15. **Γεωργ. Κων. Γιακουμή:** Μπαμβιζιανοί αγωγιαταία στη Β. Ήπειρο. Ιωάννινα 1994.
16. **Γεωργ. Κων. Γιακουμή:** Ορθόδοξα μνημεία στη Β. Ήπειρο. Πρώτη προσέγγιση - καταγραφή. Ιωάννινα 1994.
17. **Μαρία Μιχαήλ-Δάδε:** Τσιγκαλάδικοι και Έλληνες Αρβανίτες. Ιωάννινα 1995.
18. **Νικ. Θ. Υφαντής:** Η τραγωδία της Κύπρου. Ιωάννινα 1995.

The main aim of the Foundation in this field has been the contribution to the preservation of the authentic and genuine form of the polyphonic songs and their conservation from various foreign influences and effects through the recording, development and spreading of these songs.

Thereby the F. N.E.R. very early formed the Association of polyphonic songs with singers from all regions of Northern Epirus and started systematic recordings and, at the same time, together with its association, it took part in various festivities and celebrations and contributed in the recording and study of various musicologists and research centres.

This multiple course of the F. N.E.R. is considered one of its most important achievements. Its main points may be summed up in the particular activities below:

• On 14-2-1976 the F. N.E.R. first records songs of Northern Epirus at the radio station of Ioannina with its polyphonic association and accompanied by the group of folk music of Gregory Kardilis. This material was later on the content of its first cassette.

• From 14th to 19th of October 1976, the F. N.E.R. took part in the 3rd Lasographic Symposium of the F.S.P.A. which was organized in Alexandroupolis with a notification of Mr Menelaos Zotos, relative to the folk song of N. Epirus. This work was published in 1978 by the F.N.E.R. in an aesthetic and very useful book.

• On 12-4-1978 a recording of the polyphonic association of the F.N.E.R. was carried out in the library of the University of Ioannina by the musicology professor Mr Pandelis Kavakopoulos.

• In the summer of 1978, songs and dances of N. Epirus by the association of the F.N.E.R. were videorecorded by the studio staff of the E.R.T. (Greek radio and television).

• In the summer of 1979, songs of N. Epirus of the F.N.E.R. association were recorded by Mr. G. Amargianakis of the Academy of Athens.

• On 1-8-1979 polyphonic songs of the village Polytsisti, Pogoni, were recorded.

• In the summer of 1980, songs and customs of N. Epirus were recorded at the offices of the F. N.E.R. by the studio staff of the E.R.T.

• On June 14th, 15th and 16th of 1983, the E.R.T. presented documentaries dedicated to Northern Epirus from recordings with the participation of the F. N.E.R. association.

Από το βιβλίο του Δ. Ευαγγελίδη, "Οι αρχαίοι κάτοικοι της Ηπείρου".

ΗΠΕΙΡΟΣ

Ήπειρος είναι λέξη ελληνική και σημαίνει στεριά. Η Ήπειρος είναι κοιτίδα του ελληνισμού, πατρίδα ηρώων, δασκάλων και μεγάλων εθνικών ευεργετών, είναι η χώρα, που πρώτη έδωσε το όνομα στους Έλληνες, από τους "Σελλοίς" ή "Έλλοις" της Δωδώνης.

Η διαχρονική παρουσία της Ηπείρου στον ελλαδικό χώρο είναι δεδομένη και από πολλές έγκυρες επιστημονικές πηγές και μαρτυρίες βεβαιωμένη.

Από την αρχαιότητα επτενόταν μέχρι το Γενναίσσο (Σκούμπι) ποταμό προς Βορρά και τον Αμβρακικό κόλπο προς Νότο.

Ο Στράβων (46 π.Χ. Ζ 323) τοποθετεί τα όρια της Ηπείρου βορειότερα της Εγνατίας οδού (Via Egnatia), ενώ ο Πτολεμαίος γράφει: "Αρχή Ελλάδος από Ωρικίας" και "αρχέγονος Ελλάς Ήπειρος".

Η γραμμή ασφαλείας, το βορειότερο ηπειρωτικό όριο, είναι εκείνο του Γενναίσσου ποταμού, που διαχώριστα, όχι μόνο από τη μορφολογία του εδάφους, αλλά και από τα ιστορικά, εθνολογικά, λαογραφικά και ανθρωπολογικά στοιχεία.

Τρία θεωρούνται τα κυριότερα φύλα, που επικράτησαν στον ηπειρωτικό χώρο κατά την αρχαιότητα: Πελασγοί οι Θεσπρωτοί, αργότερα (6ος και 5ος αι. π.Χ.) οι Χάονες και τελευταίοι (4ος και 3ος αι. π.Χ.) οι Μολοσσοί. Αναφέρονται εκείνη πολυάριθμα μικρότερα ελληνικά φύλα, παρακάδια των μεγαλύτερων.

Με την επικράτηση των Μολοσσών (375 π.Χ.) όλα τα φύλα συμπτύχθηκαν στη "ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ" και αργότερα στο "ΚΟΙΝΟ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ", με κέντρο το Φοινίκι (πλησίον του Δελβίνου). Από τότε οι κάτοικοι ονομάζονται "ΗΠΕΙΡΩΤΑΙ" και στα νομίσματα τύπωνε η λέξη "ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ". Έτσι ολοκληρώθηκε, ως εθνική συνείδηση και ως ελληνικός εθνολογικός χαρακτήρας, η ενότητα όλων των φύλων, που κατοικούσαν την ηπειρωτική χώρα.

Σ' αυτή την εποχή αναπτύχθηκαν πόλεις, λιμάνια και φρούρια, σπουδαία κέντρα του ελληνισμού, όπως η Απολλωνία, η Επίδαμνος, η Ωρικία, ο Αγρίανος, η Βάλλα, η Αμαντία, η Αντιγόνεια, το Βουθρωτό και άλλα.

Σταθμοί στην ιστορία της Ηπείρου σπάθιαν οι περίοδοι της βασιλείας του Πύρρου, του Δεσποτάτου της Ηπείρου και των αγώνων των Χειμαριωτών και των Σουλιωτών για τη διατήρηση της ελευθερία τους.

Ρωμαίοι, Τούρκοι, Σλάβοι και άλλοι κατακτητές δεν μπόρεσαν να μεταβάλουν την εθνική υπόσταση των Ηπειρωτών.

• In the summer of 1985, songs of the F. N.E.R. association were videorecorded by the famous composer John Markopoulos, in the tourist pavilion of the A.E.S. (Association of Studies of Epirus).

• From 4th to 7th of September 1986, the F. N.E.R. together with its polyphonic association, took part in the National Symposium of greek music, which took place in Delphi.

• Since 1991 the F.N.E.R. has carried out sixteen (16) recordings of songs of N. Epirus in the sources of the musical tradition of N. Epirus, in the villages of N. Epirus during various festivities of the national, religious and social life of this land.

• In the spring of 1994, the association of the F. N.E.R. was recorded by the musicologist Georgia Tzetta.

At the same time, the F. N.E.R. formed its own modern recording studio for more, better and truer recordings of songs of N. Epirus.

This intensive and systematic activity resulted in the formation of a rich musical record, the responsibility of which belongs to Mr Panagiotis Tzokas, a man known for his worship of our traditional music.

All this endeavour which is considered to be one of the most remarkable works among others, resulted in the production of this double record with C.D. and cassette, which is being put into circulation today.

This is, briefly, the main part of the work of the F. N.E.R. in the field of development and spreading of the musical tradition of N. Epirus.

Undoubtedly, this is a work characterized by the love, sensitivity and enthusiasm of its founders and the passion and devotion of the people of N. Epirus for the tradition and the values and virtues of their land.

At the conclusion of our short report on the relation of the F.N.E.R. to the folk song of N. Epirus, we honourably list below the names of all those who have formed the association of polyphonic songs, some of whom, have passed away and therefore, cannot enjoy the production of these records for which they longed so much:

John Giouliu, S. Zotos, Ar. Dilios, Alk. Giouliu, E. Zotos, El. Ioannidis, A. Kontouris, G. Kyrkos, G. Gikas, S. Tsioris, Pl. Memos, Chr. Sotiropoulos, L. Sideris, V. Photopoulos, M. Zotos.

The F. N.E.R. feels bound to express its deepest gratitude to the distinguished musicologist, researcher and teacher of the Greek Traditional music, Mr Marcos Dragoumis for his essential contribution to the realisation of this record which is an important work for the preservation and maintenance of the active, creative cultural cells of the people of Northern Epirus.

Στα βίωμα μέτρα και τις ωμές πλευές ορθώνεται η ατομική, η πίστη και η ηθική ανύπαρξη των Ηπειρωτών, που καλλιέργησε ο Εθνικόπτολος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο Άγιος των σκλάβων, ο οποίος βρήκε μαρτυρικό θάνατο στο Κολικόντασα της Βορείου Ηπείρου το 1779.

Επίμονη ήταν η προσπάθεια των Τούρκων- και μαρτυρική για τους σκλάβους- να εξαφανίσουν και αλλοιώσουν την ελληνικότητα της Ηπείρου, χωρίς όμως να το κατορθώσουν. Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές ο ελληνισμός υπήρξε τόσο έντονος, ώστε να αφομοιώσει γλωσσικά τους μουσουλμάνους.

Τίποτε δε σπάθηκε υπνό να τιμαρίσει την ενότητα και την ελληνική υφή των Ηπειρωτών. Έτσι, ο ελληνισμός μπόρεσε να αναπαφτεί και να διατηρήσει τις εθνικές του ιδέες και τον ελληνικό χαρακτήρα πολιτικά και κοινωνικά.

Αξιοθαύμαστη δυναμική παρουσιάζει η Ήπειρος, από την άποψη της ανθρωπογεωγραφίας και της πολιτισμικής παρουσίας. Οι διαφορές από λόγους ιστορικούς και οι σταθερότατες αποδημίες σε μακρινούς τόπους δεν σπάθιαν υπνές να αλλοιώσουν τον ελληνικό της χαρακτήρα. Διατήρησε μέσα στους αιώνες τη συλλογική συνείδηση, μπόρεσε να επιβιώσει και να παρουσιάζεται σαν ανεύνοφη οντότητα, ως κοινότητα καθαρά ελληνική.

"Κωστζήδες": Σκεφτόμαστε για την ξενιτιά.

Ηπειρώτες στις αρχές του αιώνα μας.

EPIRUS

Epirus is a greek word which means mainland. Epirus is the cradle of the greek nation and the native land of heroes, teachers and big national benefactors; it is the country which first gave the name to the Greeks from the "Selli" or "Elli" of Dodoni.

The ever - lasting presence of Epirus in the greek country is taken for granted and is confirmed by the many valid scientific sources and testimonies.

Since the ancient times it had extended as far as the River Gennessos (Skoubi) northwards and as far as the Gulf of Ambrakikos southwards.

Strabon (46 b.C. Z 323) sets the boundaries of Epirus northerly of Egnatia Street (Via Egnatia), while Ptolemy writes: "Greece extends from Oyklia" and "primitive Greece Epirus".

The safety line, the northern border of the epirotic land is that of the River Gennessos, which is traced not only by the morphology of the ground but by the historical, ethnological and anthropological elements as well.

Three races, which dominated the land of Epirus during the ancient time, are considered the main ones.

Earlier on the Thesprotians, later on (6th and 5th c.b.C.) the Hionies and then (4th and 3rd c.b.C.) the Molossi. Numerous minor greek races, which form branches of the main ones, are also mentioned with the dominance of the Molossi (375 b.C.) all races were restricted to the "ALLIANCE OF THE PEOPLE OF EPIRUS" and later to the "PUBLIC OF THE PEOPLE OF EPIRUS" with Phoiki as a centre (near Delvino). Since then the inhabitants have been called "Epirotes" and the word "APIEROTAN" was written on the coins. Thereby, the unity of all the races that lived in the land of Epirus was completed, as national conscience and greek ethnological character.

Η ηπειρωτική ευποιία, το βαθύ και πηγαίο αίσθημα του ηπειρωτισμού, που ανέκαθεν χαρακτήριζε και χαρακτηρίζει τους Ηπειρώτες, στάθηκε η βάση της αναπαραγωγής εσωτερικών αλλαγών και φιλοδοξία παραγωγής και καταγραφής ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων.

Απομονωμένη γεωγραφικά η Ήπειρος από όγκους βουνών είναι επόμενο να έχει οικονομικές εξαρτήσεις από όμορες περιοχές και να στερείται πλήρους συγκοινωνιακού δικτύου, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνονται οι επικοινωνιακές σχέσεις των τοπικών κοινωνιών.

Ο τρόπος ζωής των Ηπειρωτών είναι προσαρμοσμένος στις δύσκολες μορφολογικές συνθήκες. Ο ορεινός όγκος της Πίνδου τη χωρίζει από τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία και δημιουργεί δυσπρόσιτους απομονωμένους οικισμούς, με τη δική τους κλειστή κοινωνική ζωή και με τα στοιχεία εκείνα, που μόνο στην Ήπειρο ανευρίσκονται.

Εξαιτίας αυτών των δυσκολιών ο Ηπειρώτης ταξιδεύει στη Βαλκανική και πολύ πιο μακριά. Ο "μισεμός" και η νοσταλγία της επανόδου γίνεται ένα με τη ζωή του και τραγουδιέται με χίλιους τρόπους και παραλλαγές.

Ο λαϊκός πολιτισμός της Ηπείρου, η παραδοσιακή ηπειρωτική κοινωνία, προσδιορίζεται από τη γεωγραφική της θέση. Ο Ηπειρώτης "βυζαίνει" από τη λειψή γη του, ξενιτεύεται σε μακρινούς τόπους, ενθουσιάζεται με τις χαράδρες, τα δάση, τα ποτάμια και τα φαράγγια του τόπου του, και μέσα σ' αυτόν βρίσκει το νόημα της ζωής και την ευτυχία του.

Γνήσιοι Έλληνες, στέρεα δεμένοι με το γυμνό και άγονο τόπο, με τις μυτερές πέτρες και το λιγοστό χώμα, θεματοφύλακες και στυλοβάτες των ελληνικών παραδόσεων, στέκονται άγρυπνοι φύλακες της πατρικής γης.

Ο Ηπειρώτης ξεχωρίζει για την ανθρωπιά του, την πίστη και την εγκαρτέρηση, τις αρετές και τις αξίες του.

Η Ελληνομάνα Ήπειρος ιχνηλατεί το παρελθόν και εμπνέεται από αυτό, δημιουργεί το παρόν και οραματίζεται το μέλλον.

Νίκος Θ. Υφαντής
Φιλόλογος

Εκδήλωση της "Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας Χλωμιωτών", Πωγωνίου, στην Κωνσταντινούπολη στις 21 Σεπτεμβρίου 1908.

During that period, there developed towns, ports and fortresses, important centres of the greek people such as Apollonia, Epidamnos, Orykia, Aghiasmos, Villis, Amandia, Antigonia, Vouthroto.

The periods of the reign of Pyrrhus, the independent leadership of Epirus and the fights of Himarians and Souliotes for the maintenance of their freedom were landmarks in the history of Epirus.

The Romans, the Turks, the Slaves and other conquers were not able to change the national existence of the Epirotes.

The patience, faith and moral resistance of the people of Epirus which Kosmas the Aetolian, the Apostole of the nation, the saint of the slaves who died as a martyr in Kalikondasi of North Epirus in 1779, cultivated is raised against the violent measures and cruel pressures.

The endeavour of the Turks to force the greek people to emigrate and delase their greek identity was persistent - and a martyrdom for the slaves - but they didn't succeed in their try. On the contrary, in some regions the greek people were so strong that they managed to assimilate the moslems.

Nothing could cut up the unity and the greek character of the people of Epirus. Thereby, the greek people managed to return to ther national ideas and the greek character politically and socially and maintain them.

Epirus has remarkable potential in respect of anthropogeography and cultural presence. The leaks from historical speaches and the endless migration to distant places weren't able to change its greek character. It maintained its collective conscience throughout the centuries, it managed to survive and be an autonomous entity, as a purely greek community.

The epirotic benevolence, the deep and impulsive feeling of the greek people, which, from the beginning, characterized the Epirotes and it still does, was the basis of the reproduction of the internal changes and ambition for production and registration of historical and cultural elements.

Geographically remote, because of the big mountains, Epirus is due to be financially dependent on bordering regions and lack a complete communication network and, as a result, the communication relations of the local societies are due to become difficult.

Accurata totius
ARCHIPELAGI
et
GRÆCIÆ
UNIVERSÆ
Tabula
Per F. de Wit.
MAR de MARMORA
MARE
ÆGÆUM
Hodie
ASIÆ
PROPONTIS
PARS.
ARCHIPE
LAGO.
MARE DE CANDIA
CANDIA REGNUM
DITERRANEUM
MARE
BULGARIA
GOLFO DI VENETIA.
La Bocca del Golfo di Venetia
Regnum
Tragia
Olympeni
Ionia
Icarium Mare
Caria
Cyclades Insulæ
Dorus
Rhodiorum Pelagus
Carpathium Mare
Thracium Mare
Pelagicus Sinus
Sinus Strymonicus
Sinus Thermaicus
Sinus Cretensis
Sinus Cyprius
Sinus Adriaticus
Sinus Ionicus
Sinus Corinthiacus
Sinus Cadia
Sinus Cilicius
Sinus Adalia
Sinus Cilicius
Sinus Adalia
Sinus Cilicius
Sinus Adal

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Η Ήπειρος, στις αρχές του αιώνα μας, διαχωρίστηκε από την ξένη διπλωματία σε Βόρειο και Νότιο Ήπειρο. Και το μεν Νότιο τμήμα της, από το 1913, ανήκει στο ελεύθερο ελληνικό κράτος, το δε Βόρειο, παρά την αναμφισβήτητη ελληνικότητά του, παραχωρήθηκε στην αλβανική επικράτεια.

Έτσι προέκυψε η Βόρειος Ήπειρος, που από εθνολογική, ιστορική, πολιτιστική, πνευματική και γεωμορφολογική άποψη, αποτελεί ενιαίο και αδιάσπαστο κομμάτι της Ηπείρου.

Εθνολογικά η Βόρειος Ήπειρος ορίζεται μεταξύ του Γεννούσου ποταμού και της σημερινής οριοθετικής γραμμής Ελλάδας-Αλβανίας. Νοτιότερα του χώρου αυτού, στους νομούς Αργυροκάστρου, Αγίων Σαράντα, Δελβίνου, Πρεμετής, Κολώνιας και Κορυτσάς και της περιοχής Χειμάρας βρίσκεται ο κύριος όγκος του Βορειοηπειρωτικού ελληνισμού, που σήμερα αριθμεί περισσότερους από 400.000 κατοίκους. Τμήμα μάλιστα του πληθυσμού αυτού, από άποψη Διεθνούς Δικαίου, αποτελεί τη διεθνώς αναγνωρισμένη "Εθνική Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας", η παρουσία της οποίας διασφαλίζεται με ειδικές ρυθμίσεις και μειονοτικά δικαιώματα, που όμως ουδέπατε, μέχρι σήμερα, έγιναν σεβαστά από τις αλβανικές κυβερνήσεις.

Ιδιαίτερα ο χώρος της Β. Ηπείρου, και μέχρι της γραμμής Χειμάρας-Τεπελενίου- Κορυτσάς, έζησε, κατά καιρούς και για περισσότερα από τέσσερα χρόνια, στους κόλπους της ελληνικής πολιτείας, ενώ ο ίδιος χώρος γνώρισε και δική του διοίκηση, στα πλαί-

Ο Πρόεδρος της Αυτονόμου Κυβερνήσεως Ηπείρου ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Ο Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

The way of life of the Epirotes is adjusted to the hard morphological conditions. The mountain range of Pindos separates it from Macedonia and Thessaly and forms inaccessible remote communities with their own closed social life and those characteristics that are found only in Epirus.

Because of these difficulties, the Epirotic man travells to Balkans and much further. The "uprooting" and the homesickness becomes an inseparable part of his life and is singed in a thousand ways and variations.

The folk culture of Epirus, the traditional epirotic society is defined by its geographical position. The Epirotic man "sucks" from his poor land, he migrates to distant places, he becomes enthusiastic over the ravines, forests, rivers and gullies of his land and he finds the meaning of life and his happiness in it.

True Greeks solidly tied to the bare and infertile land with the pointed stones and the poor soil guards and pillars of the greek traditions, they stand sentinel over the native land.

The Epirotic man is distinguished for his humane feelings, his faith and endurance, his virtues and values.

Epirus, the Mother of the Greeks, trachs and gets inspired by the past, it builds the present and has visions of the future.

NORTH EPIRUS

Epirus, in the early 20th century, was separated into North and South Epirus by the foreign diplomacy. But, while its South part has belonged to the free Greek state since 1913, its North part, despite the fact that it is undoubtedly greek has been yielded to the albanian dominion.

Thereby, North Epirus, which from a geomorphological, ethnological, historical, cultural, spiritual point of view forms a united and inseparable part of Epirus, has appeared.

Ethnologically, North Epirus is defined between the River Gennousos and the current border line between Greece and Albania.

Η Κορυτσά χτισμένη στους πρόποδες του όρους Μορράβα και του λόφου του Αγίου Αθανασίου.

Το Δέλβινο, πολιτικό κέντρο της ομώνυμης ορεινής ελληνικής περιοχής της Βορείου Ηπείρου.

σια της κοβέρνησης της Αυτόνομης πολιτείας της Β. Ηπείρου (1914).

Η Β. Ήπειρος, ως τμήμα της μιας, ενιαίας και αδιαίρετης Ηπείρου, ιστορικά ακολουθεί, στις γενικές της γραμμές, την ιστορική μοίρα του ελληνισμού.

Από τη χαραυγή της ιστορίας της και μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13, έζησε δόξες και μεγαλεία, γνώρισε συμφορές και περιπέτειες, συμμετέχει σε αγώνες και επαναστάσεις και σπάρθηκε πάντα δίπλα και κοντά στο μεγάλωνο ελληνισμό, σ' όλους τους μεγάλους σταθμούς της ιστορίας του, σ' όλες τις στιγμές της ζωής του.

Το 1913, όταν ήρθε η στιγμή της εκπλήρωσης των προαιώνιων εθνικών πόθων της και

Περιοχή: Η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής.

ο ελληνικός σφριγός της χάριζε την πολυπόθητη ελευθερία, οι μεγάλοι του κόσμου τούτου ζήλεψαν την ενέργεια της και άδικα και ανήθικα την απέκοψαν από τον ελληνικό κορμό, για να εκπληρώσουν τους κατακτητικούς σκοπούς και τα άνομα συμφέροντα της Αυστροουγγαρίας και της Ιταλίας, που δημιούργησαν τότε το τεχνητό κράτος της Αλβανίας.

Επακολούθησε η επανάσταση των Βορειοηπειρωτών και η ανακήρυξη της αυτονομίας τους, στις 17 Φεβρουαρίου του 1914, η επιβεβαίωσή τους, η υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας, η ανακατάληψη της Β. Ηπείρου από τον ελληνικό στρατό και η εκλογή βουλευτών, ο ελληνικός Δεκεμβρίς, ήπτες και νίκες σε διπλωματικό πεδίο, χαμένες ευκαιρίες και η

To the south of this area, in the prefectures of Argyrokastro, Agii Saranta, Delvino, Premeti, Kolonia and Koritsa and in the region of Himara, there is the majority of the greek people of North Epirus whose inhabitants number more than 400.000 today. Actually, part of this population, in International Law terms, constitutes the internationally recognized "National Greek Minority of Albania", the presence of which is assured with special regulations and rights of the minority, which, however, haven't become respectable by the Albanian governments so far.

Especially the area of N. Epirus and up to the line of Himara-Tepeleni - Korina lived, from time to time and for more than four years, in the bosom of the greek state, but it saw its own administration as well, during the government of the Autonomous state of N. Epirus.

N. Epirus as a part of the single, united and inseparable Epirus, historically follows the historical fate of the greek nation, in general.

From the dawn of its history until the Balkanian wars of 1912-1913, it lived glories and grandeurs, it met with misfortunes and adventures, it took part in battles and revolutions and it always stood by and near the greek nation that was fighting, in every big landmark of its history, in every moment of its life.

In 1913, when time came for the fulfilment of its very old national yearnings and the greek army offered it the very much desired freedom, the powerful of this world envied its happiness and unjustly and immorally separated it from the greek body in order to fulfil their purposes of conquest and the unlawful interest of Austria - Hungary and Italy which then formed the technical state of Albania.

There followed the revolution of the population of North Epirus and the proclamation of their autonomy on the 17th of February, 1914, their predomination, the signing of the protocol of Corfu, the resistance of North Epirus by the greek army and the election of the Members of Parliament, the greek Division, defeats and victories in a diplomatic field, lost opportunities and the adventure of Asia Minor, which cost the definite loss of N. Epirus.

Briefly, this is the historical route of N. Epirus, which confirms its undoubted greek national origin and physiognomy.

As for its life, it radiates spirit and greek beauty.

μορφωτικό περιεχόμενο, που σταίχουν και την ορισμένη απώλεια και της Β. Ηπείρου.

Αυτή είναι, επιγραμματικά, η ιστορική διαδρομή της Β. Ηπείρου, που επιβεβαιώνει την αναμφισβήτητη ελληνική της εθνική καταγωγή και φυσιογνωμία.

Όσο για τη ζωή της αυτή καπνοβολεί πνεύμα και ομορφιά ελληνική.

Όλα εκείνα τα στοιχεία, που απαρτίζουν και συγκροτούν τη ζωή και τις προσόδιουν τον ιδιόζονα χαρακτήρα της, είναι ελληνικά.

Τα ήθη και τα έθιμα του λαού της, οι θρύλοι και οι παραδόσεις, τα τραγούδια και οι χοροί, η λαϊκή τέχνη και οι ενδυμασίες, η ψυχή και το φρόνημα, είναι όλα ελληνικά και επιβεβαιώνουν την ελληνικότητα των κατοίκων της.

Κολωνίτικα. Φωτ. Μονή Αγίου Κοσμά.

Και όπως μίλησα θα διαπιστώσουν οι ακροατές των πολυφωνικών τραγουδιών της Β. Ηπείρου, από τους δίσκους που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση, η μουσική και τα τραγούδια, τα μοιρολόγια και οι χοροί είναι, εκτός των άλλων, σημεία της ριζωμένης ελληνικότητας των κατοίκων, την οποία δε μπόρεσε να ενταφιάσει και να εξαφανίσει, ούτε ο βίαιος εξαλαβισμός, ούτε οι συνεχείς καταπιέσεις των Αλβανών. Είναι τα σημεία συνοχής του ελληνικού πληθυσμού, που τα αντιαρέζει κοινές στους τάφους και τα αρχαία ελληνικά γνωμεία, στις παραδόσεις και τους θρύλους, στις εκκλησίες και τα μοναστήρια. Είναι τα σημεία και ακατάλυτα εθνολογικά στοιχεία, που θαμμένα μέσα στην ψυχή του λαού της

Μικρόκοσμος. Κέντρο ελληνικής εκπολιτισμού πολιτισμού, η περιφέρεια γύω τα σχολεία και τα τμήματα Βαλκανικού πανεπιστημίου της.

Το σπίτι των μεγάλων εθνικών εκφραστών Ζάππα, στη γενέτειρά τους το "Δημοτικό του Ζάππα".

All those elements which constitute and form life and give it its peculiar character are greek.

The manners and customs of its people, the legends and traditions, the songs and dances, the folk art and costumes, the soul and mind are all greek and they confirm the greek identy of its inhabitants.

Also, as the listeners of the polyphonic songs of N. Epirus will realize from the records, which are included in the current production, the music and songs, the dirges and dances are, besides everything else, signs of the rooted greek identity of the inhabitants which neither the continuous oppressions of the Albanians nor their violent force to impose islamism on the population of N. Epirus managed to bury or eliminate. These are the elements of coherence of the greek people which can be found by looking at the graves and ancient greek monuments, the traditions and legends and at the churches and monasteries. These are the solid and indestructible ethnological elements, which live and endure buried in the soul of the people of N. Epirus.

This is N. Epirus with its mountains and ravines, its rivers and plains, its villages and towns Korina and Moskopoli, Argyrokastro, Delvino and Himara, which used to be centres of the greek culture and education, impregnable fortresses of Orthodoxy, with Arsakis, Sinas, the Zappas, Zografos and Bagas, the important benefactors of our nation, with Kosmas the Aetolian, its Saints and Martyrs, its heroes and fighters and, above all, with its people who have suffered martyrdoms and been crucified and resuscitated in order to continue, each time a new Golgothas, with the same endurance and patience.

This is North Epirus, which has suffered misfortunes and calamities, yet it hasn't been shaken, eliminated or disappeared.

Β. Ηπείρου ζουν και κυριαρχούν.

Αυτή είναι η Β. Ήπειρος, με τα βουνά και τα λαγκάδια της, με τα ποτάμια και τις πεδιάδες της, με τα χωριά και τις πόλεις της, με την Κορυτσά και τη Μοσχόπολη, το Αργυρόκαστρο, το Δίβρνο και τη Χειμάρα, που υπήρξαν κέντρα ελληνικού πολιτισμού και παιδείας, κάπου απόμακρα της Ορθοδοξίας, με τον Αρσάκη, το Σίνα, τους Ζάπαηδες, το Ζωγράφο και τον Μπάγια, τους μεγάλους του έθνους μας ευεργέτες, με τον Πιπερο-Κοσμά της τον Αιπειό, τους Αγίους και Μάρτυρές της, τους ήρωες και τους αγωνιστές της και πρωταγωνιστές με το ρομαντικό λαό της, που σπαρώνεται και ανασταίνεται, για να συνεχίσει με την ίδια καρτερικότητα και υπομονή κάθε φορά ένα νέο Γολγοθά.

Αυτή είναι η Βόρειος Ήπειρος, που δούλωσε συγγενείς και φρουρούς, αλλά δεν κλονίστηκε, δεν έσβησε και δεν χάθηκε.

... Μέχρι δόκιμαλίκι ήσαν τις ιγκάλιες τής Μάνας μας Ελλάδας. Μέχρι δρακόντια τον ανεξιφρόνων. Μέχρι δρακόντια τον αιτιοκλεισμένα ἐν τῷ Αἰθέρι. Μέχρι δρακόντια ἀκόμα καὶ κάτω τῆς ἐγγύησις, οἵτινες ἀδιάσπαστοι καὶ ἀκμαιοτάτοι ἐπιμένουν τῶν ζωῶν, τῶν θρησκειῶν, τῶν παρεκκλισιῶν, τῶν ἐθίμων μας τῶν ἀθανάτων... Ἐλεύθερο ἄθικτο πανέτοιμο ἀκόμη, μὲ ἀκόμη νὰ δίνῃ τὸ σταυροδόκιμο καὶ ἀκόμη τὸ ἀδύνατο κάποιος ἄγνωστος ἥρωας μετὰ τῆς Ἀθήνας.

Α Κ Ρ Ο Π Ο Λ Ι Σ

Ἡ Βόρειος Ἤπειρος τὴν ἀνεξιφρόνων τὴν καὶ πρωτοπόρα τοῦ πολέμου τῆς, ἄστοχα ἐπιβαλλόμενοι εἰς κάποιο θνήσκον ἀρχαιοπρεπῶν τὴν ἀκμαιοτάτου καὶ ἀδάμαντος καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς κατὰ πάσης προσβολῆς.

Ἐν Ἀγγελοκάστρῳ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1914

Ἡ Πρωτοκυνηγὸς Κεβρυήνης

Ὁ Ὁμόνυμος: **Γεώργιος Χρ. Ζαγόρας** — Τὸ μέλος: **Ὁ Ἀρβανιτόπουλος Βασίλειος**, **Ὁ Κορυτσᾶς Γεώργιος**, **Ὁ Βελλᾶς υἱὸς Κωνσταν. Σπυρίδων**

Ανακοίνωση από την Πρωτοκρισία της Κεβρυήνης της Αγγελοκάστρου Πάνορμου

Το 1940 ο Ελληνικός στρατός πολεμούσε για μια ακόμη φορά τα χώματα της πολυβασανισμένης αυτής ελληνικής γης. Μια Βορειοηπειρώτισσα, υποδέχεται με ανακούφιση ένα Έλληνα Στρατιώτη...

HIMARA

Himara! "The source of Greek nation". A region that is washed by the waves of the Ionion Sea, covered with the grey leaves of the olive trees, a habitation of heroes.

The villages of Himara, Kipuro, Vouno, Drimades, Nivina, Agios Vasilios, Loukovo, Pikeni, Palasa, Piloori were able to retain their greek conscience and orthodox faith upright, in difficult and leap years.

The Albanians have exempted it from "the minority zones" refusing to accept its greek identity.

Himara constituted the cradle of armatolism (the activity of Greek guerrillas entrusted with police duties) during the years of the turkish domination. The sublime Poetic failed in imposing its rules on the people of Himara.

Refusing to be subjected to the conquerors, the greek people of Himara redeemed "their privileges" with their blood.

The people of Himara and Souli are identified with the concept of self-sacrifice. They have never bowed to any conqueror.

They earned special privileges with struggles and they contracted the "AUTONOMOUS CONFEDERACY OF KERAVNIONS". A history full of fights and sacrifices for their freedom.

The Turks applied violent and hard measures in order to make them change their religion and turn into muslems but were not able to alter the greek composition of the region.

The heroic Himara remains unsubdued, a symbol of the indomitable spirit of Epirus. The heroism of the people of Himara constituted the seed of all the revolutionary movements of Epirus. The town of Himara, on the coasts of the Adriatic Sea, between Avlona and Agii Saranta, below Alexokastronis, possesses a wild grandeur.

ΧΕΙΜΑΡΑ

Χειμάρα! "Πηγή του Ελληνισμού" κατά τον RÉNÉ PYLAUX. Πετρωμένη που λούζεται στα κύματα του Ιονίου, πλεγμένη στο σπαρτί φύλλωμα της ελιάς, κατοικητήριο ηρώων. Τα χωριά της Χειμάρας, Κιπαρό, Βούνο, Δριμάδες, Νίβιτσα, Άγιος Βασίλειος, Λούκοβο, Πικέρνι, Παλάσα, Πιλούρι, μπόρεσαν σε χρόνους δύσκολους και χαλεπούς να κρατήσουν όρθια την ελληνική τους συνείδηση και την ορθόδοξη πίστη τους.

Οι Αλβανοί την έχουν εξαιρέσει από τις "μειονοτικές ζώνες", αρνούμενοι την ελληνικότητά της. Η Χειμάρα αποτέλεσε την κοιτίδα του αρματολισμού κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Η Υψηλή Πύλη απέτυχε να επιβάλει τους νόμους της στους Χειμαριώτες. Ανυπόταχτοι οι Έλληνες Χειμαριώτες εξαγόρασαν με το αίμα τους τα "προνόμιά τους". Οι Χειμαριώτες, όπως και οι Σουλιώτες, ταυτίζονται με την έννοια της αυτοθυσίας. Ποτέ δεν προσκύνησαν. Με αγώνες εξασφάλισαν ειδικά προνόμια και συνέστησαν την "ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΤΩΝ ΚΕΡΑΥΝΕΩΝ". Ιστορία αγώνων και θυσιών για την ελευθερία τους.

Οι Τούρκοι μετατρέψαν βία και σκληρά μέτρα εξωμαισμού των κατοίκων, αλλά δε μπόρεσαν να μεταβάλουν την ελληνική σύνθεση της περιοχής.

Η ηρωική Χειμάρα μένει αδούλωτη, σύμβολο του αδάμαντου πνευματικού πνεύματος. Ο ηρωισμός των Χειμαριωτών αποτέλεσε το σπέρμα όλων των επαναστατικών κινημάτων της Ηπείρου. Η πόλη της Χειμάρας, στις ακτές της Αδριατικής, ανάμεσα στην Αυλώνα και τους Αγίους Σαράντα, κάτω από τα Ακροκεραύνια, παρουσιάζει άγριο μεγαλείο.

Πρόκειται για την αρχαία ελληνική πόλη Χίμαρα της Χαονίας. Η Χειμάρα κατά τα βυζαντινά χρόνια ήταν ακριτικός σταθμός, φρούριο άρνησης των από θάλασσας επιδρομέων. Δεν υποτάσσεται στους Τούρκους. Με αρχηγό τον Καπετάν Σπυρομίλιο υψώνει το ανάστημά της και αγωνίζεται να διατηρήσει την ελευθερία της.

Το κίνημα της Χειμάρας συγκίνησε και συγκλόνισε το πανελλήνιο.

Το χαιρέτισε ο Σουρής με τους παρακάτω στίχους:

"Σταθείτε, μη σκεπάζετε της λευτεριάς τον ήλιο. Βρόντα με τη Χίμαρα σου κυρμάν Σπυρομίλιο"

Όλα -πολιτισμός, αισθήματα, γλώσσα, καταγωγή- δείχνουν παροικιακό, ότι ο λαός της Χειμάρας "έβγ-κατό πόσης και έβγ-κατό γλώσσας, τα δυο αυτά φυσικά σταχείο, που πάτε το ένα και πάτε το άλλο χάθηκαν κάπιο από τις πολυκύμαντες και δεινοκαιρίες περιπέτειες της ελληνικής φυλής, ομείνει στα πατρικοπαράδοσα αποδείχνοντας υλοφάτερα την αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής πλαγκοσμιάς".

Χειμάρα! ακένωτη ιστορική πηγή ομορφιάς και λεβεντοσύνης.

Νίκος Γρανής

Ο ήρωας ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ

Η Χειμάρα. Προστάγμα της ηπειρωτικής ελευθερίας.

It is the Ancient Greek town of Himara of Haonia. During the Byzantine times, Himara was a border station, a fortress of defence against those who invaded from the sea. It did not submit itself to the Turks. With captain-Spyromilios as its leader, it raised its stature and fought for the maintenance of its freedom.

The movement of Himara touched and shocked the whole greek nation.

Souris greets it with the following verses:

"Stop, don't cover the sun of freedom.

thunder with Himara by your side, you poor Spyromilios"

Everything - culture, feelings, language, origin - is representative of the fact that the people of Himara, "besides the faith and the language, these two fluid elements, both of which were, occasionally, lost in turns under tempestuous and adverse adventures of the Greek, persist in tradition, obviously proving the solid continuation of the Greek heritage". Himara! inexhaustible historic source of beauty and vigour.

THE REGION OF THEOLOGOS (RIZA)

A mountainous and inaccessible region. It is surrounded by masses of inaccessible mountains. Sentenikos, Stougara, Poliria, Kovina, with the steep ravines and gullies, form a circular plain with a single outlet towards the village of Vourko. Upper and Low Lesnitsa, Gianitsatec, Mahuni, Grindani, Smineti, Karoki, Tserkovitsa, Loupsari, Agios Andreas, Koukouratec, Diri are the villages which

Αμφιθέατρο Βουθρωτού

Διάσπαρτο και τούτο το κομμάτι της ηπειρωτικής γης από τ' αχνάρια του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, που εναλλάσσονται με τα χριστιανικά μνημεία, από την πρωτοχριστιανική ακόμη εποχή.

Ανάμεσα σε αρχαίους ελληνικούς κίονες και θέατρα, παλαιοχριστιανικές βασιλικές, ξωκλήσια και μοναστήρια, το ελληνοχριστιανικό πνεύμα είναι παρόν στο χώρο και στο χρόνο.

Κτίσματα αρχαίας ελληνικής σοφίας και χριστιανικής ευλάβειας και αρετής, συνηθισμένες εικόνες της ελληνικής πραγματικότητας, δείγματα της αληθινής φυσιογνωμίας και της ταυτότητας του τόπου.

Κτίσματα που στέγασαν και έθρεψαν ένα φωτοδότη πολιτισμό αρχαίο, βυζαντινό, χριστιανικό και πάνω απ' όλα και πρώτα απ' όλα ελληνικό.

Απολλωνία, Μνημείο Αγωνιθετών - Βουλευτήριο

Αντιγόνεια Αρχιεπισκοπικό

Μα και κτίσματα που συνεχίζουν να δέχονται και σήμερα "τας πτερωτάς της πίστεως προσευχάς" και "... πόσας ελπίδας", αφού οι χαλεποί καιροί μας τα καθιστούν ακόμη καταφύγια, αλλά και πηγές άντλησης δύναμης, αγωνιστικότητας, ανθρώπινης και εθνικής αξιοπρέπειας, υπομονής και εγκαρτέρησης.

Η Βόρειος Ήπειρος είναι ένα ακόμη ελληνικό κομμάτι, όπου ο χριστιανισμός διαπλεγμένος ταυριαστά με τον ελληνισμό αποτελούν το ακατάβλητο βάθρο πάνω στο οποίο στηρίχτηκε και διατηρήθηκε η εθνική φυσιογνωμία του λαού της και η πίστη του στις πατροπαράδοτες αρετές και αξίες του έθνους των Ελλήνων.

Γιωάννζή Δεφόπουλος. Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Ριζίκιων

Αργυρόκαστρο, η θρυλική πρωτεύουσα της Βορείου Ηπείρου, θρησκευτικό, πολιτικό, εκπαιδευτικό και πολιτιστικό κέντρο του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού.

Περίτεχνες τοιχογραφίες χριστιανικών μοτίβων της Μοσχόπολης

ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΕΟΛΟΓΟΥ (ΡΙΖΩΝ)

Ορεινή και δυσπρόσιτη περιοχή. Περιλαίμπα από όγκο απροσπέλαστων βουνών. Ο Σεντενίας, η Σπουγάρα, η Πολιτσά, η Κορεπά, με τα απόκοσμα φαράγγια και τις χαράδρες, σχηματίζουν μια λευκή με μοναδική διξήδα προς τα χωριά του Βούρκου.

Πάνω και Κάτω Λεσνίτσα, Γιαννιτσάτες, Μάλιασενα, Γριάδοβενα, Σφέντεσι, Κεφάλι, Τσερμαβίτσα, Λουφάν, Άγιος Ανδρέας, Κουλουφάτες, Δίβρη, είναι τα χωριά, που σχηματίζονται με το γενικότερο όνομα "χωριά του Θεολόγου", από το ομώνυμο μοναστήρι, που είναι κτισμένο απέναντι από την Τσερμαβίτσα, ερειπωμένο σήμερα.

Δίβρη (Δελβίνα), η γνωριστή μονή με την τρίκλιτη εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Άγιος Σεραφείμ. Μικρή εκκλησία.

Θλιβερό παλάτι. Αποκαμωμένο ακόμα κουρασμένο Βορειοηπειρώτη στις αιδεσιμές φυλακές. Στο Κεφάλι Αγίων Σεραφείμ, μετά την αλλαγή του καθεστώτος το 1992.

have taken the general name "the villages of Theologos", a name derived from the homonymous monastery built opposite Tsermavitsa and now deserted. The local people tend to call this area "Rizo" because the villages are scattered, real eagle nests, on the slopes of the abrupt mountains.

It is a wild and imposing region distinguished for its wonderful natural beauties, the nobility and hospitality of its people and the consistent persistence in the traditional greek values.

Its inhabitants, Greeks in soul and in mind, managed to keep the purity of their race and language intact.

A turkish foot has never stepped on this land and when they had to defend it, they showed an unrivalled courage and bravery.

The origin of our race can be found in these mountainous and isolated places. The greek character of the inhabitants and their endless privations, the sufferings and the national adventures have armed them with patience and perseverance.

The villages of the area isolated from the plains of Vourkos and Deropolis and the villages of Filistes range from the heights and the mountain slopes to the last village of Rizo, Dívri. The plain of Vourkos spreads for a vast expanse from there and a little further there lies Voutkotsi and the vastness of the Ionion Sea.

The people, closely connected with their land, the water and the song brought from the depth of the centuries, sing songs about joy and sorrow, birth, love and death.

The very same Greeks compose polyphonic melodies and combine music and songs full of sentiment and passion.

Κεπενέδες 1936. Κωστηρίδες.

Οι κάτοικοι, Έλληνες στην ψυχή και το φρόνημα, μπόρεσαν να κρατήσουν αλώβητη τη φυλετική και γλωσσική τους καθαρότητα.

Παλάρι Τούρκου δεν πάτησε τον τόπο και όταν χρειάστηκε να τον υπερασπιστούν έδειξαν απαράμιλλο θάρρος και γενναιότητα. Χαρακτηριστικό το τραγούδι:

"Ο μπέρδης συνέζωνεν μία' στα φρύδι σκρέμι
νο πον νο κατατήσουνε την Κέρα Λεσνίτσα
Ο Μήρας Τούρκος φώναζε από τον Κακοντάτο:
- Ποέ πος Σλάβα κερατά μέσα στη Λεσνίτσα;
Δεν είσα σέκα νο τα φας, λεμένα νο τα ζώρες
Είσα πουδά Λεσνιτσά, λεβέντες, παλικάρια,
τον παίρνουν αίμα καθαρό μία' τα μεσόφρυδά σου"

Βρίσκει κάποιος, σ' αυτά τα ορεινά και απόκοσμα μέρη, τις ρίζες της φυλής μας.

Ο ελληνικός χαρακτήρας των κατοίκων και οι αιτίλωστες στερήσεις, οι δοκιμασίες και οι εθνικές περιπέτειες τους έχουν εφοδιάσει με υπομονή και εγκαρτέρηση.

Απόμερα τα χωριά της περιοχής από τα καταπράσινα του Βούρκου, της Δερόπολης και τα χωριά των Φιλιατών, πάνω σε ψηλώματα και σε πλαγιές, κατοίκησαν στο τελευταίο χωριό των Ριζών, τη Δίβρη. Από κει απέραντος απλώνεται ο κάμπος του Βούρκου και στο βάθος το Βουθρωτό και η απεραντοσύνη του Ιονίου Πελάγους.

Ζεσταμένοι οι άνθρωποι με τη γη τους, το νερό και το τραγούδι, φερμένο από τα βάθη των αιώνων, τραγουδούν τη χαρά και τη λύπη, τη γέννηση, τον έρωτα και το θάνατο.

Πάντα οι ίδιοι Έλληνες πλέκουν πολυφωνικές μελωδίες και συνταιριάζουν μουσικές και τραγούδια, όλα αίσθημα και πάθος.

Νίκος Τραντής.

DEROPOLIS

A region of Argyrokastro. Wonderful villages built at the foot of smooth mountains that form the homonymous valley, the "plain of Deropolis". The plain of Deropolis is separated by the river Drinos which joins the river Aoos in Tepelení.

The area had constituted a geopolitical and cultural unity with the region of Pogoni until its bisection.

The density of the villages has contributed enormously to the cultural unification with the rest of the land of Epirus, while the continuous barbarian invasions have contributed to the appearance of the common feeling of a need for guarding the national traditions, although the previous political system of Albania made every possible effort to cut off the bridges with the past.

Today abandoned to its fate, just like the rest of the regions of Northern Epirus it is forced to migrate, with tragic consequences for the area.

"The valley of Argyrokastro, which is washed by a tributary of the Aoos" writes Rétsi Pyrsos, "is wide and methodically cultivated. On the mountain range of the left bank, the villages lie the one next to the other almost without a space".

Deropolis, known with its ecclesiastic title "Drinoupolis", a title which was also given to the metropolitan of Pogoniani and Konitsa, is said to have been populated after the final desolation of Drinoupolis. The inhabitants of the town scattered over the 28 villages of the part of Deropolis which belongs to Epirus.

There is a divergence of views in relation to the position of Drinoupolis, which, according to the chronicle of the Tokkos had been preserved until the 15th century. Some place it near Sofraites and others near Gorisa, where plenty of medieval ruins are preserved.

ΔΕΡΟΠΟΛΗ

Περιοχή του Αγγρικάστρου. Πανήγυρια χωριά χτισμένα στα ριζά ορεινών βουνών, που σχηματίζουν την ορεινογή πεδιάδα, τον "κάμπο της Δερόπολης". Η κοιλάδα της Δερόπολης διασχίζεται από το Δρίνο ποταμό, που ενώνεται στο Τεπελένι με τον Αώο.

Η περιοχή μέχρι τη δεκαετία η, αποτελούσε μια γεωπολιτική και πολιτισμική ενότητα με την περιοχή του Πωγωνίου.

Η γέφυρα "Κάλογερίτης" στο Δρίνο ποταμό, λίγο πριν από το Αγγρικάστρο

Πατριωτικοί χοροί στο Δίγγο της Δερόπολης το 1934.

Το χωριό Γωρντζή και στο βάθος η κοιλάδα της Δερόπολης.

On the right bank of the river Drinos, at the foot of the mountain Borrio, there lie the villages of "Rizo": Rundati, Episkopi, Upper and Low. Glyna (famous for its bottled mineral water) and Vrahogerontzi. Further down, we find Nepravista and Limbohovo and even further, Upper and Low Lamboro (Lamboro of Suovo).

The whole area echoed with the songs of Dropolis, the dirges that relate the suffering and the grief and unfold the misfortunes of the race and their unfair seperation from their natural epirotic origin.

UPPER POGONI

In the. "Epirotic Studies" (1889) and in the entry "Pogoniska", Lambridis refers to it as "Pogoni or Pogonion" and divides it in "the Northern or the main Pogoni and the South Pogoni or Paliopogoni".

Upper Pogoni, today artificially divided into two and occupied Pogoni, constitutes a vital part of the entired Epirus with cultural and geographical peculiarities.

The villages of Upper Pogoni, with pure greek populations, customs, manners and traditions, costumes and with mentality similar to those of the rest of the villages of Pogoni, are built at the foot of Nemercika and, unfortunately, registered in Albania, condemned to live under the heavy pressure of the foreign domination.

Sopiki, Apsudi, Tsaitista, Homo, Shoriades, Selisi, Mavrogero and Polirsani, villages with historic presence in the land of Epirus and with greek national conscience, today despoiled of their living youthful potential because of the policy of the Albanian regime, used to be the grand villages of the area with special architectural tradition and greek traditions that go back to remote centuries.

Φουστανελοφόροι στο μοναστήρι της Σωτήρας Πάνω, Τρίτη Δεκαετηρίδα 1934

Παραδοσιακή στιγμή με το ζευγάρι τα βάθη στον κάμπο της Δερόπολης το 1930, με χαρακτηριστικές ορεινές στολές δυνάμεις της εποχής.

Η πυκνότητα των χωριών συνέβαλε αποφασιστικά στην πολιτισμική ενοποίηση με τον υπόλοιπο ηπειρωτικό χώρο, ενώ οι συνεχείς βαρβαρικές επιδρομές βοήθησαν στη δημιουργία της κοινής αίσθησης του φύλικου των εθνικών παραδόσεων, αν και το προηγούμενο πολιτικό σύστημα της Αλβανίας κατέβαλε φιλότιμες προσπάθειες να αποκόψει τις γέφυρες με το παρελθόν.

Σήμερα εγκαταλειμμένη στην τύχη της, όπως και οι υπόλοιπες Βορειοηπειρωτικές περιοχές, εξωθείται στη μετανάστευση, με πρηγικές συνέπειες για τον τόπο.

Η πεδιάδα του Αγγροκάστρου, την οποία ποτίζει ένας παραπόταμος του Αώου, γράφει ο RÉNÉ PYAUX, είναι πλατιά και καλλιεργείται μεθοδικά. Στην αρισερά της αριστερής όχθης τα χωριά διαδέχονται το ένα το άλλο, σχεδόν, χωρίς κενά.

Η Δερόπολη, γνωστή με τον εκκλησιαστικό τίτλο "Δρενιούπολη", τίτλο τον οποίο φέρει και ο Μητροπολίτης Πωγωνιανής και Κονίτσης, λέγεται, ότι κατοικήθηκε μετά την τελική εγκατάσταση της Δρενιουπόλεως. Οι κάτοικοι της πόλης διασκορπίσθηκαν στα 28 χωριά του ηπειρωτικού τμήματος της Δερόπολης.

Για τη θέση της Δρενιουπόλεως, η οποία κατά το χρονικό των Τόπων, διασώζόταν μέχρι το 15ο αιώνα, διάφανα οι γνώμες. Άλλοι την τοποθετούν κοντά στα Σωφρόπικα και άλλοι κοντά στη Γορίτσα, όπου σώζονται άφθονα μεσαιωνικά ερείπια.

Κατά τ. Ν. Βέγ η Δρενιούπολη είναι η ηπειρωτική Ανδρανούπολη, πόλη που έκτισε ο αυτοκράτορας Ανδρανός και την εγκαίνιασε, κατά τον Προκόπιο, ο Ιουστινιανός. Τα ερείπια αυτής της πόλης, υποστηρίζει ο Βέγ, βρίσκονται κοντά στο χωριό Γωρντζή.

Σήμερα χωρίζεται στην πάνω και κάτω Δερόπολη. Στην πάνω Δερόπολη ανήκουν τα χωριά: Κοσοβίκοι, Λόγγος, Σωπίκα, Κρυονέρι (Κατσογιοαντζή), Λοβίνα, Σέλιό, Κλεισοράι, Πέτκιά (με το ξακουστό μοναστήρι της Αγίας Τριάδας), Βοδίνο, Βόβρεπα, Κρυ, Μπουλιαρίτες, Ζερβίτες, Γιωργιοσάτες. Η κάτω Δερόπολη περιλαμβάνει τα χωριά: Γρίψη, Φρασπανή, Γορίτσα, Λιούγκαρη, Τερπιτέν, Σωφρόπικα, Δοσίβανη, Χάπιοβο, Βάνοπα, Καλογιοαντζή και Δερβιτσάνη.

Πιλιότερα στην υποδοχάνη Δρενιουπόλεως ανήκει και τα χωριά Κατσόνα, Αγ-Νικόλας και Κασαβιά, καθώς και τα χωριά που ανήκουν στο ελεύθερο Κάτω Πωγώνι, Βώπιστα, Αρίνοτα (Κτίστα), Ζάβρχο, Μπρόπολο, Χρυσόβολή, Μπεζιανίο.

Στη δεξιά όχθη του Δρίνου ποταμού, στους πρόποδες του βουνού Μπορέτο, απλώνονται τα χωριά της "Ρίζας": Το Ρουνάτι, οι Επισκοπές Κάτω και Άνω, η Γλύνα (φημισμένη για τα εμφιαλωμένα νερά της) και η Βραχογιοροντζή. Πιο κάτω η Νεπράβιστα και το Λιμπόχοβο και, στη συνέχεια, το Πάνω και Κάτω Λάμποβο (το Λάμποβο του Σουόβο).

Από τη μια ως την άλλη άκρη της περιοχής, σχολιάζουν τα "Δηρόπολίτικα" τραγούδια, μοιρολόγια, που αποπνέουν τα βάσανα και τις πίκρες και ξεδιπλώνουν τα πάθια της φυλής για την άδικη αποκοπή τους από τη φυσική ηπειρωτική τους κοιτίδα.

Νίκος Γρατσής

The greek dominion with Pogoniani as its previous administrative centre and Delvinaki as its recent centre, includes these villages of Rizo: Drimades, Kakolakos, Upper Mempi (Rombates), Paleopyrgos, Low Mempi (Frastana) as well as Stavrokiadi, Dolo and Pogoniani on the opposite smoother side.

War adventures, cruel turkish dominion, invasions and plunders of the Turkish Albanians, historic events and the poor land contributed to the development of the phenomenon of migration (just as it happened to the whole land of Epirus).

Professional coopers (famous for their symbolic language known as "sopika") travelled all over the Balkans and maintained tight bonds with their homeland.

Both sides of the region of Upper Pogoni, separated by the artificial borders have a strong relationship as well as cultural and racial bonds between them. In addition, they are connected by the peculiar polyphonic songs and the common costumes of men and women.

The polyphonic songs in all the regions, which are represented in this record, reflect the natural, historic and social field and form musical examples of the traditional music of Epirus.

The inhabitants of this inaccessible and isolated region endured the various pressures and managed to maintain the racial uniformity and coherence with the greek body.

A tortured land distressed and harassed people live in hope of justification.

Πανηγύρι στον Αγιο Νικόλαο της Πολύπετρας το Πάσχα του 1931.

Πανηγύρι στο μοναστήρι του Χλωμού το 1924.

ΠΑΝΩ ΠΩΓΩΝΙ

Ο Αιμιλιβδης στα "Ηπειρωτικά μελετήματα" (1889) και στο λήμμα "Πωγωνικά" το ονομάζει "Πογώνι ή Πογώνον" και το διαιρεί σε Βόρειον ή κυρίως Πογώνι και Νότιον ή Πολιμπογώνι".

Το Πάνω Πωγώνι, σήμερα τεχνητά διαιρεμένο σε ελεύθερο και κατεχόμενο, αποτελεί οργανικό τμήμα της ενιαίας Ηπείρου, με πολιτισμικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες.

Τα χωριά του Πάνω Πωγωνίου, με αμιγείς ελληνικούς πληθυσμούς, με ήθη, έθιμα, παραδόσεις, ενδυμασία, νοοτροπία πανομοιότυπες με εκείνες των υπόλοιπων χωρών του Πωγωνίου, είναι χτισμένα στα ριζά της Νεμέρτσικας και, δυστυχώς, κατηρίφονται σήμερα στην Αλβανία, καταδικασμένα να ζουν κάτω από το βάρος ξένους κατοχής.

Η Σωτική, η Αφράδα, η Τσιάτισα, το Χλωμό, οι Σχοριάδες, η Σέλιτσα, το Μετρόγερο και η Πολύπετρα, χωριά με ισοχρονή παρουσία στον ηπειρωτικό χώρο και ελληνική εθνική συνείδηση, αποχωρισμένα σήμερα από το έμψυχο νευτικό υλικό, λόγω της πολιτικής του αλβανικού καθεστώτος, υπήρξαν τα αρχοντοχώρια της περιοχής, με ξεχωριστή αρχιτεκτονική οικιστική παράδοση και ελληνικές παραδόσεις, που φθίνουν πολύ πόνο και χάνονται στους αιώνες.

Στην ελληνική εποχήτου, πολύιστερα με δικαιωματικό κύνηρο την Πωγωνιακή και σήμερα το Δεύβενάου, ανήκουν τα χωριά των Ρίζών (ονομ υπόφυτες της Νεμέρτσικας): Δρομάδες, Κοκοβίκικος, Λινο Μεράδη (Ρωμαπίες), Πολυόπαγγος (Μέβγζο), Κάτω Μεράδη (Φρουπανά) και στην ανέκαιν ομαλότερη περιοχή το Σπηρόκαστρο, το Δολό και η Πωγωνιακή.

Πολεμικές περιπέτειες, βάναυση τουρκική κατοχή, εποδρομές και λεηλασίες Τουρκαλβανών, ισοχρονή σκαμμένα και λειψή γη, συνέβαλαν στην ανάπτυξη του φαινομένου της μετανάστευσης (όπως συνέβη σχεδόν σ' ολόκληρο τον ηπειρωτικό χώρο).

Επαγγελματίες βορειάδες (γνωστή η συνθηματική γλώσσα των βορειάδων, τα "σύμπα") ταξιδεύτηκαν σ' όλη τη Βαλκανική και διατήρησαν έντονους δεσμούς με τα πατρικά χώματα.

Νίκος Τζιαντής.

Νιόπαρφα από την Τσιάτισα. 1937.

Κάτω Φώτος με παραδοσιακή φορεσιά 1925.

FOLK POLYPHONY IN NORTHERN EPIRUS

A musicology study

The polyphonic song presents a special ethnomusicological and artistic interest for the musical tradition of the Greeks of Northern Epirus.

From the depths of the centuries, it has touched not only the musicologists but the simple listener as well. It is obvious that it makes us examine the ancient times, the origin, the originality and its incomparable durability until today, in the years of the modern civilisation.

Folk polyphony (vocal and instrumental) is a phenomenon characteristic of all the Balkans. The Greeks, the South-Albanians, the Boulgarians, the Vosnians and the Serbs sing in two voices. Folk polyphony of different kinds can also be found in Slovakia, South Poland, Georgia and Italy and further out of Europe.

The general scientific opinion of the researchers is that the folk polyphony of the Balkans had appeared before the Byzantine music which means that it is an ancient musical tradition. The Greeks of N. Epirus live in a country with special and exceptional historical, financial, social and climatic factors. These factors have influenced their tradition, not only in respect of the thematology but of the style of structure as well.

It is very difficult for us to trace in the past centuries the proper sources of folk polyphony as a special phenomenon of the musical expression. Yet, its three basic elements prove clearly enough that the form of singing is ancient. These elements are: The polyphonic group, the vocal character of the singing and the five tone scale without semitones, which characterizes its melodies.

Η βυζαντινή εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στο Χλωμό.

Υποδοχή του Μητροπολίτη Αρχιεπισκόπου Παντελεήμονα στην Πολύπετρα. 1938.

Μαθητές της Σωτικής με τη δασκάλα τους στη θεατρική παράσταση "ο γιος του Ζαλόγγου" το 1936.

Of course, other elements of musical expression are included in the internal musical field of the polyphonic songs, which confirm this ancient tradition, elements such as the connection and similarity of the melody with the human voice (rhetorical melody), the bucolic content not only of the text but of the melody as well etc.

Various researchers, who study this subject with exceptional musicological interest, have reached important conclusions.

Thus, Lorenzo Tardo mentions a similar form in Epirus since 500 A.D.

The famous researcher and teacher, Spyros Peristeris, while referring to the connection of the polyphonic song with the Byzantine music note that: "The non (a sign of the Byzantine music) and the melodic movement of the gyrisis, in the tonal and in the epitonal, are elements also found in the byzantine ecclesiastical music".

Antonis Liavlas has been studying the five tone scale development in Epirus and especially in the polyphonic songs since 1958.

Combining these songs with the greek culture, Menelaos Zotos reaches the conclusion that the five tone scale is "a common feature of the ancient greek music and the polyphonic song of N.Epirus". He finds elements of resemblance between the byzantine music and the polyphonic song and comes to the "similarities between the polyphonic songs of N. Epirus and those of the rest regions of N. Epirus".

In conclusion, for everybody, this tradition constitutes an important ethnomusicological factor of the greek culture "combining, in a supreme co-existence, the individual with the group leading from dissent to agreement" as Lubrin Liavas comments.

The development of the polyphonic song in three or four voices definitely a result of long natural processes.

An artistic development of a general acceptance of the two - voice polyphony precedes. Namely, this song consists of two voices and is based on a singer, a "partis" and a group isokratema.

Today, this form is considered out of date and is seldom heard in various traditional songs of the wedding or migration, which are mainly used for dancing.

Η Μονή Μεταμορφώσεως στην Ταξιάρχη Πωγωνίου.

Σωτήρη Νούς Κωμόπολης της Φλώρινας.

Η αποδημία αποτυπώνεται εναργέστερα στο τραγούδι της ξενιτιάς:

"Την ξενιτιά, τη γιομωνιά, την πίκρα και το χάρο,
τα τέσσερα τα ζύγιασαν, βαριότερα είν' τα ξένα.
Πορφυρωμά 'χει ο θάνατος, ελεημοσύνη ο χάρος
κι ο ζωντανός ο χωρισμός πορφυρωμό δεν έχει".

Οι κάτοικοι της περιοχής του Πάνω Πωγωνίου, εντεύθεν και εκείθεν των πλοιοφατειών συνόρων, έχουν μεταξύ τους ισχυρούς συγγενικούς, πολιτιστικούς και εθνοφιλετικούς δεσμούς. Τους συνδέουν ακόμη τα ιδιόπνοα πολυφωνικά τραγούδια και η κοινή ενδιαφέρουσα ανθρώπων και γονιμοποιών.

Τα πολυφωνικά τραγούδια, σε όλες τις περιοχές που εκπροσωπούνται σε τούτο το δίσκο, εκφράζουν το φυσικό, υπαρκτό και κοινωνικό χώρο και αποτελούν μοναδικό μουσικό δείγμα της πτυχιακής παραδοσιακής μουσικής.

Οι κάτοικοι αυτής της απόμακρης και απομονωμένης περιοχής ανήκουν στις ποιμαίνουσες πέσεις και μπόρεσαν να διατηρήσουν τη φιλετική ομοιομορφία και συνοχή με τον ελληνικό κορμό.

Βασανισμένος τόπος, ταλαιπωρημένος και πληγωμένος ανθρωπος, ζουν με την ελπίδα της δικαίωσης.

Νίκος Υφαντής

... Κι τον Χριστό κάτω στο σόγιο του χωριού τα κοκκινόλα των πρωτόνιων μας.

The three-voice polyphony comes from the two-voice one, through an artistic development. An "antiphony" which is called gyristis, is placed between the partis and the group isokratema. Gyristis "ανιγκάζει" "ενοκίζει" or "κόβει" (interrupts) the voice of the "partis" and it is the most important element of the development of folk polyphony. The richest traditional repertoire of the polyphonic song belongs to a three-voice process, that is, with "partis", "gyristis" and "isokratema".

As the researchers point out, the four - voice polyphony is a phenomenon of the early decades of our century.

The artistic process, the improvisation, the variations of the folk songs have always brought new phenomenon of hearing and consonant sounding to their songs. The same happens with the "rhiza", which is a second "isokratema". "Rhiza", a fine consonant sounding in three - voice polyphony stands above the basic isokratema producing new consonant and polyphonic developments in the song.

Which is the role of each voice in the four-voice polyphony? How are the voices differentiated and combined? "Partis" in the main voice, the leading singer.

First of all he expresses himself without the presence of the others. At the end of the first motif or phrase, "gyristis" joins and prepares the polyphonic "Partis" is the main voice, the leading singer. First of all he expresses himself without the presence of the others. At the end of the first motif or phrase, "gyristis" joins and prepares the polyphonic flow that continues later together with "rhiza" and the group isokratema.

From this moment till the end of the musical phrase (which corresponds to one or two verses), the process is polyphonic.

Partis vividly expresses the main thought of the melody. He stands over all the other voices with a rather rhetoric expression, "RECITATIVO" and proceeds to close consonant intervals and various rythmic forms. A lot of songs are sung in epic, lyric or dancing form of melody.

This kind of form reflects an ancient origin and not a weakness in artistic expression.

The secret lies in the originality of the performance of every song, although the melodies are the same or similar.

Η ΛΑΪΚΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

Μουσικολογική μελέτη

Το πολυφωνικό τραγούδι κατέχει ξεχωριστό εθνομουσικολογικό και καλλιτεχνικό ενδιαφέρον στη μουσική παράδοση των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου.

Εφαρμοζόμενο από τα βάθη των αιώνων συγκλονίζει, όχι μόνο μουσικολόγους και μελετητές, αλλά κάθε απλό ακροατή. Έτσι είναι φυσικό να μας βάζει όλους σε σοβαρές σκέψεις για την αρχαιότητα, την καταγωγή, την προέλευσή και την συνεπέξήγηση ανοχή του μέχρι σήμερα, επί χρόνια του σύγχρονου πολιτισμού.

Η λαϊκή πολυφωνία (φωνηφή και ενόχρονη) είναι χαρακτηριστικό φαινόμενο για όλα τα Βαλκάνια. Οι Έλληνες, οι Νοτιο-Αλβανοί, οι Ρουμάνοι τραγουδούν με δύο, τρεις και τέσσερις φωνές. Οι Βούλγαροι, οι Βόσνιοι και οι Σέρβοι με δύο φωνές. Λαϊκή πολυφωνία διαφόρων τύπων συναντούμε και στη Σλαβικία, τη Νότια Πολωνία, τη Γεωργία, την Ιταλία ακόμη και πιο πέρα από την Ευρώπη.

Η γενική επιστημονική γνώμη των μελετητών είναι, ότι η λαϊκή πολυφωνία των Βαλκανίων έχει ημιτονιστή πριν τη Βυζαντινή μουσική, δηλαδή είναι μια μουσική παράδοση αρχαία. Οι Βορειοηπειρώτες ζουν σ' ένα χώρο με ειδικούς και εξαιρετικούς ιστορικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και κλιματολογικούς παράγοντες. Αυτοί οι παράγοντες έχουν επηρεάσει και τις παραδόσεις τους, όχι μόνο στο θεματολόγιο, αλλά και στη σπουδαιοφή δομή.

Είναι πολύ δύσκολο να βρούμε επί έχει των αιώνων τις καταβολές πηγές της λαϊκής πολυφωνίας, ως ειδικό φαινόμενο της μουσικής έκφρασης. Όμως, τρία βασικά σοκχεία της δείχνουν σαφέστερα, ότι αυτή η μορφή τραγουδίσματος είναι αρχαία. Αυτά τα σοκχεία είναι:

Ο ομαδικός πολυφωνικός όμιλος, ο **φωνηταιός χαρακτήρας** του τραγουδίσματος, και η **ενημέτονη πεντατονική κλίμακα**, στην οποία εξελίσσονται οι μελωδίες της.

Βεβαίως, εκφρούν σπον εσωτερικό μουσικό χώρο του πολυφωνικού τραγουδιού και άλλα σημεία μουσικής έκφρασης, τα οποία μιλούν για αυτή την αρχαία παράδοση όπως: η σύνδεση και η ομοιόφορα της μελωδίας με την σταθερότητα φωνή (ιστορική μελωδία), το ποιητικό περιεχόμενο, όχι μόνο των κειμένων, αλλά και της μελωδίας κ.ά.

Δεόφορος μελετητής, ασχολούμενος με αυτό το θέμα, με εξαιρετικό μουσικολογικό ενδιαφέρον, έχουν καταλήξει σε σοβαρά συμπεράσματα.

Έτσι ο **Λαφένο Τάφνο** μιλά για παρόμοια μορφή στην Ήπειρο από το 500 μ.Χ.

Ο γνωστός μελετητής και δάσκαλος **Σπύρος Πεφωτέρης**, αναφερόμενος στις συνθέσεις του πολυφωνικού τραγουδιού, με τη βυζαντινή μουσική, τονίζει ότι: "Το ίσον και η μελωδική κίνηση του γιομωνού εις την τονικήν και επικουρίαν, είναι σοκχεία αποτυπώνα

Παραδοσιακός γάμος στη Σωτήρα το 1934.

Πολιτικά πατριαρχική οικογένεια στη Σωτήρα το 1921.

"Gyristis" "kapelia" or "metakapelia" (interrupts or interrupts again) the melody of the partis developing the polyphonic structure between two voices. His melody is usually lower than the melody of the "partis". On the other hand "klostis" sometimes covers partis often forming the familiar space of the small seventh scale.

"Gyristis", "klostis", "tsakistis" is the same name in various regions.

The difference between "gyristis-klostis" is connected with the slight differences of their melody and expresses the content more accurately. Within the same origin and function, "klostis" is similar to an elegiac expression and "gyristis" is more lively and active. "Tsakistis" and "gyristis" have the same form.

The second category of gyristis is the preparation of the polyphonic structure of all the voices after the presence of "partis" in the middle or at the end of the musical phrase.

"Gyristis" in the polyphonic group is the voice with the greatest rhythmical movement, it flows quickly again and again spinning a lot of times in a different way from that of partis and forming a double tonality in the same song. "Rhiza", the second "isokratema", not as a group, usually stands on interval of the small third scale over the basic isokratema.

In some cases, usually in the final drops, he goes up a plain fourth scale over the isokratema and finishes in the basic tone of the song.

In other parts, he waves between the first and the third degree of the tropical scale. His melody is not fundamental, yet it enriches harmony and, in connection with the other voices, it increases the aesthetic side of the polyphonic song. The group isokratema, always in the basic tone of the tropical scale, sometimes appears as an uninterrupted sound, "BASSO OSTINATO" and sometimes emphasizes the internal rythm of the song. It does not have any melodic peculiarity, yet it plays an important role in the polyphonic group.

Δημητράκης από τη Γοριτσή το 1926.

ομοίως και εις την βυζαντινήν εκκλησιαστικήν μουσικήν".

Από το 1958 ο **Αντώνης Λάβδας** παρατηρεί την πεντατονική εξέλιξη στην Ήπειρο και ιδιαίτερα στα πολυφωνικά τραγούδια.

Συνδυάζοντας αυτά τα τραγούδια με τον ελληνικό πολιτισμό ο **Μενέλαος Ζώτος,** βγάζει το συμπέρασμα, ότι η πεντατονική κλίμακα είναι "κοινό γνώρισμα της αρχαίας ελληνικής μουσικής και του Βορειοηπειρωτικού πολυφωνικού τραγουδιού". Βρίσκει δε σποχτία ομοιότητας μεταξύ της βυζαντινής μουσικής και του πολυφωνικού τραγουδιού και καταλήγει στις "ομοιότητες των Βορειοηπειρωτικών πολυφωνικών τραγουδιών με εκείνα των άλλων περιοχών της Ηπείρου".

Τελικά, για όλους, αυτή η παράδοση αποτελεί σημαντικό εθνομουσικολογικό παράγοντα του ελληνικού πολιτισμού "συνδυάζοντας σε μια εκπληκτική συνύπαρξη το αρχαιό με το ομαδικό, οδηγώντας από τη διαφωνία στη συμφωνία", όπως σχολιάζει και ο **Λάμπρος Λιάβας.**

Η ανάπτυξη του πολυφωνικού τραγουδιού με τρεις και τέσσερις φωνές, βεβαίως, είναι αποτέλεσμα πολύχρονων φυσικών διεργασιών.

Αρχαιότερη είναι μια καλλιτεχνική ανάπτυξη της ομοφωνίας προς τη δίφωνη πολυφωνία. Δηλαδή το τραγούδι αυτό αποτελείται από δύο φωνές και βασίζεται σ' έναν τραγουδιστή, πάρτη, και ομαδικό ισοκράτημα.

Σπεριασμένη σήμερα αυτή η μορφή, ακούγεται σπάνια σε διάφορα παραδοσιακά τραγούδια του γάμου ή της ξενιτιάς, κυρίως χορευτικά.

Η **τρίφωνη πολυφωνία** περιέχει από τη δίφωνη, μέσα από την καλλιτεχνική ανάπτυξη στο χώρο και στο χρόνο. Ανάμεσα στον πάρτη και το ομαδικό ισοκράτημα μπαίνει μια "ενταφωνία", που ονομάζεται **γυριστής**[1]. Ο γυριστής "κατηχαλίζει", "τσακίζει" ή "κόβει" τη φωνή του πάρτη και είναι το σημαντικότερο στοιχείο της εξέλιξης της λαϊκής πολυφωνίας.

Το μεγαλύτερο παραδοσιακό φεστιβάλ του πολυφωνικού τραγουδιού ανήκει στην τρίφωνη εξέλιξη, δηλαδή με **πάρτη, γυριστή** και **ισοκράτημα.**

Όπως παρατηρούν οι μελετητές, η τετράφωνη πολυφωνία είναι φαινόμενο των πρώτων δεκαετιών του αιώνα μας.

Η καλλιτεχνική ανάπτυξη, ο αυτοχτιδιαφός, οι παραλλαγές των λαϊκών τραγουδιών πάντα έχουν φέρει νέα φαινόμενα ακοής και συνήχησης στα τραγούδια τους. Έτσι συμβαίνει και με το ρέχτη, που είναι ένα δεύτερο ισοκράτημα. Ο ρέχτης, μια ωραία συνήχηση στην τρίφωνη πολυφωνία, στέκει πάνω από το βασικό ισοκράτημα, σχηματίζοντας νέες αρμονικές και πολυφωνικές εξελίξεις στο τραγούδι.

Ποια είναι η ουσία κάθε φωνής στην τετράφωνη πολυφωνία; Πώς διαφοροποιούνται και πώς συνενώνονται οι φωνές; Ο πάρτης είναι η κύρια φωνή, ο κορυφαίος τραγουδιστής. Κατ' αρχήν εκφράζεται χωρίς την παρουσία των άλλων. Στο τέλος του πρώτου μισόβου ή φράσης μπαίνει ο γυριστής και προετοιμάζει την πολυφωνική ροή, που συνεχίζεται μετά μαζί με το ρέχτη και το μαζικό ισοκράτημα.

1. Γυριστής, κλώστης, τσακιστής είναι η ίδια ονομασία σε διάφορες περιοχές.

The base, the stability and the tone of polyphony is lost without the isokratema. The four voices are in a unity, yet they have differences. This means a proper polyphonic process. If one voice is missing or dissonant, the brilliance and beauty of the polyphonic song are destroyed. The verbal rules of folk polyphony through the eternal occasional process, based on improvisation have found the right way of surviving.

This way remains ancient, solid and steady even today and forms an example of a fine artistic expression of the musical conscience of many generations.

As we have pointed out the polyphonic song of the greek people of N. Epirus are vocal, "A Capella". The fact that they are not accompanied by musical instruments reflects their ancient form.

Today, the instrumental groups have taken new forms of performance and some polyphonic songs are combined with instruments as well.

The group character of the polyphonic song is undoubtedly connected with the vocal character. These songs are sung in groups by each sex separately in a mixed or alternating way, in a different tone. Men sing in low and medium tones, while women sing in medium or high tones. The polyphonic group consists of 6-12 singers. In the repertoire the lyric character dominates.

When the singers get prepared to sing a song for this voice they use the words "I drop it" or "You drop it", "I lift it" or "you lift it". "The dropping" is not necessary for every song.

The recent songs are generally in verses and with refrains. A completed "parsimo" contains a musical phrase and, in special occasions, two, three or even more.

They appear in different metres. They are of two parts, of three parts and mixed as well (with five, seven, nine parts). A song can develop in two or even more rythms.

Finally, the ancient form and the originality of the polyphonic song has to do with the five-tone scale without semitones. The five tone scale is known as ancient to every nation of the world: the Chinese, the Japanese, the Koreates, the Indians of Asia, the Indians of America etc.

In the Balkans, it is more familiar to Greece and Albania. The researchers have reached to important conclusions about its presence in Ancient Greece.

The polyphonic songs of the Greeks of Northern Epirus has nothing to do with the diatonic scale. On the contrary, all the voices together form a complete five tone scale, namely a way of musical

Αλ' αυτή τη σιγή μέχρι που τελειώνει η μουσική φράση (η οποία αντιστοιχεί με έναν ή δύο στίχους) η εξέλιξη είναι πολύφωνική.

Ο πάρης ξεκιν κεφάζει την κύρια σιάγη της μελωδίας. Στέκει πάνω από τις άλλες φωνές, περισσότερο με ρητορική έκφραση. "Recitative". Εξελίσσεται σε κοντινά σύμφωνα διαστήματα και σε κοκαλίες ρυθμικές φορές.

Με μια μορφή μελωδίας, επική, λυρική ή χορευτική, τραγουδιόνται πολλά τραγούδια.

Μια τέτοια παρουσία σημαίνει αρχαιότητα και σε έκφραση καλλιτεχνικής αδεναμίας.

Το μυστικό εντοπίζεται στην πρωτοπορία της εφφετίας σε κάθε τραγούδι, περίλου που οι μελωδίες συνήθως είναι οι ίδιες ή παρόμοιες.

Ο γυριστής κατηχαλίζει και μεταταχαλίζει τη μελωδία του πάρη αναπτύσσοντας την πολυφωνική δομή μεταξύ δύο φωνών. Στον κοντόνα στέκει πιο χαμηλά από τη μελωδία του πάρη, ενώ ο κλώστης μερικές φορές βγαίνει και πιο πάνω από τον πάρη σχηματίζοντας σχεδά το γνωστό διάστημα της μικρής εβδομής.[1]

2. Η διαφορά γυριστής-κλώστης, συνδέεται με τις μικρές διαφορές της μελωδίας τους, η οποία εκφράζεται κατ' σωστά σε περιοχέμενο. Μέσα στις ίδιες ρέζες και λειτουργίες, ο κλώστης παιρνέζει με μια ελεγκτική έκφραση, ο γυριστής τείνει πιό δυναμικός και σκληρόφωνος. Ο κλώστης τείνει η ίδια μορφή και γυριστή.

Η δεύτερη κατηγορία του γυριστή είναι η προετοιμασία της πολυφωνικής δομής όλων των φωνών, μετά από τις πτώσεις του πάρη στη ρέση ή στο τέλος της μουσικής φράσης.

Ο γυριστής, στον πολεμικό ύμνο, είναι η φωνή με τη μεγαλύτερη ρυθμική κίνηση, τρέχει και μετατρέχει, κλώθει και μπαταλώθει πολλές φορές σε διαφορετικό τρόπο (λάμπακο) από τον πάρη, σχηματίζοντας μια δική τονικότητα στο ίδιο το τραγούδι.

Ο ρέχτης, το δεύτερο ισοκράτημα, σε ομαδικό, ως κοινόνα στέκει ένα διάστημα μικρής τρίτης πάνω από το βασικό ισοκράτημα. Σε μερικές περιπτώσεις, συνήθως τις τελευτ πώσεις, ανεβαίνει μια καθαρή τετάρτη πάνω από το ισοκράτημα και τελειώνει στο θεμέλιο τόνο του τραγουδιού. Αλλού, κυκλοφορεί στην πρώτη και τρίτη βαθμίδα της τριτοφής κλίμακας.

Η μελωδία του δεν είναι ουσιαστική, αλλά πλουτίζει την αρμονία και, σε σύνδεση με τις άλλες φωνές, υφίσταται η αισθητική πλευρά του πολυφωνικού τραγουδιού.

Το μαζικό ισοκράτημα, πάντα στο θεμέλιο τόνο της τριτοφής κλίμακας, παρουσιάζεται πάντ ως αβαλίστος εβδόγγος, "Basso Ostinato", πάντ τονίζοντας τον εσωτερικό ρυθμό τον τραγουδιού.

1. Οι τραγουδιστές στην πρωτεύουσα τα πιστεύουν τραγούδι σ' αυτή τη φωνή χρησιμοποιούν τις λέξεις "τα ρίχνω" ή "ρίξε τα τραγούδι", "τσιμπάω" ή "τσιμπάσε τα τσιά". Το "ρίξιμο" δεν είναι υποχρεωτικό για κάθε τραγούδι.

Πολεμιστές στην Αμερική χορεύουν το πυρρίχιο τους με τα παραδοσιακά εθνικά τους ρούχα.

expression, which consists of five sounds in intervals of great second and small third. The order of the intervals in the five tone scale is not the same in all the songs.

What is important is this: The distinctive sound of the five tone melody among voices has come to a coherence in agreement and in dissent as well, which makes the polyphonic song an ancient polyphonic model and a modern polyphonic product at the same time.

The polyphonic song of the Greeks of Northern Epirus is not an isolated musical tradition. In many albanian speaking villages of Arkana, Himara, Agii Saranta, Delvino, Tepeleni, Argyrokastro as well as in various areas beyond the Greek-Albanian borders (Pogoniani, Kitsnata, Paralakamos) we meet a similar form of polyphonic expression. If we examine this polyphony it is not difficult to reach the conclusion that the origin of this type of singing is the same.

Furthermore, we can say that this musical expression used to be and still is the characteristic feature of all the geographical zone of Epirus without frontiers, although today it is sung in two languages.

The long financial and cultural isolation from the national body and the modern means of civilisation has made the polyphonic song of the Greeks of Northern Epirus one of the most essential recent elements of the greek tradition.

Many polyphonic groups are famous for their performances and their rich repertoire. Such groups are: the men of Kouvitsa, Tsiatista, Finiki and Tsouka, the girls of Leonissa, Politsani and Karoki, the boys of Teriahati and Vodousta, the women of Selio, Boulkarati, the mixed groups of Sopiki, Shoriathes and Logos. Today, despite the migration to the Greek land, in many villages, the dancing groups of the men of Polytsani, Himara, Himo, Kaloki, Vodousta, the women of Sotira, Upper Epitokoi, Devitsiani function successfully. A small part of the polyphonic song of the Greeks of N. Epirus is represented in this record.

Parsimo: it is the first complete appearance of the polyphonic song. The Albanian musicologists divide the vocal polyphony of South Albania in two kinds: Liambiki (Arkana, Agii Saranta, Argyrokastro, Tepeleni) and Tosiki (Pogoniani, Kotsna, Premeti, Berati). There are many elements of similarity between the Liambiki polyphony and the polyphony of Greeks of Northern Epirus.

Δημοτικόπουλος γράφει το 1928.

Δεν έχει καμιά μελωδική υποφορά, αλλά σοβαρό ρόλο στον πολυφωνικό όμιλο. Χωρίς το ισοκράτημα χάνεται η βάση, η σταθερότητα, ο τόνος της πολυφωνίας.

Οι τέσσερις φωνές μεταξύ τους είναι και σε ενότητα, αλλά και με διαφορές. Αυτό σημαίνει ουσιαστικά πολυφωνική εξέλιξη. Οπουδήποτε η παραφωνεί, χαλάει την ισορροπία και την ομορφιά του πολυφωνικού τραγουδιού.

Οι προφορικοί κανόνες της λαϊκής πολυφωνίας μέσα απ' την ακόμα τηρούν ανάπτυξη, βασιζόμενοι στον αυτοσχεδιασμό, έχουν βρει το σωστό τρόπο επιβίωσης.

Αρχαϊκές, σπάνιες και ολόφωνες μένει αυτός ο τρόπος και σήμερα - δείγμα μιας σπουδαίας καλλιτεχνικής έκφρασης της μουσικής συνείδησης πολλών γενεών.

Όπως τονίσαμε, το πολυφωνικό τραγούδια των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών είναι φωνητικά, "A Capella".

Η μη συνοδεία μουσικών οργάνων ξεπροκύπτει με την αρχαιότητά τους.

Στα νεότερα χρόνια, όπου οι οργανικές κομπανίες έχουν πάρει νέες μορφές εμφανίσεις, μερικά πολυφωνικά τραγούδια συνόδευσαν και με όργανα.

Οι οργανικές κομπανίες κάνουν κάποιαν εισαγωγή, μετά αρμονική και ρυθμική συνοδεία, αποφεύγοντας απ' το πολυφωνικό τραγούδι περίσσειες αυτοσχεδιασμές.

Πολυφωνικά χαρακτήρα έχουν και διάφορα τραγουδιστικά χορού ή τραγουδιστοί χοροί που συνοδεύονται και με οργανική κομπανία.

Ο ομοιόκλιτος χαρακτήρας του πολυφωνικού τραγουδιού, αναφωνήθηκε συνδέεται με το φωνητικό χαρακτήρα. Τα τραγούδια αυτά τραγουδούνται ομαδικά από κάθε φύλο ξεχωριστά, μιπτά ή εναλλασσόμενα σε διαφορετικό τόνο.

Οι άνδρες τραγουδούν σε χαμηλούς και μεσαίους τόνους, ενώ οι γυναίκες σε μεσαίους και υψηλούς. Ο πολυφωνικός όμιλος αποτελείται από 6-12 τραγουδιστές. Στο φεστιβάλ υπεύθυνο ο λυρικός χαρακτήρας.

Τα τραγούδια γυναικά είναι σύρομιά, στις νέες εμφανίζεις και με ρυμάν. Ένα ολοκληρωμένο πάρομο' περιέχει μια μουσική φράση και σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύο, τρεις ή και περισσότερες.

Παρουσιάζονται με διάφορα μήκη. Δωρεή, τραγιά αλλά και μοιά (πενιόκομα, επάκομα, ενιόκομα). Ένα τραγούδι μπορεί να εξελιχθεί με δύο ή και με περισσότερες ρυθμούς.

Τέλοσ, η αρχαιότερη και η πρωτοπόρα του πολυφωνικού τραγουδιού έχει να κάνει και με την ανιμόπνοη πενταπονική κλίμακα. Η πενταπονική κλίμακα είναι γνωστή σ' όλο τον κόσμο ως αρχαία: σπως Κινέζικες, Κίπανες, Κορεάτες, Ινδούς, Ινδιάνους της Αμερικής κ.ά.

Στα Βαλκάνια πιο γνωστή είναι στην Ελλάδα και την Αλβανία. Οι μελετητές έχουν φθάσει σε σοβαρά συμπεράσματα για την παρουσία της στην αρχαία Ελλάδα.

Το πολυφωνικό τραγούδι των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών δεν έχει να κάνει με τη διατονική κλίμακα . Απεναντίας! Το σύνολο φωνών φέρει μια ολοκληρωμένη πενταπονική κλίμακα, δηλαδή έναν πρώτο μουσικής έκφρασης, που αποτελείται από πέντε φθόγγους σε διαστήματα μεγάλης δευτέρας και μικρής τρίτης. Η σειρά των διαστημάτων στην πενταπονική κλίμακα δεν είναι η ίδια σ' όλα τα τραγούδια.

Σημασία έχει το εξής: το διαστητικό άκουσμα της πενταπονικής μελωδίας, μεταξύ φωνών, έχει βρει μια ωραία συνεννόηση και στη συμφωνία και στη διαφωνία, που κάνει το πολυφωνικό τραγούδι, τόσο αρχαίο πολυφωνικό μοντέλο, όσο και σύγχρονο πολυφωνικό δημιούργημα.

Το πολυφωνικό τραγούδι των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών δεν είναι μια απομονωμένη μουσική παράδοση. Τρεγόρα τους, σε πολλά Αιβανόφωνα χωριά της Λεύκοβας, Χειμάρας, Αγίων Σαράντα, Δελβίνου, Τεπελενιού, Αργυροκάστρου', όπως και σε διάφορες περιοχές, πέρα από τα Ελληνο-Αιβανικά σύνορα (Πωγωνιανή, Κόμπεσι, Παρακαλάμπος), συναντούμε παρόμοια μορφή πολυφωνικής έκφρασης. Μελετώντας αυτή την πολυφωνία, δεν είναι δύσκολο να βγάλει κανείς το συμπέρασμα, ότι είναι ίδιες οι ρίζες απ' όπου πηγάζει η σηγκεκριμένη μορφή τραγουδιάσματος.

Πιο πέρα, μπορούμε να ποίμε, ότι αυτή η μουσική έκφραση ήταν και είναι χαρακτηριστικό φαινόμενο για ιδιά τη γεωγραφική ζώνη της Ηπείρου, χωρίς σύνορα, παρόλο που σήμερα χωροδεύεται σε δύο γλώσσες.

4. Πλήρωμα αναφέρεται η πρώτη ολοκληρωμένη παρέμβαση του πολυφωνικού τραγουδιού.

5. Οι Αιβανοί μουσικολόγοι χωρίζουν τη μουσικού πολυφωνία της Νότιας Αιβανίας σε δύο είδη: Λαΐφωνη (Λιάλιστα, Αγ. Σαράντα, Αργυροκάστρο, Τεπελένι) και Τόσκικη (Πεγρεμάλτα, Κορτσά, Πρεμετή, Μπεράτι). Πολλά στοιχεία ομοιότητας βρίσκονται στη Λαΐφωνη πολυφωνία με εκείνη των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών.

The greek speaking villages of Himara are distinguished for a more developed melody. The songs of this record have been selected out of the best performances of the traditional and modern repertoire: historical, those of the migration to a foreign land, of love, humorous.

The four tone polyphony present an interest in respect of the melodic movement of voices and of their polyphonic development.

Parts is always lively, gentle home in low tones, rhtis is completely different from the other parts, with the "Tremolo" of the voice and the melodic presence of the drops (ἀντε - ντε - ε - ε).

The group is mixed and the parsimo is alternating in the same tone. They are developed in both three-part and two-part iambic metres (of Spyros Milios, Sunday soniada day, Daughter of the mountain), in two-part metres with flowing melody (Foreign land, All day long), in two-part metres with a dancing tone (As soon as the wave sleeps, A priest's wife at the weaving web).

Sometimes the song has three rythms (Up there in Macedonia). It is mainly in verses but its recent developments appear with refrains. The internal change of the singing is more obvious here, that is, the song ends in a higher tone than the one, in which it starts.

Vourlos, a greek speaking region of Agii Saranta is represented in the record by the polyphonic group of Tsousi-Karoki. The songs are three-voiced, in simple metres, some appropriate for dancing and some not, usually in verses. In the song "All the sticks are here" the combination of a complete parts with a different turning full of "Tremolo", familiar to Vourlos and Theologos presents a great interest.

The song "Last night by starlight" has a dancing character. The familiar text about Markos Botsaris is presented here in a dancing tone. The song "My bird you are in a foreign land", which we like to be performed by women, the men from Tsousi-Karoki perform it in a deep traditional elgiac melody.

In the tradition of Deropolis, the instrumental dances and those accompanied by singing are more characteristic because of the wonderful costumes. Yet, the polyphonic song has deep origins.

The song "You proud little birds" is wonderfully performed by the women's polyphonic group of Upper Epikopi. It is a three-voice, iambic song in high tone with a short melody in verses which has the familiar epic motif of the warrior who is burried away from his homeland.

Η οικονομική και πολιτιστική απομόνωση, για πολλά χρόνια, από τον Εθνικό κορμό και τα σύγχρονα μέσα του πολιτισμού έκαναν το πολυφωνικό τραγούδι των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών, ένα από τα συνοπτικά σημερινά στοιχεία της Ελληνικής παράδοσης.

Πολλοί πολυφωνικοί όμιλοι είναι γνωστοί με τις εμφανίσεις και το πλούσιο φεστιβάλ τους όπως: οι άνδρες της Κοσοβίτσας, Τσιάπισας, του Φοινικιού και της Τσούκας, τα κορίτσια της Αταντάκας, της Πολύτσιανης και του Κερασιού, τα αγόρια του Τεργεστιού και της Βόδρασης, οι γυναίκες του Σεΐλοβά, Μπουλιαρόν, οι μικτοί όμιλοι της Σωπικής, των Σπιροάδων και του Λόγγου.

Και σήμερα, παρά τη μεγάλη μετανάστευση προς τον ελλαδικό χώρο, σε πολλά χωριά δρουν με επιτυχία οι χορευτικοί όμιλοι των ανδρών της Πολύτσιανης, της Χειμάρας, του Χλιαρού, του Κερασιού, της Βόδασης, των γυναικών της Σωπίκης, της Άνω Επικοπής, της Δερβιτσάνης κ.ά.

Σ' αυτό το δίσκο αντιπροσωπεύεται ένα μέρος του πολυφωνικού τραγουδιού των Ελλήνων Βορειοηπειρωτών.

Τα ελληνόφωνα χωριά της Χειμάρας διακρίνονται για την πιο εξελιγμένη μελωδία, πάνω σε μελωδική έκφραση. Τα τραγούδια αυτού του δίσκου έχουν διαλεχτεί από τις καλύτερες εμφανίζεις του παραδοσιακού και σύγχρονου φεστιβάλ: ιστορικά, της ξενιτιάς, της αγάπης, χιουμοριστικά.

Η τετράφωνη πολυφωνία παρουσιάζει ενδιαφέρον, τόσο στη μελωδική κίνηση των φωνών, όσο και στην πολυφωνική εξέλιξή τους.

Ο πάτρις είναι πάντα ζωηρός, ο ρυθμός βουζέει στους χαμηλούς τόνους, ο ρύχτης τελείως διαφορετικός, εξαιρετικός από τις άλλες περιοχές με το "Τρεμολο" της φωνής και τη μελωδική παρουσία στις πτώσεις (άντε-ντε-ε-ε).

Ο όμιλος είναι μικτός και το πάρομο ενιαλλασσόμενο στον ίδιο τόνο. Εξελίσσονται συνάμα σε τραγιά και δωρεή μήκη καθώσ χαρακτήρα (του Σπιροφήμιου, Κυριακή σενιάδα μέρα, Κόρη του Βοινού), σε δωρεή με τραγούδισμένη μελωδία (Ξενιτιά, Όλη την ημέρα), σε δωρεή με χορευτικό τόνο (Μάθις κοιμηθεί το κόμα, Μια παιδιά στον αργαλιό).

Καμιά φορά το τραγούδι έχει και τρεις ρυθμούς (Πάνω στη Μακεδονία). Είναι σύρομιά, αλλά στις νεότερες εξελίξεις με ρυμάν. Πιο φυσικά από τις άλλες περιοχές διακρίνεται η εσωτερική μεταπορεία του τραγουδίσματος. Δηλαδή το τραγούδι τελειώνει σε ψηλότερο τόνο από εκείνον που αρχίζει.

Ο Θεολόγος και ο Βούρλος, μεγάλες ελληνόφωνες περιοχές των Αγίων Σαράντα, αντιπροσωπεύονται στο δίσκο με τον πολυφωνικό όμιλο του Τσουσίου-Καρόκα. Τα τραγούδια

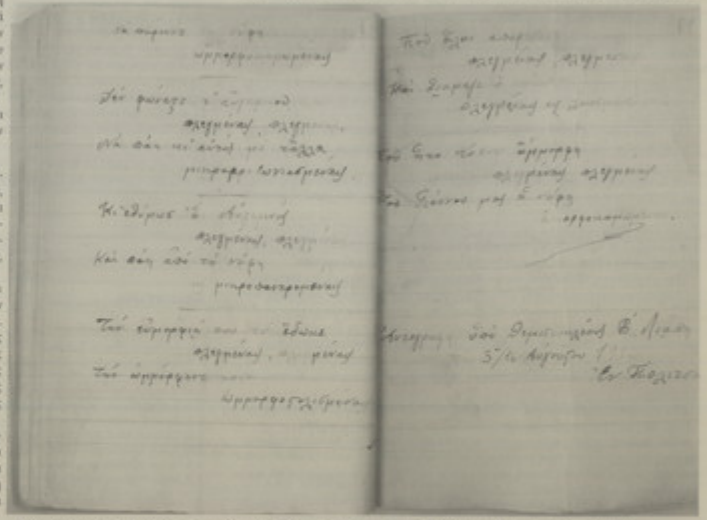

Συλλογή τραγουδιών σε τετράδιο, που αντιγράφηκε από άλλο παλιό χειρόγραφο, στις 3/16 Αυγούστου 1912 στην Πολύτσιανη Πωγωνίου.

The song "I don't sleep in the daytime" performed by the men of Vodrista has a lyric character. It is a three-voiced song in verses, which does not have any differences between parsimo and polyphonic development.

The people from Grapsi sing the song "A bitter-orange from the bitter-orange tree" in a homophophonic way. It is a three-voice song in an alternating parsimo. The "sokrates" sing the melody of the parts. It is a typical model of a dance accompanied by singing.

Sotira, even today, preserves the traditions fanatically. The polyphonic group of the women has a rich repertoire with lyric songs, songs of love, of the wedding, elgiac and songs of the foreign land etc.

In this record, in a recording made on the spot, the song "All the flowers spring has" has a five -tone form with alternations in the drops and is and mainly a dancing song. The high tone and the unity of the voices in the performance give a special character.

The songs of Poliviani and Homo belong to the region of Pogoni.

It is a mountainous and isolated region, but with a rich musical tradition ranging from the dancing homophony of Sopiki and Sheriades to an essential vocal polyphony in Poliviani, Homo and Tsiatista. The polyphonic group of the men of Poliviani has been active for more than half a century. Their excellent performance is also connected with songs of various kinds: lyrics and epics, songs of the wedding and of love, of emigration and of work, Christmas Carols and Easter songs.

The dancing ones are, usually, in verses, in simple metres and more often in three voices. The following songs are an example: "Frangs, Frangs, frangopoula" and "I popped in yesterday and the day before yesterday". The songs they sing while sitting are four-voiced, richer in rythms and musical phrases. The expression of rhtis differs from that found in other regions. In the songs in simple rythms (I split the lemon, My John, your handkerchief) a complete parsimo comes up to 6-8 musical phrases.

είναι τρίφωνα, σε απλά μέτρα, καθαστά και χορευτικά, συνήθως σπουδαία. Στο "Ολες οι βάγγες είναι εδώ" ενδιαφέρον παρουσιάζει ο συνδυασμός ενός ολοκληρωμένου πάρτη μ' ένα διαφορετικό γύρισμα ύλο "Tremolo", γνωστό στο Βούρκο και στο Θεολόγο.

Το "Φες με την αυτοφεγγιά" έχει χορευτικό χαρακτήρα. Το γνωστό κείμενο με το Μάρκο Μπότσαρη εδώ δίνεται ξανά με χορευτικό τόνο. Ενώ το "Σεντεμένο μου πουλί", που μας αρέει να το ακούμε από γυναικείες φωνές, οι άνδρες του Τσαούιε - Κορίτσα το μεταδίδουν με μια βαθιά παραδοσιακή ελεγειακή μελωδία.

Πιο διαφορετικό σφαίρο, στις παραδόσεις **της Δρόπολης**, είναι οι τραγουδιστοί και ενόργανοι χοροί με τις επιρροές ενδιαφέρεις τους. Όμως και το πολυφωνικό τραγούδι έχει βαθιές ρίζες. Το "Στις πεφήφανα πουλάκια", δίνεται με μια αρχαία εμφάνιση από το γυναικείο πολυφωνικό άμιλλο της Άνω Επιπωπής. Τρίφωνο, υψηλό, σε φιλό τόνο, με μια μακρή σπουδαία μελωδία παρουσιάζει το γνωστό επικό ποιήμα του ενταφιασμένου πολεμιστή μακριά από την πατρίδα.

Λιγοστά χορευτάκια έχει και το "Τφν ώρα δεν κοιμούμα", με τους άνδρες της Βόδρισης. Τρίφωνο και σπουδαίο, δεν φέρνει διαφορές μεταξύ παρόμοιας και πολυφωνικής εξέλιξης.

Με αρμονικοφωνικό τρόπο τραγουδούν το "Νεράντζι από τη νεραντζιά" οι Γρεμπένες. Είναι τρίφωνο με ενιαλλασσόμενο πάρσιμο. Οι υπόλοιπες τραγούδοι τη μελωδία του πάρτη. Είναι τυπικό μοντέλο του τραγουδιστού χοροί.

Η Σωτήρα και σήμερα με φανατισμό διατηρεί την παράδοση. Ο πολυφωνικός άμιλλος των γυναικών διαθέτει πλούσιο φεστιβάλ με λιγοστά, τις αγάπες, τον γάμο, ελεγειακά, της ξενιτιάς κ.ά.

Στο δίσκο αυτό, σε επιπόδια καταγραφή, παρουσιάζεται το τραγούδι. "Ούτε λουλούδια έχει η Ανοιξή", πενιόσμο με αλλαγές σπίτι, χορευτικό στη γενική έμφαση. Ο υψηλός τόνος και η ενόφωνη των φωνών στην εμφάνεια φέρνουν κάτι το εξωφρενικό.

Τα τραγούδια της Πολύπετινης και του Χλωμού ανήφοιν στην περιοχή του **Πυγωνίου**.

Ορεινή και απομακρυσμένη αυτή η περιοχή, αλλά με πλούσια μουσική παράδοση, που αρχίζει από τη χορευτική αμφωνία της Σωπωής και Σχραφάδων και καταλήγει σε μια σπουδαιοφανή πολυφωνία στην Πολύπετινη, το Χλωμό και τη Τσούπσια. Ο πολυφωνικός άμιλλος των ανδρών της Πολύπετινης έχει πάνω από μισό αιώνα ένωνη δράση.

Η άρπεση εμφάνεια τους συνδέεται και με τραγούδια διάφορης σπλαστικής μορφής: λιγοστά και επικά, του γάμου και της ξενιτιάς, της αγάπης και της εργασίας, κάλαντα και παιχνιδιά.

Τα χορευτικά παρουσιάζονται, συνήθως, σπουδαία, με απλά μέτρα, περισσότερο τρίφωνα, όπως τα: "Φράγκα, φράγκα φραγκοπούλα" και "Φές, πρωγές απέραντα".

Τα καθαστά είναι τετράφωνα, πιο πλούσια σε φεβμούς και μουσικές φράσεις. Σεφφιζίει η έμφαση του ρέγη σε σύγκριση με άλλες περιοχές. Σ' εκείνα με απλούς φεβμούς (Σχίζει ρίζα το λεμόνι, Γιάνη μου το μοντέλο σου 2/4) ένα ολοκληρωμένο πάρσιμο φτάνει σε 6-8 μουσικές φράσεις.

Σ' άλλες περιπτώσεις συνενώνονται δύο απλοί φεβμοί ("Πέρασα το δρόμο-δρόμο" 2/3+3/8).

Σεφφί τα τραγούδια εξελίσσονται σε μικτούς φεβμούς, όπως το: "Πέρα σε κείνο το βουνό" 4+5 ή από τη συνένωση δύο μικτών φεβμών, όπως το ("Πούρνα το δρεπανάκι μου" 5/8+9/8).

Η πολυφεβμία σ' ένα τραγούδι είναι συνδεδεμένη και με δύο ή περισσότερες διαφορετικές μελωδίες, που ολοκληρώνουν την πολυφωνική εξέλιξη.

Το Χλωμό σπουδαιοποιείται στο δίσκο με ανδρική, γυναικεία και εναλλασσόμενα.

Τα ανδρικά είναι τρίφωνα, με απλούς φεβμούς και σπουδαία ("Πολύ είναι κοπίνη που κοπτβαίνει" και "Μου αρκαία βοσκοπούλα"). Τα εναλλασσόμενα συνήθως είναι χορευτικά σε διπφές μέτρο (2/8 και 2/4) σπάνια σε μικτά ("Βεργούδα" 5/8). Τραγουδούνται σε ξεχωριστό τόνο από κάθε φύλο.

Τα γυναικεία σπρέφουν το ενδιαφέρον μας, πάνω στη μελωδική και φεβμική ποικιλία, ("Σε πολλές χωρές που πάγα" 2/4 και "Όξω πλάτσε χορί" 5/8), όσο και στην παρουσία του κλώστη ή του γυρίσματος με "Ιαλιά", όπως ονομάζεται συχνά ο κλώστης ("Μήλο μου γλυκό μου μήλο" και "Μη με δέρνεις μάνα").

Οι γυναίκες τραγουδούν με ψηφίδες φωνές, λίγο σπαστές και μεταλλικές. Μια μουσική έκφραση ολοκληρώνεται σε 3-4 μέτρα, όμως έχει σουσιαστικό χαρακτήρα.

Η προσπάθεια αυτή, που κάνει το Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, μ' αυτή την πρώτη έκδοση στο χώρο του πολυφωνικού τραγουδιού, είναι σημαντική και αξίζει να επαινεθεί. Ελπίζουμε στο μέλλον και νέες πετυχημένες μουσικές εκδόσεις.

Κώστας Λούλης
Μουσικολόγος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Σ. Πετρούτσης: Δημοτικά τραγούδια Δροπόλεως Βορείου Ηπείρου: Εταιρικές Αναγνωρισμοί αρχείου Λαογραφίας Αθηνών. Τ. 9 και 10 1953-1957.
2. Α. Λεβίδης: Πενταφθογγες κλίμακες εν τη δημώδει μουσική της Ηπείρου. "Ηπειρωτική εστία", έτος 7, 1958.
3. Μ. Ζώης: Το δημοτικό τραγούδι της Βορείου Ηπείρου. Ιωάννινα 1978.
4. Α. Λεβίδης: "Σχόλια" στο έργο του Λόκαν "Ηπειρωτική Μουσική Παράδοση" Π.Κ.Δ.Ι. 1991.
5. L. Tardo: L' antika melurgia bizantina. Grottaferrata 1938.
6. R. Lachman: Musik des orients. Breslau 1929.
7. R. Sokoli: Gjurmime folklorike, Tirane.
8. S. Shituni: Polifonia labe, Tirane.
9. B. Krutz: Polifonia dukerike, Tirane.

In other cases, two simple rythms are joined "I take the street" (2/3 + 3/8).
Very often, the songs develop in mixed rythms as in the song "Up in that mountain" 4+5/8 or come from the combination of two mixed rythms as in the song: "I take my little sickles (5/8 + 9/8).
The multiple rythms in a song are connected to two or more different melodies, which complete the polyphonic process.

Hkomo is represented in the record by men's, women's and alternating songs. The men's songs are three-voiced, in simple rythms and in verses ("who is that woman who is going down" and "A beautiful shepherdess"). The alternating songs are usually of the dancing type in a two-part metre (2/8 + 2/4) and rarely in mixed metres ("Vergjuada" 5/8). They are sung in a different tone by each sex.

Those sung by women turn our interest to the melodic and rythmic variations ("The many joys I've joined" 2/4 and "Dance, widen outwards" 5/8) as well as to the appearance of klostin or of the gerimia with "voice" as klostin is often called. ("My apple, my sweet apple" and "Don't hit me mother").
Women sing in high, metallic voices. A musical expression is completed in 3-4 metres, yet it has an essential character.
This endeavour made by the Foundation of Northern Epiros Researches with this first production in the field of polyphonic song is very important and worth the praises.
I wish that new successful musical productions would appear in the future.

Kostas Loulis
Musicologist

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΑΣ

A1.
ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΜΗΛΙΟΥ
(Δημοτικό)

Στη Χειμάρρα βγαίνει ο ήλιος, αρχηγός ο Σπυρομήλιος (δις)
τα παλάτια τέρνιν φάξιν βγάζιν μωρέ/το σπαρά με τάξη. (δις)
Σπυρομήλιος κάνει μάγη, με τον Κιστεύν Τσούλιαν (δις)
Κρητικοί και Χειμαρρώτες και κωμόπολιν / μωρέ/ Πολεμαρώτες (δις)
Αρχηγός τάχι διατάξιν την Τσεφκά να ντουφέξιν. (δις)

A2.
ΜΟΑΙΣ ΚΟΙΜΗΘΕΙ ΤΟ ΚΥΜΑ
(Της αγάπης)

Μόλις κοιμήθεί το κύμα, θα φύω το πρώτο βάμα (δις)
θέφτω νε σε πάρω, δεν αντέχω άλλο
Όταν κρυφτεί το φεγγάρι, ξύπνησε κρυφά κοιμάρι (δις)
Θέφτω νε σε πάρω, δεν αντέχω άλλο.
Όταν δροσάσουν τα χόρτα, σπιάξε σιγά την πόρτα (δις)
Θέφτω νε σε πάρω, δεν αντέχω άλλο
Ω γραμμένο χειλάνι, έβγα έξω στο μπαλκόνι (δις)
Θέφτω νε σε πάρω, δεν αντέχω άλλο.
Γιατί θέφτω νε σε πάρω, θέφτω δεν αντέχω άλλο (δις)
Θέφτω νε σε πάρω, δεν αντέχω άλλο.

A3.
ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
(Δημοτικό)

Πάνω στη Μακεδονία, μάτ' τα χόρια μάτ' τα κρέα (δις)
Βάλε έφρεται από πέρα, τον Βεργέλη μάτφη μέρα (δις)
Βεργέλη Ζάτο παλικάρι, της Χειμάρρας το καμάρι.

Μάτ' της Κακαστιάς αντίκρα γίνφαι μεγάλη μάχη
κλαίνε σπηγγενές και φίλοι, για τα Ζάτο τα Βεργέλη
Βεργέλη Ζάτο παλικάρι, της Χειμάρρας το καμάρι.

A4.
ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Σεντεί φαρμα-φαρμακωμένε, με φαρμά-φαρμακωμένε κοιμένε (δις)
Σεντεί σε κα-μαν? κάθε λέξη, μόνο πλάκα-πλάκα μου χτες πούξη (δις)
Σεντεί σου αυτή μου θα πάω και φωμί ξερό - ξερό σε φάω (δις)
Σεντεί ήφθε - ήφθε η ώρα από σε-αυτά φεύγω τώρα. (δις)

A5.
ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΕΝΙΑΛΑ ΜΕΡΑ
(Δημοτικό)

Κυριακή σπιάδο μέρα, μας ελάλασαν τ' αστέρια (δις)
μας ελάλασαν τ' αστέρια, τρεις χιλιάδες μαμπζίμια (δις)*
τρεις χιλιάδες μαμπζίμια, δυο τσιμπάς φυφαμένες (δις)
Μας κλίνιν βοσλάσσε, για θα κόφουν το μπρένο (δις*
Χειμαρρώτες πήφαν εφόδιον, κοίμασάνας κατεζάσαν. (δις)*

** Μαμπζίμι: παρφάδο ψάδο * Μπρένο: κεφαλαλί * Κοίμασάνας: κοιμηφείς, ύπνφρος*

A6.
ΜΙΑ ΠΑΠΑΛΙΑ ΣΤΟΝ ΑΡΓΑΛΕΙΟ
(Πληφοφοφιακό της αγάπης)

Μια παπαλιά στον αφγαλειό, παφάζει το πολάφι (δις)
κοιμάμε το νον της ζάγκι, κα τέρα ένα πολάφι (δις)
Το πολάφι το καλό, θέλει καλή γυναίκα (δις)
κα ξέφει φάκα κι αφγαλειό, κα ξέφει κα κοιτάει (δις)
Το κίνταφο είναι γλέντιμο κι η φάκα είν' κι σκιφτάει (δις)
το τφφμο το αφγαλειό είναι σκλαβιά μεγάλη. (δις)

A7.
ΟΛΗ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΒΡΑΔΥ
(Της αγάπης)

Ολη(ν) την ημέρα και το βράδυ-βράδυ (δις)
και το βράδυ-βράδυ, τον ήλιο φωνάζει (δις)
Τον ήλιο φωνάζει, σπάσον, ήλιε, σπάσον, (δις)
σπάσον, ήλιε, σπάσον, σπάσον κομματάκι (δις)
Σπάσον κομματάκι, στο περβόλάκι, (δις)
στο περβόλάκι, στο σπιτό σοκάκι. (δις)

A8.
ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ
(Της αγάπης)

Κόρη του Βουνού, τες μας τι φορείς
κι σε ποιανέν Πεκιγάκι, μη με τιφαντνείς
ίμακρούλα!, μη με τιφαντνείς.
Τα σγουφά μαλλιά, γύφω στο λαιμό
μόνα σταν κοιμάι μ' ανάφαν, φλάγης και κοιμό
ίμακρούλα!, φλάγης και κοιμό.
Στα τφπά χωμά, Χειμαφιώτισσα
σαν τα κάλλη τα δικά σου, δεν είν' ποιθενί
ίμακρούλα!, δεν είν' ποιθενί.
Τούτος ο κοφός, δε θα κάφει ποτ
κα φιλήσεις τέτοια χείλη, κόκκινα φωτιά
ίμακρούλα!, κόκκινα φωτιά.
Εσύ τι κοφτεφείς, ο κοφός πεφνά
φεύγοντα τα χρόνια φεύγοντα, πάνω δεν γυφνάν
ίμακρούλα!, πάνω δεν γυφνάν.

B1.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙΝΗ ΠΟΥ ΚΑΤΕΒΑΙΝΕΙ

(Της αγάπης)

Ποια είναι εκείνη που κατεβαίνει
σ' άσπρα νταμένη από το ι βουνό
από το ι βουνό
Χρυσό κανάτι κρατά στα χέρια της
λουλούδια μαζεμένα από το ι βουνό
από το ι βουνό
Για να τα δώσει στον έρωτά της
και για την αγάπη της και για τον κοσμό
και για τον κοσμό.

B2.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΑΡΕΣ ΠΟΥ ΠΗΓΑ

(Χορευτικό γλυκύ)

Σε πολλές χαρές που πήγα
*φλάσκα καρκαγιάλι, φλάσκαλα μου γραμμένο**
τέτοιο αντρόγυνο δεν είδα
όπως ταιριάζουν στο μπεκ
να ταιριάξουν και στη γνώμη
δεν μπορεί σπυρί λεμόνι.

Επαναλαμβάνεται μετά από κάθε σκέρτσο.

B3.

ΟΞΩ ΠΛΑΤΥΝΕ ΧΟΡΕ

(Τσιν γλυκύ)

Όξω πλά-μπαρ'/ίξω πλά-, ξω πλάτινε χορέ (δις)
ξω πλάτινε χορέ και σπρωγκλογίρζε (δις)
και σπρωγκλογίρζε, για να ιδείς το νυόμπρα (δις)
για να ιδείς τα νυόμπρα, τους χορεύουνε τα δυο (δις)
τους χορεύουνε τα δυο, μεσ' τη μέση στο χορό. (δις)

B4.

ΒΕΡΓΙΝΑΑΑ

(Της αγάπης)

Ένας δε-μπαρ' / βεργινάδα, ένας δένδρος δυο κλωνάρια
κάθονταν μπαρ'βεργινάδα, κάθονταν δυο παλικάρια
ποίχρονταν μπαρ'βεργινάδα, ποίχρονταν αετ' το μπάρι
φορτωμέ-μπαρ'βεργινάδα, φορτωμένα στο φτωχάδι
τους το δε-μπαρ'βεργινάδα τους το δίνες το φτωχάδι
δεν το δε-μπαρ'βεργινάδα δεν το δίνω εγώ με χρόνια
δεν το δίνω εγώ με χρόνια, με εκατό και με διακόσια
μπαρ'τ' το δίνω με φλωράκια, μ' άφορφα παλικαράκια.

Ο κάθε σκέρτσο τραγουδιέται ανταφωνικά από άνδρες και γυναίκες

B5.

ΜΗ ΜΕ ΔΕΡΝΕΙΣ ΜΑΝΑ

(Της αγάπης)

Μη με δέρνεις/κολλέμενο, μη με τυραννείς
να σου μαρτυρήσω μάνα, ποιος με φίλησε.
Ούτε ξένος ήταν μάνα κι ούτε μακρυνός
-κυρ σε φίλαγε μπαρ' κόρη και τι σούδωσε
-δάδκια ρούλες μάνα και τρία χωρά.

B6.

ΜΗΛΟ ΜΟΥ ΓΑΥΚΟ ΜΟΥ ΜΗΛΟ

(Χορευτικό της αγάπης)

Μήλο μου γλυκό μου μήλο, τοπρακάλι μου γραμμένο (δις)
για 'κι σπάγκια σε θέλω, νι σε σπήνω κυπαρίσσι (δις)
νι σε σπήνω κυπαρίσσι, σε μια μαγκαρένια βρύση (δις)
σε μια μαγκαρένια βρύση, κει που πλένουν οι κοπέλες (δις)
κει που πλένουν οι κοπέλες, των πουλών τις φωνταντέλες (δις)
των πουλών τις φωνταντέλες, που τις έχουν λεμωμένες (δις)
που τις έχουν λεμωμένες κι στο λάλι βουνιγμένες. (δις)

B7.

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ

(Της αγάπης)

Μια ωραία βοσκοπούλα πέρασε βουνό
κυνηγός που κυνηγούσε τη συνάντησε
- Καλημέρα βοσκοπούλα, τι ζητάς εδώ;
- Έχασα το πρόβατό μου κι ήρθα να το βρω.
- Πρόβατά σου εδώ δεν είναι, σύρε στο καλό
Δε μου λες ωραία κόρη, έχεις γονικό;
- Από μάνα και πατέρα είμαι ορφανή.

Γ1.

ΠΕΡΑ ΣΕ ΚΕΙΝΟ ΤΟ ΒΟΥΝΟ

(Πυρακόφ)

Πέρα σε κείνο μπαρ' το βουνό
κοντοέλα τι με μάρανες,
λέμ' πον είπα φιλό και μάγια
έλα μπαρφάσα μ' έλα,
πούχτι (ν) αντέρα σταν κοφρή
κοντοέλα τι με μάρανες,
λέμ' και κατεχρυά σπον πάτο
έλα μπαρφάσα μ' έλα,
Κι οπίνω από τη ρίζη του
κοντοέλα τι με μάρανες,
κλάμα ήταν φτιαρφάσα
έλα μπαρφάσα μ' έλα

Γ2.

ΠΑΙΡΝΩ ΤΟ ΔΡΕΠΑΝΑΚΙ ΜΟΥ

(Της αγάπης)

Πιάρ(ν)ω το δρε..... νι ζις/ μαρ'? θυα, πιάρνω το δρεπανάκι μου (δις)
λεμ' και πιάρ(ν)ω νι/ μαρ'? νι θερίσω, μαύρα μάτια νι μαρ'? νι φιλήσω (δις)
Όλη τη νύ..... νι ζις/ μαρ'? θυα, όλην τη νύχτα θέρζω (δις)
λέμ' μ' ένα φιλί/ μαρφί/ τρεχτούδι, μ' ένα ίμερφρι μαρφί/ λουλούδι (δις)
Κι εξύπνησα, νι ζις/ μαρ'? θυα κι εξύπνησα τρία χωρά (δις)
λεμ' και τρία μονοπήφρα, μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια.
Εξύπνησα, νι ζις/ μαρ'? θυα κι εξύπνησα μια καλογρά
από μάνα από το κελί της κι από την προσκύνησή της.

Γ3.

ΣΧΙΖΩ-ΡΙΖΩ ΤΟ ΑΕΜΟΝΙ

(Της αγάπης)

Πλοντ/ιχζίω-ζζιιιιιντ/ το λεμόνι,ιιιντ βρόιιιιω την Παναγιιιω μαρφί/ μάνα
ιιιιντ/ με τα χ(ρυ)ιιιιντ/ιιιιπουρφιιιιω, ιιιιντ/ιιιιω με τα μαλλιά μαρφί/ μπλεγμένα
για σ' Παναγιιιω μ' μια, για σ' Παναγιιιω μ' δυο, για σ' Παναγιιιω μ' τρεις
δε σου τάλεγα αχ, αχ, δε σου τάλεγα κι μαρ πιστρεντείς ιιιιντ/
κι αν θα πιστρεντείς, τι καλό θα δείς αχ, αχ
θα φιλήσεις, θα αγκαλιάσεις και θα βαρεθείς (δις)
ιιιιντ/ιζζζ τα μαλλιά/ μαρφί/ σου πάνω, ιιιιντ/ κι σε δείι, κι σε/μαρφί/ γυναίκα
ιιιιντ/ κι κι σε φιλο-μαρφί/ιμπόρω,ιιιιντ/ιιιιω κι σε γλυκο-μαρφί/φιλάω
για σ' Παναγιιιω μ' μια, για σ' Παναγιιιω μ' δυο, για σ' Παναγιιιω τρεις
δε σου τάλεγα, δε σου τάλεγα κι μαρ πιστρεντείς αχ, αχ
κι αν θα πιστρεντείς, τι καλό θα δείς ιιιιντ/
θα φιλήσεις, θα αγκαλιάσεις και θα βαρεθείς (δις)

Γ4.

ΦΡΑΓΚΑ-ΦΡΑΓΚΑ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΑ

(Χορευτικό γλυκύ)

Φρόγκα-φρόγκα φρογκοπούλα
Φρόγκα-φρόγκα φρογκοπούλα κι όμορφη Γιαννιατοπούλα (δις)
Κι όμορφη Γιαννιατοπούλα
Κι όμορφη Γιαννιατοπούλα, ποιος σον τόκατε δε σε θέλει (δις)
Ποιος σον τό εκατ δε σε θέλει
Ποιος σον τόκατε δε σε θέλει και βάλες τα λεφωμένα (δις)
Και βάλες τα λεφωμένα
και βάλες τα λεφωμένα και τα λεφοφορμένα (δις)
και τα λεφοφορμένα
και τα λεφοφορμένα, ρίξτα κάτω τα κοφμένα (δις)
Ρίξτα κάτω τα κοφμένα
ρίξτα κάτω τα κοφμένα κι έλα νύφη μα τ' εμένα. (δις)

Γ5.

ΠΗΓΑΙΝΑ ΤΟ ΔΡΟΜΟ - ΔΡΟΜΟ

(Της αγάπης)

ΠήγαιναΓγιαλό, το δρόμο-δρόμο
κοντο-Χάιδω, γαϊδεμένη
Βρέπκα μια μηλιά στο δρόμο
κοντο-Χάιδω, γαϊδεμένη
μέ' τα μήλα φορτωμένη
κοντο-Χάιδω, γαϊδεμένη
άπανω κι πάνω ένα
κοντο-Χάιδω, γαϊδεμένη
πέχει αφέντης μπρμμένα
κοντο-Χάιδω, γαϊδεμένη
και καλά λογαριασμένα
κοντο-Χάιδω, γαϊδεμένη.

Γ6.

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥ ΤΟ ΜΑΝΤΗΑΙ ΣΟΥ

(Της ξενιάς)

Γιάννη μου τα, Γιάννη μου τα, Γιάννη μου τα μαντήα σου
τι τάχεις λεφωμένο/ μαρφί / Γιάννη μου (δις)
Γιάννη μου μαρφί/ ξενιτεμένε, Γιάννη μου μαρφί/ βασκιαμένε μαρφί/ Γιάννη μου
Το λέμπκε, το λέμπκε, το λέμπκε μαρφί/ η ξενιά
τα έφερα τα ξένα μαρφί/ Γιάννη μου (δις)
Γιάννη μου μαρφί/ ξενιτεμένε, Γιάννη μου μαρφί/ βασκιαμένε, μαρφί/ Γιάννη μου
Πέντε ποπό-, πέντε ποπόμα, πέντε ποπόμα το 'κλωνα
και βάφρα και τα πέντε, μαρφί/ Γιάννη μου (δις)
Γιάννη μου μαρφί/ ξενιτεμένε, Γιάννη μου μαρφί/ βασκιαμένε μαρφί/ Γιάννη μου

Δ1

ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΕΡΓΕΣ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ

(Της αγάπης)

Όλες οι βε-μωρέ/ βεργούλα μου, ωχ, αχ/
όλες οι βε-μωρέ/ βεργούλα μου, ω το μετέρι/
όλες οι βε-μωρέ/ βεργούλα μου, λάστε μωρέ/
όλες οι βέργες μωρέ/ είναι εδώ.

Και μια βεργού-μωρέ/βεργούλα μου ωχ, αχ/
και μια βεργού-μωρέ/βεργούλα μου (δις)
και μια βεργούλα δεν ήρθε.

Πάέρνω και γω μωρέ/ το μετέρι μου ωχ, αχ, άστε ο μετέρος/ (δις)
και πάνω να μωρέ/ θερίσω λάστε μωρέ/ (δις)
Βρίσκω την κόρη μωρέ/ που πλέκει, ωχ, αχ, άστε μωρέ/
τ' ανθρός της το μαντήλι λάστε μωρέ/ (δις)

Δ2

ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ

(Δημοτικό)

Ένα πουλί θαλασσινό κυματίν Μάρκο Μπότσαρη!
λέει σ' ένα πουλί βασιλικό Μάρκο Μπότσαρη, Σουλιώτη!
το Μάρκο μας σκοτώνουν λέει σε μια μεγάλη μάχη.
Κι η μάνα του τον ακούει αφ' κι η μάνα του τον λέει:
- Μάρκο μ' τον τ' άφτας το σπαθί αφ' τον τ' άφτας το τουφέκι
- Μάνα μ' τ' άφτας στα πουλιά αφ' τ' άφτας στην παρέα
να πολεμήσει την Τουρκιά αφ' και τους κοζζιμπασήδες.

Οι στιχοί 1 και 2 επαναλαμβάνονται μετά από κάθε στίχο αντίστοιχα

Δ3

ΕΨΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΡΟΦΕΓΓΙΑ

(Χορευτικό της αγάπης)

Ψές με την αστροφεγγιά μου βάρεν, μου χάιδεν!
Ωρέ με το λαμπρό φεγγάρι σε βάρεν κι σε χάιδεν!
ωρέ πάέρνω το τουφεκάκι μου και πάέγκω για κυνήγι
ωρέ κυνήγι δε μπορώ να βρω ωρέ κυνήγι κι αποτύχω.
Ωρέ βρίσκω μια κόρη ομορφη ωρέ, στα κάτρινα τσιμένη
ωρέ, σπέκω και την καλαμαρά και την κολλογιάζω
ωρέ, κόρη ποιο μάνα σ' έκανε ωρέ, μάνα σαν τη δικιά σου.

Οι στιχοί 1 και 2 επαναλαμβάνονται μετά από κάθε στίχο αντίστοιχα.

Δ4

ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟ ΜΟΥ ΠΟΥΛΙ

(Της ξενιτιάς)

Ξενιτεμένο μου πουλί και παρακαπεμένο και παρακαπεμένο
η ξενιτιά σε χώρεται κι εγώ έχω τον καημό σου κι εγώ έχω τον καημό σου
τι νιο σου σπάει, ξένε μου, αντού στα ξένα που κάνει αντού στα ξένα που κάνει
σου σπάει μάβο σύκεπο, τριαντάφυλλο μαραίνει τριαντάφυλλο μαραίνει
σου σπάει και το δάκρυ μου, α' ένα φτενό μαντήλι α' ένα φτενό μαντήλι
το δάκρυ μου κάνει καφετερό και κάνει το μαντήλι κου κάνει το μαντήλι.

Δ5

ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΔΕΝ ΚΟΙΜΟΥΜΑΙ

(Της αγάπης)

Την ημέρα δε μωρέ/ κοιμούμαι και το βράδυ πεφτιάνω (δις)
λάστε/ και το βράδυ πεφτιάνω.
Την αγάπη μου γυρεύω, δεν μπορώ να την ευρώ (δις)
Ω, δεν μπορώ να την ευρώ.
Ω, τη γυρεύω, τη χαλάνω σαν η μάνα το παιδί (δις)
λάστε/ σαν η μάνα το παιδί.
Ω, πόσος μου σ' έβαλε σε λάγκα, μωρ'/ αγάπη μου μωρέ (δις)
λάστε/ γλυκαμένο άστρο κυρά.

Δ6

ΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΑΝΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ

(Πατριωτικό - αποφατικό)

Σεις περήφανα πουλάκια μου/ που πετάτε ανενοί φοβό (δις)
λάστε/ σταν πατρίδα που θα πάτε μου/ χαιρετίσματα πολλά.
λάστε/ πάτε και στη δόξα μάνα μου/ πως εγώ αποτάθηκα (δις)
για μια ελεύθερη πατρίδα μου/ στη ζωή κάμα όλα χαρά (δις)
λάστε/ για σημάδι μου 'χουν βάλει μου/ μια σημαία κλεμμένη (δις)
μ' άστρα γράμματα γραμμένη μου/ κι με λένε κοκκινή. (δις)

Δ7.

ΝΕΡΑΝΤΖΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΡΑΝΤΖΙΑ

(Τις αγάπης)

Νεράντζι από τη Νεραντζιά και φύ-μωρέ/ και φύλλο απ' το μετέρι
Νι κάμε νερό- κάμε νεράντζι κι 'χαρά, φάδο μου
κι κάμε νεράντζι κι 'χαρά στο πί-μωρέ/ στο πάρα παραθύρι
Κι τσάκιζα-τσάκιζα το μαστραπά, φάδο μου
κι τσάκιζα το μαστραπά πιο 'χει μωρέ/ πιο 'χει κι καρφάλλι.
Ο μαστραπάς-μαστραπάς τσακίστηκε, φάδο μου
κι ο μαστραπάς τσακίστηκε, κι κα-μωρέ/ κι καρφάλλι εγίθηκε.

Δ8

ΟΣΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΟΙΞΗΣ

(Της αγάπης)

- Όσα μωρέ/ όσα λουλούδια έχει η άνοιξις
όσα λουλούδια έχει η άνοιξις κι η πόλις παραθύρια κι η πόλις παραθύρια
Τόσα μωρέ/ τόσα φλουρόκια ξόβωσα
τόσα φλουρόκια ξόβωσα κόρη μου για τ' εσένα κόρη μου για τ' εσένα.
- Δεν τό-μωρέ/ δεν τέζερα λεβέντη μου
δεν τέζερα λεβέντη μου που ξόβωσες για μένα που ξόβωσες για μένα.
Να γι-μωρέ/ νι γίνω γιός κι με παιτεί
Νι γίνω γιός κι με παιτεί γιοφύρι κι περάσεις, κι γι-μωρέ/ κι γίνω κι αστραφίκοστα
κι γίνω κι αστραφίκοστα κι σε κερνά κι πίνεις κι σε κερνά κι πίνεις.
Εσύ μωρέ/ εσύ κι πίνεις κι κρασί
εσύ κι πίνεις κι κρασί κι εγώ κι πλέω μέσα κι εγώ κι πλέω μέσα.
Να ζο-μωρέ/ κι ζεγλιστρά στα χείλη σου
κι ζεγλιστρά στα χείλη σου κι πέφτω στην καρδιά σου κι πέφτω στην καρδιά σου.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΣ

ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

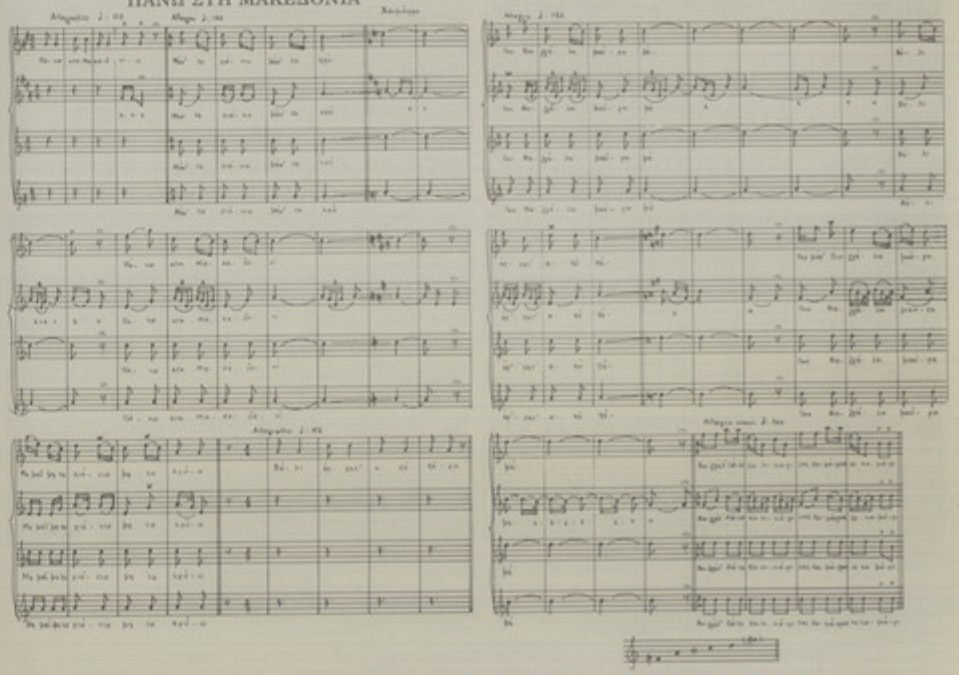

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥ ΤΟ ΜΑΝΤΗΛΙ ΣΟΥ

ΒΕΡΓΙΝΑΔΑ

ΟΣΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΟΙΞΗ

ΕΨΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΡΟΦΕΓΓΙΑ

Ο ΛΑΪΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

Κύρος παράγοντας για τη δημιουργία και λειτουργία του χορού στη Βόρειο Ήπειρο, σνάβηρε η ανάγκη των κατοίκων της για αυτοέκφραση και επικοινωνία. Οι κινήσεις και μελωδικοί συνδυασμοί, με αφετέρια σύνδεσης προς τον κόσμο των αντικειμένων, που περιβάλλουν αυτόν τον τόπο, διαμόρφωσαν χορευτικά δρώμενα, πλουσιά χαρακτικότητα, συνοχικό κινήσεων και τράπεζες συσχετισμού των προγονιών με την κίνηση.

Τα αποτελέσματα των διεργασιών αυτών, σε σχέση με τη μελωδία, το ρυθμό, τα κοινωνικά και ιστορικά δεδομένα, καθόρισαν μια χορευτική δημιουργία, η οποία διαμορφώθηκε και λειτούργησε ανάλογα με τους εθνοιστορικούς, πολιτικοοικονομικούς παράγοντες και σύμφωνα με τις αισθητικές αντιλήψεις και προτιμήσεις των ανθρώπων της περιοχής.

Ο λαϊκός χορός στη Βόρειο Ήπειρο, δεμένος άρρηκτα με το τραγούδι, αποτελεί μια μορφή λαϊκής τέχνης. Η τέχνη αυτή είναι χωροχρονικά. Είναι δηλαδή μια συνεχής ακολουθία δρωμενοτύπων, η οποία εξελίσσεται σε συνάρτηση με το χώρο και το χρόνο.

Ο χορός, ως προϊόν γενικά λαϊκή δημιουργία και έκφραση στην περιοχή, μπορεί να μελετηθεί μέχρι το 1940 περίπου. Από και και πέρα είχαμε πολλές κοινωνικές και πολεμικές αλλαγές στην Αλβανία, που επέδρασαν ανάλογα στον εθνικό βίο των Βορειοηπειρωτών.

Στο βιβλίο τους "Δημοτικά τραγούδια της Βορείου Ηπείρου" ο Παναγιώτης Φωτίου και ο Νίκος Λίτης γράφουν χαρακτηριστικά "...Από την ανακήρυξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας το 1946, απαγορεύτηκα στους Έλληνες, τόσο α' αυτούς που εντάχθηκαν μέσα στις περιοχές, που χαρακτηρίστηκαν ως μειονοτικές, όσο και α' αυτούς που έμειναν απ' έξω, η χρήση των ιστορικών και θρησκευτικών τραγουδιών".

Ο Μενέλαος Ζώτος δε, στο βιβλίο του "Το Δημοτικό Τραγούδι της Βορείου Ηπείρου", παρατηρεί ότι: "...Από την πλευρά των αλβανικών αρχών έγινε μια σκόπιμη και συστηματική παρέμβαση στο κείμενο και στη μουσική των Βορειοηπειρωτικών τραγουδιών για να αποδυναμωθούν οι δεσμοί του Βορειοηπειρωτικού λαού με την εθνική και πολιτιστική κληρονομιά και παράδοση".

Ο πλούτος της μουσικής παράδοσης της Βορείου Ηπείρου χρησιμοποιήθηκε κυρίως για τουριστικούς και προπαγανδιστικούς λόγους. Στο [illegible] ο νέοι παρουσίαζαν θεατρολογημένες τις μορφές λαϊκής τέχνης (μουσική, χορό, τραγούδι) με πολλές παραμόρφώσεις χαρακτήρων, μουσικών, σκηνογραφικών κ.λπ.

Η λαϊκή μουσική, το τραγούδι και ο χορός μεταδίδονταν στις νέες γενιές, μέσω αυτής της ιδιότυπης "χορευτικής παιδείας", που είχε αναπαραχθεί με όλα τα συνεπακόλουθα παράγωγα της αλλοίωσης των παραδοσιακών μορφών.

Ο λαός ήταν βουβός και ανάλαλος να τραγουδήσει και να χορέψει τα τραγούδια του, γιατί εξέλειπαν οι περισσότερες της λαπρίας του γλέντιού και τον χορού, όπως υπήρχαν ανθίζοντες μέσα στον εθνικό βίο των Βορειοηπειρωτικών προπολεμικά.

Και ενώ "προς τα έξω" φαινόταν ότι στην Αλβανία γίνεται "καλή δουλειά", όσον αφορά στις παραδόσεις του λαού, στην ουσία οι προϊόντες λαϊκές δημιουργίες θυσιάστηκαν στο όνομα του Φολκλορισμού, στο βωμό της τουριστικής εκμετάλλευσης και της προπαγανδιστικής σκοπιμότητας.

Επομένως, δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ως σημείο αναφοράς τα μουσικά πρότυπα μουσικά και τους χορούς, που παρουσιάζονταν από πολλούς σύλλογες, οι οποίοι δημιουργήθηκαν στα χωριά και στις πόλεις της Βορείου Ηπείρου. Και αυτό γιατί έγιναν πάμπολλες εξωγενείς παρεμβάσεις στις λαϊκές προϊόντες δημιουργίες.

Τα σύνεργα, τα οποία θα αναφέρω στη συνέχεια για το χορό στη Βόρειο Ήπειρο, είναι αποτέλεσμα εθνογραφικής έρευνας, η οποία έγινε με οδηγό ηλικιωμένους Βορειοηπειρώτες.

Η θέση και η σημασία της χορευτικής δημιουργίας στην κοινωνική και εθνική ζωή των Βορειοηπειρωτών μας οδηγεί να προσεγγίσουμε το χορό: Στο εορτάσιμο (χοροί του Πάσχα, πανηγύρια, Απόκριες, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά κλπ.), στην οικογενειακή και κοινωνική ζωή (ο χορός στο γάμο) και στην καθημερινή ζωή (γλέντια, φλάϊες κλπ.).

Η γενεσιουργός δύναμη της χορευτικής λειτουργίας των Βορειοηπειρωτών πηγάζει από την πίστη για τη δημιουργία "γλέντιου", κοινής χαράς, ενθουσιασμού και συγκίνησης, που οδηγεί στην ένωση, τη συνάντηση και το συγχωρεμό.

Τα χορευτικά γεγονότα στη Βόρειο Ήπειρο προάγουν, καλλιεργούν, αναπτύσσουν και δημιουργούν σχέσεις διαπροσωπικές και κοινωνικές. Στα γεγονότα αυτά προβάλλονται το ελληνικό πολιτιστικό σύστημα, ανανεώνονται η θρησκεία, η εθνικότητα, η εθνική ζωή, η γλώσσα, η οικογένεια.

Το χορευτικό γεγονός στη Βόρειο Ήπειρο αποτελεί κέντρο γένεσης, ανάπτυξης και έκφρασης του έρωτα, με την έννοια σωμασία για τον άνθρωπο και την παρεία στην ανθρώπινη ζωή. Στο Δημοτικό τραγούδι ο Βορειοηπειρωτικός λαός τραγούδησε τη σχέση χορού, έρωτα, ομορφιάς και αγάπης.

"Σμπάτε αγάρι στο χορό, κορίτσια στα τραγούδια
να ιδείτε και να μάθετε πως πλέκεται η αγάπη".

Οι χοροί των Βορειοηπειρωτών, όπως επισημαίνει ο Βορειοηπειρώτης ερευνητής Κώστας Λούζος, χωρίζονται σε δυο είδη: Τραγουδιστοί και ανάγκαστοι.

Οι τραγουδιστοί, φυσικά, έρχονται από πολύ παλιά. Η μορφή αυτή χάνεται στα βάθη των αιώνων. Με μεγάλες αισθητικές αξίες, το αρχαίο τρίπτυχο-ποίηση, μουσική, χορός-

Δεμπούλιοι χορεύουν στο πανηγύρι του Αγίου Δ/ου της Βίδομας

Μεγαλόπρεπος χορός στη Σωπικό το Πόγρι

Χορός στο πανηγύρι του Αγίου Αθανασίου Πολύτσανης, 8 Σεπτεμβρίου 1931.

FOLK DANCE IN NORTHERN EPIRUS

The need of the people of Northern Epirus for self-expression and communication has constituted the main factor for the development and function of the dance in N. Epirus.

The combinations of movement and melody with an immediate connection to the world of the objects that surround this land have formed a dancing action, a plastic expressiveness, a coordination of movements and ways of correlation between songs and movement. The result of these processes in relation to the melody, the rythm, the social and historical facts have defined a choreographic product, which has been formed and has functioned in accordance with the ethnohistorical, political, financial factors and with the aesthetic conceptions and preferences of the people of the region.

The folk dance in N. Epirus, tightly connected to the song, constitutes a form of folk art. This kind of art is localized within place and time. It is, therefore, a continuous succession of activities, which develops in accordance with place and time.

Dance as an ancient folk development and expression in the region can be studied up to 1940. Since then, we have had many social and political changes in Albania which have affected the ceremonial life of the people of N. Epirus. In their book "The folk songs of N. Epirus", Panagiotis Iphantis and Nikos Litis write: "Since the proclamation of the Popular Democracy of Albania in 1946 the Greeks, not only those enlisted in the regions of minority but those living outside as well, have been forbidden the use of historical and religious songs".

Menelaos Zotos in his book "The folk songs of Northern Epirus" notices that: "On behalf of the albanian authorities, we have a deliberate and systematic intervention in the content and in the music of the songs of Northern Epirus so that the bonds of the people of N. Epirus with the national and cultural heritage and tradition become weakened".

The richness of the musical tradition of Northern Epirus was mainly used for touristic and propagandistic reasons. At the biographic festivals the youths performed the forms of folk art (music, dance, song) with a theatrical arrangement and many interventions of choreographers, musicians, scenographers etc.

The folk music, the song and the dance were transmitted to the new generations through this peculiar "dance culture" that had been reproduced with all the consequences of this alteration of the traditional forms. The people were silent and unable to sing and dance its songs because the occasions for worshipping the festivities and the dance, which had prevailed in the life of the people of N. Epirus before the war vanished.

And while the "outsiders" formed the impression that Albania is "making a good job" in respect of the traditions of the people, what really happened was that the original folk products were sacrificed in the name of folklore and of touristic exploitation and propagandistic expediency.

Therefore, we cannot consider the musical programmes and the dances performed by many groups developed in the villages and towns of N. Epirus as a turning point. And this is due to the many outer interventions in the original folk products.

The elements that I am going to mention below in relation to the dance in Northern Epirus are the result of an ethnographic research, which was carried out with the help of the elderly people of Northern Epirus. The position and the meaning of dance in the social and national life of the people of Northern Epirus leads us to approach dance: through the calendar of holidays (Easter's dances, festivities, carnivals, Christmas, New Year's Day), through family and social life (dance of the wedding) and through every day life (festivities, friendships etc).

The generative power of the dancing performance of the people of Northern Epirus results from the tendency towards festivities, common joy, enthusiasm and emotion, which leads to unity coexistance and coordination. The dance events in Northern Epirus promote, cultivate, develop and create personal and social relations.

In these events, the greek cultural elements are shown and religion, nationality, ceremonial life, language and family are renewed.

The activity of dancing in Northern Epirus constitutes a center of generation, development and expression of love with its highest meaning for man and human life.

The people of Northern Epirus have sung the relation of dance to love, beauty and affection in the folk song.

δεν έχει χάσει την αξία του και σήμερα.

Οι τραγουδιστοί χοροί διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

1. Οι χοροί μόνο με τραγούδι είναι από τους αρχαιότερους σε μοτίβο κίνησης και μελωδίας. Οι ρίζες τους βρίσκονται στα αρχαία ποιητικά μέτρα που χρησιμοποιούσαν για την απόδοση των τραγουδιών, των ελεγείων και άλλων μορφών χαρακτηριστικών τεχνών.

Είναι τυπικό φαινόμενο στο ορεινό χωριό του Πωγωνίου και της Λινο Δερόπολης.

Το χορευτικό σχήμα εντάσσεται στην τοπική χορευτική εθιμοτυπία. Θεωρείται δε ότι έχει συμπαιγνιακό περιεχόμενο για τη λειτουργία του χορού και ιδιαίτερη σημασία για την αισθητική του.

Η σειρά των χορευτών ή χορευτριών στον κύκλο του χορού, καθώς και η διαδικασία με την οποία οι συμμετέχοντες γίνονται καταφείλοι του χορού, εντάσσεται στη λειτουργία του.

Η σειρά αντικειμενικά αξίες, στις οποίες στηρίζεται η κοινότητα, όπως ο σεβασμός στην ιεροσύνη του παπά -που ξεκινάει τα θρησκευτικά πανηγύρια- στα γεροντικά, τα ομόφυλα πρόσωπα, τη φιλοξενία, τις κοινωνικές διακρίσεις, το κληρονομικό δίκαιο που ισχύει στο χωριό, την κοινωνική θέση του άνδρα και της γυναίκας.

Μπορεί να αντικειμενικά επίσης: ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα της κοινότητας.

Το σχήμα αυτού του χορού, συνήθως, είναι ο ανοιχτός κύκλος. Στην παραδοσιακή κοινωνία, με την αρχέγονη κοινωνική δομή και τις ανοιχτές ηθικές αξίες, σπάνιαν ξεχωριστοί χοροί (κύκλοι) ανδρών και γυναικών. Ποτέ δεν πάνανταν στο χορό ανάμεσα τα φίλια.

Αν στο χορόκύκλο συμμετείχαν άνδρες και γυναίκες, οι γυναίκες θα χόρευαν στο εσωτερικό του ομόκεντρου κύκλου. Υπήρχε δε, όσον αφορά τις θέσεις των χορευτών, μια κοινωνική ιεράρχηση. Στο πλάνιο των χορευτών έχουμε τη μορφή των "κλεισιών" ή "θλιμμένων" ή "μαζωμένων" χορών.

Χαρακτηριστική είναι η κοντινή θέση του ενός χορευτή στον άλλον, οι οποίοι πιάνονται από τα χέρια με περασμένα τα δάκτυλα ο ένας στο χέρι του άλλου, πολύ κοντά στο σώμα, ή πιασμένοι από το βραχίονα. Το κινητικό μοτίβο του χορευτικού γεγονότος το χαρακτηρίζει το αποφασιστικό βήμα αντρίκειου χαρακτήρα. Δύο και λιγή κίνηση, "στα δύο" και "στα τρία" πάνω προς τα μπρος. Το "τέμπο" είναι μέτριο. Το τραγούδι αφορωνικό, σπάνια πολυφωνικό. Φορές-φορές στον ίδιο το χορό, το τραγούδι εξελίσσεται σε δύο κύκλους, όπου χορεύουν μαζί άνδρες και γυναίκες.

Στη Χειμάρα, στον προμαχώνα του Ελληνισμού της Βορείου Ηπείρου, ο χορός παρουσιάζει αρμονία κινήσεων αυστηρά πειθαρχημένων.

Το τραγούδι -αυτό σήμερα- το αρχίζουν οι καταφείλοι -που κινούνται ελεύθερα στο εσωτερικό του κύκλου και κάνουν αυτοσχεδιασμούς αρμονικών κινήσεων -και το επαναλαμβάνει ο χορός. Έχει ζωντάνια, μεγαλοπρέπεια με μια όμορφη αγριάδα πολεμική. Χορός θελετικός και συνεργατικός, στον οποίο ποιζεται η ενθουσιάζει καρυοπιασά και υπογραμμίζεται το βαρύ πάτημα.

2. Η δεύτερη κατηγορία των τραγουδιστών χορών είναι αυτοί, που συνοδεύονται με οργήστρα. Αυτή η κατηγορία εκδηλώνεται ως ενδιάμεσο φαινόμενο στη διάρκεια του εξελικτικού προσείς των τραγουδιστών χορών, στους ενόργανους.

Στο χορόκύκλο του Αγίου Αθανασίου της Πολύτσανης το 1931. Πολυφωνικό τραγούδι και χορός "μέσα έξω".

"Come on boys, join in the dance and you girls, join in the songs to see and learn how love is caught". The dances of the people of Northern Epirus, as Kostas Lolis, a researcher from Northern Epirus points out, are divided in two kinds: Dances accompanied by singing and instrumental dances. The former ones, of course, are very old. This form is lost in the depths of centuries. The ancient triptych poetry-music - dance, with great aesthetic values has not lost its value even today. These dances are divided in two categories:

1. The dances accompanied by songs are some of the oldest motifs of movement and melody. Their roots are found in the ancient poetic metres which were used for the performance of the songs, the elegies and other forms of arts. It is a typical phenomenon in the mountainous villages of Pogoni and Upper Dropolis.

The dancing scheme is included in the local dancing customs. It is considered to have a semantic content for the function of dance and a special importance for its aesthetic.

The order of the male and female dancers in the circle of the dance as well as the procedure, through which the participants become leading dancers, is included in its function.

The order reflects values on which the community is based, values such as respect to the sanctity of the priest who starts the religious festivities, to the old age, the honoured people, hospitality, the social discriminations, the hereditary right, which prevails in the village, to the social position of men and women.

It may also reflect historical and social events of the community. The form of this dance is usually an open circle. In the traditional society with the primordial social structure and the austere moral values, separate circles of men and women were formed.

A man never stood next to a woman in the circle of the dance. In case men and women participated in the dance, women would dance in the inner of the circle with the same centre. As regards the way the dancers hold each other's hands there used to be a social hierarchy. The position of the dancers hand in hand with their fingers crossed into each others hand, very close to the body, arm in arm, is very typical of the dance. The movement motif of the dancing activity is characterized by a determined step typical of the males. It is a "doric and simple movement" in two steps or in "three steps", always forwards. The tempo is medium. The song is homophonic and rarely polyphonic.

Από μελοποιητική, δομική και συγκινησιακή άποψη παραξίζουν με τους τραγουδιστές στους χορούς. Μόνο που η συνοδεία της ορχήστρας προδίδει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Έχουμε μεγαλύτερη καλλιτεχνική οργάνωση σε σχέση με το ρυθμό, τη μελωδία, το σημαντικό και ισορροπημένο άνοιγμα και κλείσιμο.

Οι ενόργανοι χοροί είναι το πιο εξελιγμένο φαινόμενο της χορευτικής παράδοσης, όχι όσον αφορά την ποικιλομορφία της λαϊκής κινησιολογίας, αλλά και την ποιότητα και τέχνη της μελωδίας ή συνοδείας. Με την είσοδο και τη γνωριμία στις αρχές του αιώνα μας κατοικήσαν μουσικών οργάνων στην περιοχή (κλαρίνο, βιολί, λαούτο), η περίτεχνη δύναμη της λαϊκής επεξεργασίας υπέβαλλε σκληρότατο πειρατό και ξένο προς το παραδοσιακό αποδεκτό και έφτιαξε μελωδικά χορευτικά σχήματα, που έχουν ομοιότητες, όχι μόνο στο ρυθμό, αλλά και στη δομή και στη μελωδία με την αρχαία ελληνική μουσική.

Η ανάπτυξη των ενόργανων χορών στο χρόνο εμφανίζεται σε δύο μορφές:

Στην πρώτη μορφή ανήκουν εκείνα που συνοδεύονται μ' ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο, όχι μόνο στον τόπο, αλλά και με στίχους που τραγουδιούνται χορεύοντας, φαινόμενο που συναντάμε και στον υπόλοιπο Ελληνικό χώρο.

Οι χοροί αυτοί κρατούσαν μια ποιοτική εξέλιξη στη μορφή και στο περιεχόμενο των τραγουδιστών χορών, μέσα από τη μακρόχρονη μουσικοχορευτική παράδοση.

Στη δεύτερη μορφή συγκαταλέγονται οι ενόργανες μελωδίες που χαρακτηρίζονται από την πολυφωνία των παραλλαγών, την ευαίσθητη ιδιοσυγκρασία και το μελοποιητικό πλούτος της εφηνρείας της ορχήστρας.

Η ονομασία έχει ιστορική, όχι μόνο το περιεχόμενο (τσακωτός), αλλά και τις περιοχές που αποτελούν τυπικό φαινόμενο (πωγωνήσιος).

Τα κινητικά μοτίβα του λαϊκού χορού στη Βόρειο Ήπειρο είναι ποικίλα ενδιαφέροντα. Χορεύονται "στα τρία" και "στα δύο" στους απλούς ρυθμούς. Στους μικτούς ρυθμούς οι κινήσεις είναι μακρόσυρτες μπρος και πίσω.

Η ακοολογία και η λυρική ποίηση, η ζωτάδα και χαρά διαπνέουν τους χορούς των νυφάδων, που, ακόμη και σήμερα, αποδίδονται τελετουργικά. Τα ζωηρά, διάφορα, βιαρά, αντρίκεια, σκληά μπεμφάνια και μελετημένα βήματα χαρακτηρίζουν στους χορούς των ανδρών. Πολλές φορές ο χορός συγκροτείται σε δυο μορφές: Η γυάρδια σε συνηγλήρο ρυθμό, που φορές-φορές φτάνει σε επιλόπηρα στο πρώτο μέρος, μεταπήδεται ίδιο χωρά και ενθουσιαστικά και κατοίμητα σ' ένα θριαμβικό κρεσέντο στο δεύτερο.

Οι ενόργανοι χοροί "στα τρία" είναι λιγκοί και ακοόδοξοι και ρέπουν περισσότερο προς την κοφρότητα των κινήσεων και τη φυσικοτή μελωδία. Ανήκουν πιο πολύ στο γυναικείο φετιπτόμο.

Ο "πωγωνήσιος" με τις παραλλαγές του, πότε φυσικιές και πότε ενόργανες, είναι ο χορός με την ομορφιά και την κοφρότητα, των παράξενων αυτοσχεδιασμών του κλαρίνου ή του βιολιού, ένα άρκιο γοντέλο της παράδοσης, που έχει ξεπεράσει τα σύνορα της Ηπείρου, ξεπερνώντα τις κορδιές και συνεπάμενα τα πρόσωπα των χορευτών.

Στους χορούς "στα δύο" η μελωδία είναι πιο οργανωμένη ρυθμικά, χωρίς περίσσιους αυτοσχεδιασμούς. Το "τέμπο" είναι πιο ενεύνηρο. Η ζωηρότητα των χορευτών, το σκίλληρο

Λε' το γάμο του Γιώλιου Τσάκου στην Πολύτσανη το 1927.

Γάμος στο Χλωμό Χωρίς σε' αλάνι του χωριού το 1923.

Sometimes, in the same dance, the song develops in two scales when both men and women dance together.

In Himara, the rampart of the Greek nation of Northern Epirus, dance appears in a harmony of movements, strictly disciplined. The song- in verses- starts with those leading the dance, who move within the circle in a free way and make improvisations of harmonious movements and is repeated by those dancing. In some cases, the song starts with the male dancers and the verse is repeated by the women. It is characterized by a vividness and a magnificence with a beautiful nature and an emphasized heavy step.

2. The second category of these dances includes those accompanied by an orchestra. This category appears as an indemediate phenomenon in the duration of the developing process of the dances accompanied by songs, which leads to the instrumental songs. In regard to melody, structure and emotion, they remind us of the singers of the dances. Yet, the accompaniment of the orchestra gives these dances some special characteristics. We have a greater artistic organisation in relation to rythm, melody and the symmetric and balanced opening and closing.

The instrumental dances form the most developed phenomenon of the dancing tradition in respect not of the variety of the folk movements but of the quality and art of the melodic accompaniment.

With the new musical instruments (folk clarinet, violin, lute), which appeared in our region at the beginning of our century, the power of the folk elaboration has rejected everything unnecessary and foreign to the traditionally accepted and has developed melodic dancing forms similar to the ancient greek music, not only in the rythm but in the structure and the melody as well.

The development of instrumental dances appears in two forms.

The first one includes those connected with a particular context, not only as simple titles and with verses sung while dancing a phenomenon which can be found in the rest of the Greek land. These dances reveale a qualitative development in the form and in the content of the dances accompanied by songs through a long musical - dancing tradition.

The second form includes instrumental melodies which are characterized by a multiplicity of variations, a sensitive temperament and melorythmic wealth of the performance of the orchestra. The appellation derives not only from its content (tsakiotos) but from the regions that are a typical phenomenon (Pogonisios) as well. The movement motifs of the folk dance of Northern Epirus are va-

κό βάρος, η οικοδομία και οι αρμονικές κινήσεις είναι προσαρμοσμένες στο "σταρό" δώρο ηπειρωτικό όρος. Τα ξεπάφματα εδώ είναι πιο εμφανή. Ακούγονται στην αρχή ή στο τέλος χορών με μορφή "ουούης", στην τελική του γάμου σαν είδος πρελούδιου.

Οι χοροί ονομάζονται "σια δυο" και "σια τρία" από τον αριθμό των χορευτικών κινήσεων και παίζονται σια διφορά μέτρα. Οι χοροί σια τριφορά μέτρα είναι πιο πανηγυρικοί. Συχνά ονομάζονται και "τσάμικοι".

Οι χοροί σε μικτά μέτρα χαρακτηρίζονται από γρήγορες ελισσικές κινήσεις, όπως η "καρακάξα" και το "μπουνάλιου", που είναι σε τετράφορο ριθμό και το "πουλάκι" σε εννιάφορο. Χοροί γιορτινοί πλάτους (κοσμικοί). Ζωντανοί και κινητικοί.

Στο μουσικοχορευτικό φεπερτόριο της Β. Ηπείρου σήμερα συναντάμε και άλλους πολλούς χορούς και ριθμούς των ελληνικού χώρου, σπεφανούς και νησιώτικους. Οι χοροί αυτοί ήρθαν, προφανώς, στην περιοχή από τις μεταναστευτικές διαδικασίες των κατοίκων της περιοχής, προπολεμικά.

Παναγιώης Τζώας
Μουσικός Παραγωγός ΕΡΤ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πίν. Φωτίου - Ν. Λεγ.: "Δημοτικά Τραγούδια της Βορείου Ηπείρου". Αθήνα 1905. Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Βασιλική Γεωρβίλη: "Ελληνικοί Παραδοσιακοί Χορευτικοί Ρυθμοί". Αθήνα 1992.
Κώστα Ν. Δέλλα: "Δημοτικές Κυμάφορες". Αθήνα 1978. Εκδόσεις "ΣΕΙΡΙΟΣ".
Γιάννη Κ. Ζάρας - Αντώ Π. Παπαφωτοπούλου: "Φυσιογνωμίες των Ελληνικού Παραδοσιακού Χορού". Εκδόσεις "ΤΕΛΑΜΩΝ". Αθήνα 1990.
Samuel Baud-Bovy: "Δοκίμιο για το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι". Νεοέλληνα - Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 1984.
Λέων Ρόμπερ: "Ο κόσμος του Ελληνικού Χορού". Εκδόσεις Πολίτεια, Αθήνα 1985.
Κώστα Δέλλα: "Οι χοροί της Ελληνικής μουσικόφωνης στην Αβλωνία". Πανεφιστήμιο Κύπρου Αφιέρ. ΚΟΝΣΤΑΣ. 1984

Γάμος στο Πωγώνι. Δεφιόπιοι πλεκτοφόροι χοροί.

Δεφιόπιδικοι χορεύουν στο ανοιφτό θέατρο της Ε.Π.Μ. το 1982 στην εκδήλωση που διοργάνωνε η Ε.Ρ.Τ.

rous and interesting. They are danced in "three steps" and in "two steps" in simple rythm. In the mixed rythm the movements are longdrawn forwards and backwards. Optimism and lyrical poetry, hope and joy characterize the dances of the belbes, which even today, are performed in an ritualistic way. The lively, doric, heavy male, often counted and careful steps dominate in the dances of men. Many times the dance is composed in two forms: The peaceful form in a proclamation rythm, which sometimes attains to an epic form in the first part, is transformed into a scheme full of joy and enthusiasm and results in a triumphal crescendo in the second part.

The instrumental dances "in three-steps" are lyric and optimistic and incline to the elegance of the movements and the vocal melody. They mostly belong to the women's repertoire, "Pogonisios", with its variations, sometimes vocal and sometimes instrumental, is the dance with the beauty and the elegance of the peculiar improvisations of the folk clarinet or the violin, an excellent model of the tradition that has spread beyond the borders of Epirus and it rouses the hearts and lightens the faces of the dancers.

In the dances in "two-steps", melody is more rythmically organized, without unnecessary improvisations. The "tempo" is more flexible. The vividness of the dances, the general step, optimism and harmonious movements are adjusted to the upright, doric style of Epirus. The burns here are more obvious. They are heard at the beginning or at the end of the dances in the form of a " suite" and at the wedding ceremony as a form of "prelude". The dances are called "in two steps" and "in three steps" because of the number of the choreographic movements and are played in two-part metres. Dances in three-part metres are more vivid. They are often called "rumiki".

Dances in mixed metres are characterized by quick flexible movements. These dances include the "magpie" and the "sarcinouse", which are in a seven tone rythm and the "little bird" in a nine-tone rythm. They are dances of a festival width (secular), vivid and full of movement.

In the musical and dancing repertoire of N. Epirus, today, we find many other dances and rythms of the Greek land, of the mainland and of the islands.

These dances had obvious sly come from the migration procedures of the inhabitants of the region before the war.

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Τα πολυφωνικά τραγούδια της Β. Ηπείρου, λόγω της ιδιαίτερης μουσικολογικής και λαογραφικής αξίας που παρουσιάζουν, από πολύ νωρίς προκάλεσαν το ενδιαφέρον σε πολλούς ειδικούς μουσικολόγους, ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια, αλλά και διάφορες δισκογραφικές εταιρείες.

Έτσι με τα τραγούδια αυτά ασχολήθηκαν, κατά καιρούς, διασταρμένοι μουσικολόγοι, όπως οι καθηγητές: Σπυρίδων Περιστέρης, Δημ. Οικονομίδης, Αντώνης Λεβίδης, Samuel Baud-Bovy, Γεώργιος Αμφιτάνιος, Παντελής Καβκαλόπουλος, ο μουσικοσυνθέτης Γιάννης Μαρκόπουλος, ο Σίμων Καράς, η Δόμνα Σαμίου, η Ακαδημία Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, η ΕΡΤ, το κρατικό Ραδιόφωνο Ιωαννίνων, το Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννίνων, το Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, ο Σύλλογος προς διάδοση της Εθνικής Μουσικής, ο Πολιτιστικός Όμιλος Κηφίσίων (Πωγωνίου) και άλλοι.

Μια σύντομη ανιχνευτική ματιά στη δισκογραφία και τις ηχογραφήσεις των πολυφωνικών τραγουδιών νοιάζουμε, ότι συμβάλλει στην καλύτερη ενημέρωση όλων εκείνων, που επιθυμούν να έχουν μια συνολική εικόνα, για το είδος αυτό της λαϊκής μας μουσικής παράδοσης.

Οι πρώτοι δίσκοι, με πολυφωνικά τραγούδια της Βορείου Ηπείρου, εκδόθηκαν το 1928 από την εταιρία ODEON.

Η ηχογράφηση για τους δίσκους αυτούς έγινε το φθινόπωρο του χρόνου αυτού, στους Αγίους Σαράντα, στο Ξενοδοχείο "Βεϊσάλ", που είχε διεύθυνε ο Μιχάλης Τσούνος από τη Γορανζά.

Στην ηχογράφηση εκείνη τραγούδησαν: Θωμάς Μπακούλας ή Γκίκας (πάρης), Βασίλη Παντελής (γραμπτής), Βεργέλη Τζέλης και Γιώργος Γκίκας (κοκκρίνες).

Όλοι οι τραγουδιστές ήταν από το χωριό Γράψη της Δερόπολης (νομού Αργυροκάστρου).

Τα τραγούδια που περιλαμβάνονται στους δίσκους αυτούς είναι: "Από κείθε κείνες μούρες", "Στης Δερόπολης τον κάμπο", "Λένη και κορο-Λένη", "Τούτο το χειμώνα", "Μια παπαδιά στον αργαλειό", "Δεφοπόλιποσε", "Ούτι λουλούδια έχει η Δούζβη", "Τον Κίτσου η μάνα κάθονταν".

Μια άλλη δισκογραφική παραγωγή έγινε το 1935 στην Αθήνα, με τραγουδιστές από το χωριό Γίδνα της Ρίζας (νομού Αργυροκάστρου) και περιλάμβανε τα τραγούδια: "Βλέπτο πλένει στο ποτάμι" και "Μια κερασία βοσκοπούλα". Τα τραγούδια αυτά, με συνοδεία της Δεξιοτεχνικής κομπανίας του Μπεκάρη τραγούδησαν: Χαράλαμπος Αναγνώστης (πάρης), Βασίλης Σουλιώτης (γραμπτής), Βεργέλης Μπαζίλης και Χαράλαμπος Τάκος (κοκκρίνες).

RECORD PRODUCTION AND SOUND-RECORDINGS OF POLYPHONIC SONGS OF N. EPIRUS

The polyphonic songs of N. Epirus, because of their peculiar musical and laographic value, very early raised the interest of many specialized musicologists, research centres, universities and various record producing companies. As a result, these songs have occupied distinguished musicologists such as Spyros Peristeris, Dim. Ekonomidis, Anthony Levides, Samuel Baud-Bovy, George Amfitanios, Pandelis Kavkalopoulos, the composer John Markopoulos, Simon Karras, Domna Samiou, the Academy of Athens, the University of Ioannina, the E.R.T., the state Radio of Ioannina, the Cultural Centre of the municipality of Ioannina, the Foundation of Northern Epirus Researches, the Association for the dissemination of the National Music, the Polyphonic Association of Pogoni and others.

We think that a short retrospective reference to the record production and the sound-recording of the polyphonic songs contributes to a better informing of all those who wish to have a whole idea of this kind of folk musical tradition. The first records with polyphonic songs of Northern Epirus were published in 1928 by ODEON company. These records were sound-recorded in the Autumn of 1928 in Agii Saranta in the "Beisal" Hotel, which was then managed by Michael Tsounos from Goranzi. The singers of that sound-recording were: Thomas Bakoulas or Gikas (parts), Vasilis Pantelis (grammatis), Vergelis Tzelis and George Gikas (kokrines). All the singers were from the village of Grapsi, Dropoli (prefecture of Argyrokastro). The songs, which are included in these records, are: "From those mores over there", "In the plain of Dropoli" "Leni, Mro Leni", "In this winter", "A priest's wife at the weaving-web" "Dropolitissa", "As many flowers as Spring has" "Kitsos's mother was sitting".

Another record was produced in Athens, in 1935, with singers from the village of Gitna, Riza (prefecture of Argyrokastro). It included these songs: "A greek shepherdess is washing up in the river" and "A beautiful shepherdess". These songs were sung by Haralambos Anagnostis (parts), Vasilis Soulioris (grammatis), Vergelis Bazelis and Haralambos Takos (kokrines) together with the group of Bekaris. Later on, after the war and the forced blockade of N. Epirus in the self-isolated Albania, the interest of the musicologists and from turned to the refugees of N. Epirus, who had gone to Greece and America. The polyphonic songs of N. Epirus were first seriously sound-recorded in 1947 with the help and on the responsibility of the Academy of Athens.

This work was carried out in Ioannina and particularly at the offices of the National Youth of Northern Epirus (N.Y.N.E), which were then located in Anastasiou Street. The songs of this sound-recording were sung by the Skopis from Gyna (the grandfather Christos, the son Gregory and the grandsons Tasos, Spyros, George) and John Gikas from Grapsi. The following songs are among those

Αργότερα, μετά τον πόλεμο και τον αναγκαστικό αποχωρισμό της Β. Ηπείρου στην αυτοαποκαλούμενη Αλβανία, το ενδιαφέρον των μουσικολόγων και των εταιρειών στράφηκε στους πρόσφυγες Βορειοηπειρώτες, που κατέφυγαν στην Ελλάδα και την Αμερική.

Το 1947 έγινε η πρώτη σοβαρή ηχογράφηση πολυφωνιών Βορειοηπειρωτικών τραγουδιών, με τη φροντίδα και για λογαριασμό της Ακαδημίας Αθηνών.

Η εργασία αυτή έγινε στα Ιωάννινα και συγκεντρώνα στα γραφεία της Εθνικής Νεολαίας Βορείου Ηπείρου (ΕΝΒΗ), που τότε ήταν στην οδό Ανεξαρτησίας. Στην ηχογράφηση εκείνη τραγούδηκαν η οικογένεια Σκόπη από τη Γλύκα (Χρήστος πιανίστας, Γρηγόρης γιός, Τάσος, Σπύρος, Γιώργος εγγόνια) και ο Γιάννης Γκίκας από τη Γρόβγα.

Μεταξύ των τραγουδιών, που ηχογραφήθηκαν τότε, περιλαμβάνονται και τα εξής: "Πέρα σ' εκείνο το βουνό", "Ένα πουλί θαλασσινό", "Από πέρα σ' το ποτάμι", "Λένη και κορά Λένη".

Η οικογένεια Σκόπη, την εποχή εκείνη και για πολλά χρόνια αργότερα, αποτελούσε την καλύτερη ομάδα Βορειοηπειρωτικών τραγουδιστών και ήταν πολύ δημοφιλής στους συμπατριώτες της.

Η ίδια οικογένεια, χωρίς τον αρχηγό της Χρήστο Σκόπη, που πέθανε στα Γιάννινα το 1957 σε ηλικία 90 χρονών, μετανάστευσε στο Σικάγο της Αμερικής. Εκεί το 1962 ηχογράφηκε, με τη συμπαντική και της Βασιλικής Σκόπη, γυναίκας του Γρηγόρη και τον επίσης Γεννιάτη Γιώργο Λέκκα, και πάλι μια σειρά από πολυφωνικά τραγούδια, άγνωστα για λογαριασμό ποιον φορέα.

Στο μεταξύ, τον Αύγουστο του 1951 και τον Ιούλιο του 1957, ο συντάκτης του Λαογραφικού Αρχείου της Ακαδημίας Αθηνών μουσικολόγος Σπύρος Περιστέρης, μαζί με τον καθηγητή Δημ. Οικονομίδη, ηχογραφούν πολυφωνικά τραγούδια, από πρόσφυγες Βορειοηπειρώτες, που ζουν στα Γιάννινα και στα χωριά Ρίζανη και Πέρδικα Θεσπρωτίας.

Τα συμπεράσματα, από την ερευνητική αυτή εργασία, ο Σπύρος Περιστέρης καταγράφει στην Εισηγμένη του Λαογραφικού Αρχείου της Ακαδημίας Αθηνών (τόμ. 9 και 10, 1955-1957), με τίτλο "Δημοτικά τραγούδια Δροσόπετας Β. Ηπείρου".

Παράλληλα επιστημονική ανάλυση, με τίτλο "Πενταήχητη κλίμακας εν τη δημώδη μουσική της Ηπείρου", δημοσίευσε και ο μουσικολόγος Αντ. Λάβδας στην "Ηπειρωτική Εστία" το 1958 (7ο έτος).

Το 1962 στην τρεις δισκογραφία εμφανίζεται ένας νέος δίσκος, με Βορειοηπειρωτικά πολυφωνικά τραγούδια, στον οποίο μεταξύ των άλλων τραγουδούν ο Επαμεινώνδας Τσιάβος και ο Γιώργος Τάχος (πάρεις) από το Χλωρό και ο Μεράλη Καλύβας (γνωστός) από τις Σφοριάδες Πωγωνίου. Τα τραγούδια του δίσκου αυτού είναι: "Στης Δερόπολης τον κάμπο" και "Γιάννη μου το μυστήρι σου".

Σταθερά στη δισκογραφική ιστορία των πολυφωνικών τραγουδιών αποτελεί η έκδοση μιας σειράς δίσκων (45 στροφών), από την εταιρία RCA VICTOR, που πραγματοποιήθηκε το 1964-65 και περιλάμβανε τα τραγούδια: "Εστοιπόθρια στη μάχη", "Μια συννεφιασμένη μέρα", "Η Γιαννούλα", "Παπαδοπούλα", "Στο χορό τον νεανίφρων", "Στης Ελένης το κρεβάτι", "Φτς είδα σ' όνειρό μου", "Ένα πουλί θαλασσινό", "Πέρα σ' εκείνο το βουνό", "Ής τους αποθαμένους μας".

Αυτοί που τραγούδούν στους δίσκους αυτούς προέρχονται από τη Β. Ήπειρο και από τα χωριά του ελεύθερου Πωγωνίου Κόκκινης, Μικρόπουλο και Χρεοδούλη. Είναι δε οι εξής: Μόλ. Μάστορας, Κ. Σπούλας, Χρ. Γιώγκας, Ι. Κορέλης, Β. Λέκκας, Γ. Τσιάνος, Μπρ. Γιώγκας, Σοφία Δημήρη, Δ. Πιστικής, Ν. Μόπσας, Ι. Παντελής. Όλα τα τραγούδια συνοδεύονται από τις λαϊκές οργήνες του Αν. Τζούμα, και Ν. Σαβελίν.

Αργότερα το 1970 εκδίδεται νέος δίσκος από την εταιρία OLYMPIC. Σ' αυτόν τραγουδάει η παρέα του Μ. Μάστορα το τραγούδι "Κόρη που πάνες για νερό" και η συνοδεύει η κομπανία του Ν. Φλωκόπη.

Το 1975 ακολουθεί ο δίσκος, μεγάλης διάρκειας (L.P.) του Σύλλογου προς διάδοση της Εθνικής Μουσικής "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ" Νο 1, στον οποίο περιλαμβάνονται δύο πολυφωνικά τραγούδια: "Δεροπολίπουσα" και "Αλφαντινό και χαϊρομα".

Τα τραγούδια αυτά, που κατέγραψε ο Ξάνθος Καρρός στα Κόκκινα, τραγουδάει ο πολυφωνικός όμιλος του χωριού αυτού, τον οποίο συγκρότησε ο Κώστας Μάτσας και αποτελούν οι: Γιώργης Πιστικής, Βασίλης Γιώνης, Ευτυχία και Βασιλική Σούλιο και Σακράτης και Λάζαρος Τσούβες. Στον ίδιο δίσκο τα τραγούδια συνοδεύει το μουσικό συγκρότημα δημοτικής μουσικής του Χρ. Χαλιμάνη.

Το 1984 είναι μια σημαντική χρονιά για το πολυφωνικό τραγούδι, αφού εκδίδεται στο Παρίσι ο δίσκος: Grèce, Chants polyphoniques et musique d' Epire, από το Radio France, με καλλιτεχνική επιμέλεια Δόρας Σαμίου και Αρη Φαείνου.

Στο δίσκο αυτό τραγουδάει ο όμιλος Κτωμάτων τα τραγούδια: "Καλόστρα είναι τα βουνά" και "Βλάχα πλένει στο ποτάμι".

Την άλλη χρονιά, στα 1985, ο Σύλλογος προς διάδοση της Εθνικής Μουσικής, εκδίδει και το Νο 2 δίσκο του, με τους συνεπείς: τον πρώτο δίσκου και τα πολυφωνικά τραγούδια "Βλάχα πλένει στο ποτάμι".

Στο 1990 σημειώνεται ένα πολύ πετυχημένο οδοιπορικό στις πόλεις Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Πρέβεζα, Αρτα και Ιωάννινα του πολυφωνικού ομίλου Κτωμάτων, με επικεφαλής τον παπα-Χρήστο Μύτσα.

Λίγο αργότερα, το 1991, ακολουθεί ο δίσκος, μεγάλης διάρκειας του Γιάννη Μαρκόπουλου "Το τραγούδι των Ελλήνων", που περιλαμβάνει τα πολυφωνικά "Αλφαντινό και χαϊρομα", τραγουδισμένο από τον Νικόλαο Λούλα και πέντε Βορειοηπειρώτες.

Τον ίδιο χρόνο, ο κρατικός ραδιοφωνικός σταθμός Ιωαννίνων, με την επιμέλεια του Παναγιώτη Τζάκα, καταγράφει μια σειρά από πολυφωνικά τραγούδια με τον όμιλο Κτωμάτων, ενώ το καλοκαίρι του 1992, ο ίδιος ραδιοφωνικός σταθμός, σε συνεργασία με την ΕΡΤ, διοργανώνει μεγάλη καλλιτεχνική εκδήλωση στο υπαίθριο θέατρο της ΕΗΜ, με την παρουσία πολυαριθμών ομίλων Βορειοηπειρωτικών τραγουδιστών.

Το 1993 σημειώνει η καλοκαιρία δύο ακόμη δίσκοι. Ο πρώτος είναι έκδοση του Πανεπιστημιακού Κέντρου Δόρας Ιωαννιτών και φέρει τον τίτλο "Ηπειρωτικά μουσικά παράδοση". Σ' αυτόν τραγουδούν οι Βορινές από το Χλωρό Σπύρος, Χριστόφορος, Αναστασία και Έλλη Μούσα, κοπέλες και ο Κώστας Δήμος, Θανάσης Λάμπρος και Επαμεινώνδας Λαβίνος.

Τα τραγούδια του δίσκου αυτού είναι: "Τον Κίτσον η μάνα κάθουνταν", "Βοσκοπούλα", "Κόρη που πάνες για νερό", "Πέρα σε κείνο το βουνό", "Τον Αλή Πασά".

Ο δεύτερος δίσκος "Το πολυφωνικό της Ηπείρου" είναι έκδοση ΕΛΑΟΠΙΑΣ και σ' αυτόν τραγουδάει ο όμιλος Κτωμάτων τα τραγούδια: "Αλφαντινό και χαϊρομα", "Κλαίει οι πέρδικες στα πλάγια", "Γιάννη μου το μυστήρι σου", "Βλάχα πλένει στο ποτάμι", "Ντελή Πασά", "Πέντε τα πέντεμα", "Από πέρα σε' το ποτάμι", "Τρία καλά είναι στον Ντουνιά", "Γιώργο μας πάρε η σκοπιά".

Πρέπει, ακόμη να σημειώσουμε, πως τα τελευταία χρόνια, εκτός από το "Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών", καταγραφές πολυφωνικών τραγουδιών στο χώρο της Β. Ηπείρου, έκαναν και ο Κώστας Μάτσας και ο Νίκος Δασκαλόπουλος ο τελευταίος μαζί με τον καθηγητή Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Βασίλη Νιτσιάκο.

Τέλος να προσθέσουμε, ότι τα Βορινά πολυφωνικά μοιάζει, αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και δημιουργίας και από δεκαεφτάφωνες καλλιτέχνες, όπως από τον Γιαννούλη Νίκο Χουλιαρά και το Βορίνη Στν. Γάβρο, που δισκογράφησαν ορισμένα τραγούδια από το ιδιόπιτο από μουσικό είδος και εξέδωσαν δίσκους τους, ο πρώτος στην Ελλάδα και ο δεύτερος στην Αμερική.

Μ.Ζ.

Θωμάς Μπαλασίλας

Βασιλική Σκόπη

Μιλτιάδης Μάστορας

Γρηγόρης Σκόπης

Στυφών Γάβρος

which were then sound-recorded: "Over there in that mountain", "A sea bird", "From the river over there", "Leni, Mrs Leni". In that time and for many years later, the Skopis were the best group of singers of N. Epirus and very popular among their fellow-countrymen. The same family, without its head, Christos Skopis, who died in Ioannina in 1957 at the age of 90, migrated to Chicago, America. While they were there, and particularly in 1962, they sound-recorded another series of polyphonic songs with the participation of Vasiliki Skopi, Gregory's wife and George Lekkas, who too, is from Glyka. without our knowing on whose responsibility. Meanwhile, in the August of 1951 and in the July of 1957, the editor of the Lexographic Archives of the Academy of Athens and musicologist Spyros Peristeris together with the professor Dim. Economidis sound-recorded polyphonic songs sung by refugees from N. Epirus who lived in Ioannina and in the villages of Rizani and Perdika. Theoprotia. Spyros Peristeris entered up the results of this work in the Registration Book of the Lexographic Archives of the Academy of Athens (volg. and 10, 1955-1957) with this title "Folk songs of Dropolis, N. Epirus". A similar scientic analysis titled "Five-voiced scales of the folk music of Epirus" was published by the musicologist Ant. Lavdas in the "Home of Epirus" in 1958 (7th year). A new record with polyphonic songs of N. Epirus appeared in the record-production in 1962, in which, among other singers, there were Epaminondas Tsiavos and George Tahos (paras) from Hlomo and Michael Kalyvas (gerosis) from Sbortades of Pogoni. The songs of this record are: "In the plain of Dropolis" and "My John, your handkerchief". A production of a series of records (45 r.p.m.) by the RCA VICTOR company in 1964-65 (some a landmark in the history of record production. The series includes these songs: "I was killed in battle", "A cloudy day", "Little Jane", "A priest's daughter", "At the dance of the newly-wed", "On Helen's bed", "Yesterday, I saw in my dream", "A sea-bird", "Up there in the mountain", "To the dead of ous". Those who sing in those record, came from N. Epirus and the villages of Kotmata, Mavropodo and Hryodouli of the free Pogoni. They are: Mlk. Mastoras, K. Sioulas, Chr. Gogas, I. Korelis, V. Lekkas, G. Tsiono, Mrs. Gogas, Sophia Demiri, D. Pappas, N. Mutsias, I. Pandelis. All the songs are accompanied by the folk orchestras of Ap. Tzoumas and N. Sadelin.

Later on, in 1970, a new record is produced by OLYMPIC company. In this record, the company of N. Mastoras sings the song "The girl that goes for water" and is accompanied by the group of N. Philippidis. The long-play record "SONGS OF EPIRUS" No 1 of the Association for the dissemination of the National Music circulated in 1975 and included two polyphonic songs: "A woman from Dropolis" and "I forget and I am glad". These songs, recorded by Simos Karros in Kotmata, are sung by the polyphonic association of this village which was formed by Kostas Matsas and consists of: George Pappas, Vasilis Gonis, Eurthia and Vasiliki Soulia, Socrates and Lazaros Tsiovos. The songs of this record are accompanied by the musical group of folk music of Chr. Haligiannis. 1984 is an

important year for the polyphonic song as the record "Grèce: Chants polyphoniques et musique d' Epire" was then produced by the Radio France, in artistic care of Doroea Samiou and Aris Faiainos. In this record the association of Kotmata sings: "The mountains are fortunate" and "A shepherdess is washing up in the river". Next year, in 1985, the Association for the dissemination of National Music produced the No 2 of its record with the contributors of the first record and the polyphonic song "A shepherdess is washing up in the river". In 1990, the Polyphonic Association of Kotmata travelled round the towns of Mesologi, Agrinio, Preveza, Arta and Ioannina with Father Christos Mutsias in charge.

The record of John Markopoulos "The song of the Greeks" circulated a little later on, in 1991. This record includes the polyphonic song "I forget and I am glad" sung by Nicholaos Loulas and five other singers from N. Epirus. The same year, the public radio station of Ioannina with Panagiotis Tzakas in charge, recorded a series of polyphonic songs together with the association of Kotmata, while, in the summer of 1992, the same radio station, in cooperation with the E.R.T., organized a big artistic performance at the out-door theatre of A.E.S. (EHM) in the presence of large associations of singers from N. Epirus. 1993 is marked by the circulation of two more records. The first one is a production of the Cultural Centre of the Municipality of Ioannina and is titled "The musical tradition of Epirus". The singers of this record are: Spyros, Christophoros, Anastasia and Elli Mousa as well as Kostas Dimos, Athanasios Labvos and Epaminondas Aidonis from Hlomo, Northern Epirus. The songs of this record are: "Kitson mother was sitting", "A shepherdess", "The girl that goes for water", "Up there in that mountain", "Of Alis Pasha". The second record, "The polyphonic of Epirus", is a production of ELLOPIA and the association of Kotmata sings these songs: "I forget and I am glad", "The partridges are crying on the slopes", "My John, your handkerchief", "A shepherdess is washing up in the river", "John and Margie", "A woman from Dropolis", "Priest Delis", "Drink so that we go on drinking", "From the river over there", "There are three good things in the world", "George, Spring has already come". In addition, we must note that, during the last years, recordings of polyphonic songs in the land of N. Epirus were made by Kostas Matsis and Nikos Dionysopoulos, besides the Foundation of Northern Epirus Researches. Mr N. Dionysopoulos made the recording in cooperation with the professor of Lasography of the University of Ioannina Vasilis Nitsiakos.

In conclusion, we should add that the polyphonic motifs of N. Epirus were a source of inspiration and creation for distinguished artists such as Nikos Houliaras from Ioannina and Gustos from N. Epirus who arranged some songs of this peculiar musical kind and produced their records, the former in Greece and the latter in America.

Η οικογένεια Σκόπη στην Αμερική

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΟΙ ΟΜΙΛΟΙ

ΧΕΙΜΑΡΑΣ

Αικατερίνη Μπελιάρη, πάρης - **Δημήτρης Βόρης**, πάρης - **Στέφος Κάρος**, γιορτής - **Λουκάς Λαζάρης**, ρίχτε - **Αντώνης Οικονόμου**, ιστιοφόρος - **Σίμος Καλούσης**, ιστιοφόρος - **Σπύρτεκος Οικονόμου**, ιστιοφόρος - **Δημογιάννης**, ιστιοφόρος.

ΧΑΩΜΟΥ

Κωνσταντίνος Ζέρβα, πάρης - **Παλιαξένη Αηδόνη**, πάρης - **Βασίλης Πανεγιώτης**, πάρης - **Φίλιππος Μήλιαρης**, πάρης - **Κωνσταντίνος Τσιλιμέγκας**, ιστιοφόρος - **Νίκος Αηδόνης**, ιστιοφόρος - **Νώντας Πανεγιώτης**, ιστιοφόρος - **Γιαννούλα Πανεγιώτη**, ιστιοφόρος - **Βασιλική Καρκά**, ιστιοφόρος - **Αγάπη Πάλλη**, ιστιοφόρος.

ΠΟΛΥΤΣΑΝΗΣ

Χαρίλαος Χατζής, πάρης - **Δημοσθένης Παπαντώνης**, πάρης - **Στέφος Χαπιάτης**, γιορτής:**Χριστόφορος Ρέτζος**, ρίχτε - **Γιώργος Λιάμπης**, ιστιοφόρος - **Νίκος Λίνος**, ιστιοφόρος - **Οδυσσέας Ζώτος**, ιστιοφόρος - **Κώστας Ίσος**, ιστιοφόρος - **Ιωάννης Νόης**, ιστιοφόρος - **Γιώργος Ίσος**, ιστιοφόρος - **Τάκης Κύρος**, ιστιοφόρος - **Χριστόφορος Πετούνης**, ιστιοφόρος ο **Βασίλειος Γιαννόρος**, ιστιοφόρος.

ΤΣΑΟΥΣΙ

Γιώργος Γκούνης, πάρης - **Αχιλλέας Γκούνης**, γιορτής - **Αλεξάνδρα Σαπίη**, ιστιοφόρος - **Βασιλική Γκούνη**, ιστιοφόρος.

ΚΑΡΟΚΙ

Χρήστος Φουσέκος, πάρης - **Στυρφοδέλα Φουσέκα**, πάρης - **Παρασκευή Κάλτση**, πάρης - **Γιώργος Λάμος**, γιορτής - **Στεφάνο Ντάκου**, ρίχτε - **Αλεξάνδρα Καίσαρη**, ιστιοφόρος - **Βασίλης Θανάσης**, ιστιοφόρος - **Δημητρή Πιντέχη**, ιστιοφόρος - **Στυρφοδέλα Θανάση**, ιστιοφόρος - **Στεφάνη Καίσαρη**, ιστιοφόρος - **Αντώνης Κάσσου**, ιστιοφόρος.

Ο πολιφωνικός Όμιλος Πολυτσανιών τραγουδιστών παλιότερων εποχών, με επικεφαλής τον αείμνηστο Χαρίλαο (Λάκη) Χατζή (πρίν από αριστερά) τον καλύτερο βαριοπαιτερίστη τραγουδιστή. Η Φωνή του Λάκη Χατζή ακούγεται σε αρχειακή ηχογράφηση στο τραγούδι "Λεγαρές καλές κοπέλες" Bg.

ΒΟΛΡΙΣΤΑΣ

Φώτος Μπάρκος, πάρης - **Θανάσης Μπάρκος**, γιορτής - **Βασίλης Μπάρκος**, ιστιοφόρος - **Γιώργος Παπαδός**, ιστιοφόρος - **Βαγγέλης Παπαδός**, ιστιοφόρος - **Γιάννης Ανδρούτσος**, ιστιοφόρος.

ΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Ευτυχία Σολάρη, πάρης - **Αμαλία Μήτση**, γιορτής - **Ευτυχία Παπαδά**, κλώστης - **Έλλη Σελιώτη**, ιστιοφόρος - **Δημητρούλα Στέγκα**, ιστιοφόρος.

ΓΡΑΨΗΣ

Νίκος Πόλιος, πάρης - **Νίκος Παπαδός** γιορτής - **Νικηφόρα Κάτση**, ιστιοφόρος - **Ευανθία Κύρου**, ιστιοφόρος - **Βασίλης Γιάνος**, ιστιοφόρος - **Λάμπης Λούσης**, ιστιοφόρος - **Θανάσης Γιάνος**, ιστιοφόρος - **Γρηγόρης Πόλιος**, ιστιοφόρος - **Λευτέρης Κόντος**, ιστιοφόρος.

ΣΩΤΗΡΑΣ

Ομάδα γονιών με επικεφαλής την **Όλγα Παπαδά**.

Α. ΠΛΕΥΡΑ

ΧΕΙΜΑΡΑ

1. ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΜΗΛΙΟΥ 3.03
   Ιστορικό
2. ΜΟΛΙΣ ΚΟΙΜΗΘΕΙ ΤΟ ΚΥΜΑ 2.03
   Της αγάπης
3. ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 2.59
   Ιστορικό
4. ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ 1.28
5. ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΕΝΙΑΔΑ ΜΕΡΑ 3.12
   Ιστορικό
6. ΜΙΑ ΠΑΠΑΔΙΑ ΣΤΟΝ ΑΡΓΑΛΕΙΟ 2.10
   Περιπαικτικό της αγάπης
7. ΟΛΗ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΑΔΥ-ΒΡΑΔΥ 1.45
   Της αγάπης
8. ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ 2.30
   Της αγάπης

Β. ΠΛΕΥΡΑ

ΧΑΩΜΟ

1. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙΝΗ ΠΟΥ ΚΑΤΕΒΑΙΝΕΙ 2.31
   Της αγάπης
2. ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΑΡΕΣ ΠΟΥ ΠΗΓΑ 1.10
   Χορευτικό γάμου
3. ΟΞΩ ΠΛΑΤΥΝΕ ΧΟΡΕ 1.37
   Του γάμου
4. ΒΕΡΓΙΝΑΔΑ 3.21
   Της αγάπης
5. ΜΗ ΜΕ ΔΕΡΝΕΙΣ ΜΑΝΑ 2.52
   Της αγάπης
6. ΜΗΛΟ ΜΟΥ - ΓΛΥΚΟ ΜΟΥ ΜΗΛΟ 2.10
   Χορευτικό της αγάπης
7. ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ 3.28
   Της αγάπης

ΠΟΛΥΤΣΑΝΗ

8. ΛΥΓΕΡΕΣ ΚΑΛΕΣ ΚΟΠΕΛΕΣ 2.53

Γ. ΠΛΕΥΡΑ

ΠΟΛΥΤΣΑΝΗ

1. ΠΕΡΑ ΣΕ ΚΕΙΝΟ ΤΟ ΒΟΥΝΟ 3.08
   Παραλογή
2. ΠΑΙΡΝΩ ΤΟ ΔΡΕΠΑΝΑΚΙ ΜΟΥ 3.12
   Της αγάπης
3. ΣΧΙΖΩ-ΡΙΖΩ ΤΟ ΛΕΜΟΝΙ 3.43
   Της αγάπης
4. ΦΡΑΓΚΑ-ΦΡΑΓΚΑ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΑ 2.35
   Χορευτικό του γάμου
5. ΠΗΓΑΙΝΑ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΔΡΟΜΟ 3.06
   Της αγάπης
6. ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥ ΤΟ ΜΑΝΤΗΛΙ ΣΟΥ 4.38
   Της ξενιτιάς

Δ. ΠΛΕΥΡΑ

ΤΣΑΟΥΣΙ - ΚΑΡΟΚΙ

1. ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΕΡΓΕΣ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ 3.08
   Της αγάπης
2. ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ 3.05
   Ιστορικό
3. ΕΨΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΡΟΦΕΓΓΙΑ 2.22
   Χορευτικό της αγάπης
4. ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟ ΜΟΥ ΠΟΥΛΙ 2.38
   Της ξενιτιάς

ΒΟΛΡΙΣΤΑ

5. ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΔΕΝ ΚΟΙΜΟΥΜΑΙ 2.16
   Της αγάπης

ΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΗ

6. ΣΕΙΣ ΠΕΡΗΦΑΝΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ 2.31
   Ελεγειακό

ΓΡΑΨΗ

7. ΝΕΡΑΝΤΖΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΡΑΝΤΖΙΑ 1.24
   Της αγάπης

ΣΩΤΗΡΑ

8. ΟΣΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΟΙΞΗ 2.48
   Της αγάπης

SIDE A

HIMARA

1. OF SPYROS MILIOS 3.03
   Historical
2. WHEN THE WAVE SLEEPS 2.03
   Of love
3. UP IN MACEDONIA 2.59
   Historical
4. OF THE FOREIGN LAND 1.28
5. SUNDAY SENIADA DAY 3.12
   Historical
6. A PRIEST'S WIFE IN THE WEAVING WEB 2.10
   Mocking of love
7. THE WHOLE DAY AND AT NIGHT 1.45
   Of love
8. DAUGHTER OF THE MOUNTAIN
   Of love 2.30

SIDE B

HLOMO

1. WHO IS THAT WOMAN WHO IS GOING DOWNHILL 2.31
   of love
2. AT THE MANY FESTIVITIES WHERE I WENT 1.10
   Of dancing of marriage
3. OUT WIDEN DANCE 1.37
   of the marriage
4. VERGINADA 3.21
   of love
5. DON'T HIT ME MOTHER 2.52
   Of love
6. MY APPLE - MY SWEET APPLE 2.10
   Of dancing of love
7. A BEAUTIFUL SHEPHERDESS 3.28
   Of love

POLYTSANI

8. WILLOWY GOOD GIRLS 2.53

SIDE C

POLYTSANI

1. OVER THERE IN THAT MOUNTAIN 3.08
   Paralogy (a folk song with imaginery story)
2. I AM TAKING MY LITTLE SICKLE 3.12
   Of love
3. I AM SPLITTING THE LEMON 3.43
   Of love
4. FRANCA-FRANCA -FRANCOPOULA 2.35
   Of dancing of marriage
5. I WAS TAKING THE STREET 3.06
   Of love
6. MY JOHN YOUR HANDKERCHIEF 4.38
   Of the foreign land

SIDE D

TSAOUSI - KAROKI

1 ALL THE STICKS ARE HERE 3.08
   Of love
2. A SEA-BIRD 2.38
   Historical
3. YESTERDAY BY STARLIGHT 2.22
   Of dancing of love
4. MY BIRD, YOU ARE IN A FOREIGN LAND 2.38
   of the foreigh land
5. IN THE DAYTIME I DON'T SLEEP 2.16
   Of love

UPPER EPISKOPI

6. YOU PROUD LITTLE BIRDS 2.31
   Elegiac

GRAPSI

7. BITTER ORANGE FROM THE BITTER ORANGE - TREE 1.24
   of love

SOTIRA

8. AS MANY FLOWERS AS SPRING HAS 2.48
   Of love

ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ No 1

Παραγωγή Διάθεση:

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Χαριλάου Τρικούπη 10 - Ιωάννινα 45332

Τηλ. (0651) 27496 - FAX (0651) 70561

Συντελεστές Παραγωγής

Εθνογραφική Έρευνα - Συλλογή Υλικού:
Μενέλαος Ζώτος - Παναγιώης Τζόκας

Ηχογράφηση: *Παναγιώης Τζόκας*

Μουσικολογική Επιμέλεια - Μουσική μεταγραφή: *Κώστας Λώλης*

Κείμενα: *Ν. Υφαντής, Κ. Λώλης, Παναγιώης Τζόκας, Μ. Ζώτος*

Αγγλική μετάφραση: *Έλενα Ζιώρη*

Εκδοτική Φροντίδα: *Παναγιώης Τζόκας, Μενέλαος Ζώτος*

Τεχνική Επεξεργασία: *Γιάννης Σιδεράκος*

Χάραξη: *Δημήτρης Νικολάου*

Φωτοστοιχειοθεσία - εκτύπωση:
Γραφικές Τέχνες Θεοδωρίδη - Βελισσαρίου 25 - Τηλ. (0651) 77358 Ιωάννινα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: *Παναγιώης Τζόκας*

Ιωάννινα - Δεκέμβριος 1995
Οι ζωντανές ηχογραφήσεις άρχισαν το 1992 και ολοκληρώθηκαν το 1994.
Το σπάνιο φωτογραφικό υλικό προέρχεται από το αρχείο
του Ιδρύματος Βορειοηπειρωτικών Ερευνών.

Η φωτογραφία του εξωφύλλου είναι από πανηγύρι της Σωτειράς Παγωνίου του έτους 1920.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε όλους όσους βοήθησαν στην πραγματοποίηση αυτής της δισκογραφικής παρουσίασης του Πολυφωνικού τραγουδιού της Βορείου Ηπείρου και ιδιαίτερα την Φιλόλογο & Παραγωγό της ΕΡΤ Εύα Χατζηπαυλή, τον τεχνικό έχον της ΕΡΤ Χάρη Λέγκα, τον Ερευνητή Λάκη Ράφτη, τον Ηπειρώτη τραγουδιστή Κώστα Λεοντίδη, τις ενδόξους "ΩΔΩΝΗ", την Φιλόλογο Μαίρη Κωστή, το Φωτογραφείο "Ιωαννίδη-Λώλη", το συλλέκτη Φίλιππο Γιαβάτη, τους Βορειοηπειρώτες Ν. Λύτη, Κώστα Κουλίδα, Σπύρο Πούλη, Χρήστο Κύρκο, Τάσο Σκάντζη, Γιάννη Γκίκα (Μπιτσικάλα), Ηλία Ιωαννίδη, Ευθύμιο και Χαριλάαστο Λύτσιου, Βασίλειο Κωστίκη.

POLYPHONIC SONGS OF NORTHERN EPIRUS No 1

Produced and distributed by the:

FOUNDATION OF NORTHERN EPIRUS RESEARCHES

Trikoupi 10 - Ioannina 45332

Telæ. (0551) 27496 - FAX (0651) 70661

Contributors

Ethnographic Research:
Menelaos Zotos, Panagiotis Tzokas

Recording: *Panagiotis Tzokas*

Musical Supervision - Musical Transcription: *Kostas Lolis*

Texts: *N. Yfantis, K. Lolis, P. Tzokas, M. Zotos*

English translation: *Helen Ziori*

Editorial supervision: *Panagiotis Tzokas, Menelaos Zotos*

Master tape: *John Siderakos*

Record pressing: *Dimitris Nikolaou*

Phototype setting - Printing:
Graphic Arts of Theodoridi - Balaoritou 25 Ioannina

PRODUCTION AND PUBLICATION DIRECTION: *Panagiotis Tzokas*

Ioannina - December 1995
The live recordings started in 1992 and were completed in 1994.
The rare photographic material comes from the record of the Foundation of Northern Epirus Researches.

ACKNOWLEDGEMENTS

We thank all those who have helped with the realisation of this record presentation of the Polyphonic song of North Epirus and particularly the teacher of Literature-Producer of Speech of the E.P.T. Eva Hatzipavli, the sound technician of the E.R.T. Har. Lemion, the researcher Akis Raphti, the singer from Epirus, Kostas Leodhidis, the "Dodonis" of Literature Mairy Kosti, publications, the photographic studio of Iasonidis - Lolis, the collector Philip Giovanis and N. Lytis, Kostas Koulidas, Spyros Pollis, Christos Kirkos from North Epirus.

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ